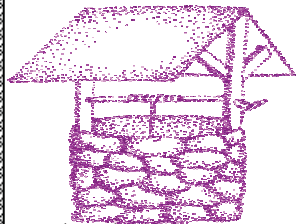

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א
 בן הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טשילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
 ונכד מוהר"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טיינע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן
 גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומז של עולם
 גליון מיוחד לימי הקיץ תשע"ה לפ"ק ~ שנה ב' גליון י"א (גליון נ"ד) [נ"ד דפים] ∞

גליון מוגדל לימי הקיץ הבאים עלינו לטובה

(א) תוכן הענינים מפורט לגליון המוגדל הלזה תמצא בדף הבא.
 (ב) הרשות נתונה לכל מי שרוצה להעתיק איזה מאמר מהגליון כדי לזכות בהן את הרבים, ואדרבה "כל המרבה הרי זה משובח".
 (ג) כל מי שרוצה לקבל "כל הגליונות" שעד עתה [שכוללים בתוכן אלפי ענינים בהלכה ואגדה ומוסר והתעוררות לעבודת השי"ת וכו' וכו'], ע"י אימעיל או ע"י הבי-דואר, נא לפנות בבקשה למספר דלמטה.
 א געזונטען זוממער, מיט א ברכת "כתיבה וחתימה טובה", פאר גאנץ כלל ישראל בכלל, און פאר די חשובע ליינער'ס בפרט, אמן ואמן.

בעתירת וברכת, המערכת

הערות והארות מתקבלות בחיבה

- ❖ RABBI ALEXANDER KNOPFLER
1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
- ❖ TEL: (917) 755-4864
- ❖ FAX: (718) 437-3388
- ❖ Email: 7554864@gmail.com

הדפסת הגליון

יהא לזכר ולעילוי נשמת
 אמי מורתי האשה החשובה והצנועה
 מרת ברכה בת ר' שמעון ע"ה
 נפטרה ביום י"ד סיון תשע"ד לפ"ק

מפתח ותוכן ענינים להגליון המוגדל

והוא פתח השער לדופקי בשאלות ותשובות ושאר ענינים שונים של הגליון

עמוד ל' – ל"ב, בענין עשיית הבדלה במוצאי שב"ק מיד כשבא לביתו – ושלא לעשות שום מלאכה קודם הבדלה.

עמוד ל"ב – ל"ג, בענין שתיית מים לאחר תפילת מנחה בערב שבת קודש.

עמוד ל"ד – מ"א, מכתבי תודה על משלוח ה"שיעורים בהלכות שבת", וכן מכתבים שונים והערות על הגליון שנצטברו על שולחן המערכת.

עמוד מ"ב – מ"ג, מודעה נחוצה אודות השיעורים בהל' שבת, מאת הגה"צ ר' בן ציון הכהן שמראססער שליט"א, אב"ד נייטרא ב"פ, ומח"ס "שבת בשבתו".

עמוד מ"ד, ג' ענינים מהרה"ק בעל התניא זי"ע, בחומר האיסור לדבר בעת התפילה וחזרת הש"ץ.

עמוד מ"ה, קול קורא בענין שמירת פיו ולשונו בעת התפילה – זיך צו האלטען שטיל בשעתן דאווענען.

עמוד מ"ו, גודל מעלת חזרת הש"ץ – ומעלת הנוהר שלא ישיח באמצע.

עמוד מ"ז, השכר הגדול המוכן למי שעונה אמן ו"אמן יהא שמיה רבא" כראוי.

עמוד מ"ח, דער גרויסער באלוינונג (שכר) פאר זאגן אמן און "אמן יהא שמיה רבא".

עמוד מ"ט, מודעה נחוצה אודות הסעלפאונים.

עמוד נ', מודעה בענין קונטרסי "פרקי אבות" – מיוחד לימי הקיץ – המתחלקים חנם אין כסף.

עמוד נ"א, מודעה בענין מנין לאמירת תהלים בבית המדרש באבוב ב"פ בכל יום ראשון.

עמוד נ"ב, מודעה על צאתו לאור של הספר החדש "פרדס יוסף החדש" על ראש השנה.

עמוד נ"ג – נ"ד, סגולה לאריכות ימים ושנים, לכם ולכל משפחתיכם, נשיכם ובניכם ובנותיכם עד סוף כל הדורות.

עמוד ג'–ד, דברי תורה מכת"י ספר "מנורת אהרן", לוקיני הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצ"ל הי"ד, אב"ד טיניע [פרשת חוקת, פנחס, מטות].

עמוד ה' – ח', דברי תורה מכת"י ספר "קני המנורה", לאאמור"ד הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל, אבד"ק טשילע יצ"ו [לפרשיות חוקת, בלק, מטות, מסעי].

עמוד ט' – י"ב, חידושי תורה מאת דודי הגה"צ ר' אלכסנדר קנאפפלער זצ"ל הי"ד, אבד"ק סיראק יצ"ו, ומח"ס "נר אלכסנדר" – בענין ישראל שעשה מום בכבוד בלא יודעין ובשגגה אי קנסינן ליה או לא [תשובה שנשלחה אליו מהגאון ר' שמשון אלטמאן ז"ל בן המחבר והמו"ל שו"ת "מי יהודה" - מתוך שו"ת מי יהודה (ו"ד סימן צ"ח), וגם הסכמה לס' "חרש אבן"].

עמוד י"ג, דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פרי קרח שנת תשע"ד לפ"ק [בהמנהג לומר טרם לימוד הפרקי אבות המשנה של "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"].

עמוד י"ג – ט"ז, דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פרי חוקת תשע"ד [ובו יבואר גודל מעלת השבת קודש שאם מתנהג בו כראוי זוכה לטעום בו מעין עולם הבא].

עמוד ט"ז – י"ח, דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פרי בלק תשע"ד לפ"ק, בבית המדרש "אהל יעקב" – בעיר סוגעט יצ"ו.

עמוד י"ח – כ"א, דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פרי פנחס תשע"ד, בבית המדרש "אהל יעקב" – בעיר סוגעט יצ"ו.

עמוד כ"ב – כ"ג, דברי תורה לפרי פנחס שנת תשס"ג [בו יבואר להדור החדש שלא יתביישו במסורת אבותינו ורבותינו].

עמוד כ"ד – כ"ה, דברי תורה לפרשת לפרשיות שלח – קרח-חוקת תשע"ה לפ"ק.

עמוד כ"ז – כ"ח, תשובה להלכה בענין הכשר כלי שנבלע מדבר שיש בו סכנה.

עמוד כ"ח – כ"ט, בענין שאסור להתעסק או לעשות שום מלאכה בשעה שמברך ברכה.

דברי תורה מכת"י ספר "מנורת אהרן"

לוקיני הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצ"ל הי"ד, אב"ד מיניע

לפרשת חוקת

כתב רש"י ז"ל בשם ר' משה הדרשן שמעם של פרה אדומה, תבא אמו ותקנת צואת בנה, כדי לכפר על מעשה עגל. הנה העוללות אפרים דקדק, דאם פרה אדומה בא לכפר על אותה מעשה, למה לא צוה הקב"ה ליקח עגל כדי לכפר על מעשה עגל דומה בדומה. עיין בס' ילקוט סופר לאדמ"י הגאון הצדיק רבי יוסף ליב סופר זצ"ל האבדק"ק פאקש יצ"ו פרשת חוקת לברית מילה אות י"ב.

וי"ל בס"ד בפשטות, דהנה אמרו חכז"ל (ברכות ל"ב) משל לאב שהאכיל את בנו והשקוהו והושיבו בפתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא וכו'. והנה עפ"י הרוב בעוה"ר הא דשכיחא בנים בני אנשים כשרים, שאינם מתנהגים כשורה ומתנהגים עצמם בניגוד דרכי תורה"ק ר"ל, האשמה תלויה באבות, יען שלא השרישו בלבם האמונה והבטחון יראה ופחד מהדר גאונו ית"ש, ואם פרא אדם יולד מה יעשה

הבן שלא יחטא. וכאשר אנו רואים כמ"פ שאירע שיצאו אנשי בליעל בני אבות כשרים מהכלל בחטא אבותם.

ולכן בא הכתוב להזהיר, ויקחו אליך פרה אדומה שהוא בא כדי לכפר על מעשה העגל כדברי ר' משה הדרשן, תבא אמו ותקנת צואת בנה, המרמוז על הא דאם הבנים נעשו ר"ל בנים משחיתים המעבירים צלם אלוקים מעל פניהם ובוטלים בתורתנו הקדושה, אז הסיבה תלוי עפ"י רוב בהאבות, ובפרט על האם על שלא השרישה בו האמונה והערצה לתורתנו הקדושה, ולכן עליהם להתבייש, ראו גידולים שגידלתם, והבן.

ועפ"י אמרתי לפרש בדרך הלצה המדרש פליאה מה ראה קרח לחלוק על משה, פרשת פרה אדומה ראה וכו', דלקרח הי' קשה קושיית העוללות אפרים, דאם טעם של ויקחו אליך פרה אדומה הוא כדי לכפר על חטא העגל, אז הי' מהנכון שיקחו עגל דומה בדומה, ולא הי' מודה שאשמת הבנים יהי' נזכר ע"י על האב והאם, וכאן מצא מקום לחלוק על משה.

הספר בפני ממתה של אשה החשובה אשת חיל עמרת בעלה, מו"ה אברהם בלוי ז"ל מק"ק פ'משאבא יע"א, כיום ו' לחדש תמוז ג' לסדר חוקת שנת תש"א לפ"ק.

הבינו לחקור בדרך חקירה, מסרו את נפשם על קדוש השם ית"ש, ונשרפו באש באמירת הלל שירות ותשבחות.

ועפ"י פירש בספה"ק בני יששכר, הלואי אותי עזבו ואת תורת שמו וגו', שהמאור שבה מחזירן למוטב וכו' שדבר עמוק טמון במאמר חז"ל הנ"ל, שהלואי לא הי' חוקרין "אותי", רומז על דרך החקירה אשר לפעמים הוא מסוכן, כי קיום התורה הקדושה צריך להיות בדרך אמונה ובטחון, והטמון בה הקב"ה אור גדול, שאם מקיימין התורה והמצוות בדרך שדרכו בו אבותנו הקדושים, אז לעת הצורך, אותו אור מחזיר אותן למוטב.

והנה דקדקו המפורשים על הא דכתיב חוקת "התורה" דהל"ל חוקת "הפרה" או חוקת "הטהרה", אבל הסכת ושמע שרמוז לנו בזה, שכל קיום התורה צריך להיות בדרך חק, ואז נכון לבך יהא בטוח שיהי' בבחי' חק ולא יעבור על גופי תורה.

ומובן לפ"י שפיר סמיכת המד"ר הנ"ל אמרות ה', דאם תקיים את התורה מצד חק או "אמרות טהורות", ותוכל לבטוח שלא תפול ממדרגתך, והבן.

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' וגו'. במד"ר (פרשה י"ט סימן ב') הדא הוא דכתיב (תהלים יב, ז) אמרות ה' אמרות טהורות וגו'.

נ"ל בס"ד לפרש סמיכות הפסוק הנ"ל לפרשת חוקת, עפ"י מה שהאריכו הספה"ק דחומה נשגבה הוא לשמירת תורתנו הקדושה אם מקיימין את המצוות מצד גזירת הבורא ית"ש. הוא אמר ב"ה וב"ש ואנחנו נעשה רצונו, כי כן צוה המלך מלכי המלכים הקב"ה, ולא בדרך חקירה, דאעפ"י שמעלה גדולה הוא לחקור אחר טעמי המצוות, מ"מ יש סכנה בדרך הנ"ל, ודרך האמיתי הוא לקיים מצוות הבורא ית"ש בדרך אמונה ותמימות מצד גזירת המקום יתב"ש כי אחר ציווי המלך אין להרהר, וזהו מעגלי צדק ודרכי נועם אשר יבור לו האדם ולא יפול ח"ו ממדרגתו.

והנה ידוע מה שכתב החסיד יעב"ץ ז"ל (הובא בס' אגרא דפרקא אות רצ"ז), דבעת גלות ספרד כאשר גזרה מלכות הרשעה גזירת שמד ר"ל על בני ישראל שימירו דתם בדת אחר, הי' ביניהם הרבה גדולים וחכמים אשר הי' ידם רב בחקירות, וכאשר באו לידי נסיון מר ונמהר לא עמדו בנסיון, בעת שפשוטי העם ועמי הארצים נשים הקמנים אשר לא ידעו ולא

לפרשת פנחס

ומובן שפיר סמיכות המדרש, דהו' קשה להמדרש דמפני מה משלם ה' שכרו של פנחס בעוה"ז, והוא אינו בדין, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), אבן יען שקנאו את קנאתי בתוכם, כלומר שע"י קנאתו הכנים בתוכם – דהיינו בתוך לבית בני ישראל – רוח קנאה לקנא קנאת ה' צבאות, ע"ז מגיע לו שפיר שכרו גם בהאי עלמא, ובדין הוא שיטול שכרו גם בעוה"ז, וק"ל.

ובאופן שני י"ל בס"ד בפשיטות, דהנה כבר האריכו המפורשים דאע"פ ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל על זהירות וזריזות של מצוה שפיר מגיע שכר אף בעוה"ז (כ"כ בקול אליהו להגר"א פרי וירא, ועוד ספרים, הוכאו בספרי "שכר מצוה"). והנה פנחס בן אלעזר לבש נקם לכבוד ה'. ועפ"י התורה לא ה' מחוייב לעשות זאת, דהבועל ארמית קנאין פוגעין בו הרי הוא הלכה ואין מורין בן (סנהדרין פב., ועי' רש"י סו"פ בלק), ולכן מה שעשה לא עשה מצד הדין, כי אם לפני משורת הדין. ולולא עשה לפי משורת הדין לא ה' מקבל שכרו בעוה"ז מטעם הנ"ל, אמנם כאשר עשה לפני משורת הדין יצא מן הכלל הנ"ל, ושפיר הגיע לו שכרו משלם גם בעוה"ז, ומובן שפיר סמיכות המדרש הנ"ל, וק"ל.

לפרשת ממות

מאכל בהמתו מהפסוק (דברים יא, טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ובפרשת בהר (ויקרא כה, ו) כתבה התורה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וכו' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהי' כל תבואתה לאכול, הרי הקדימה התורה מאכל אדם קודם שיאכיל לבהמה ולחיות ארץ.

ומיושב שפיר עפ"י דבר זה, שאם הם צדיקים אז הבהמה תלוי בו והוא תלוי במי שאמר והי' העולם, ולכן ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת שע"ז דרשו חכז"ל (הובא ברש"י ויקרא כו, ה) שקאי על ברכה שמתברך בתוך מעיו, שאוכל מעט ובאכילה מועטת זו ישבע נפשו, והיינו בזמן שעושין רצונו של מקום. אבל אצל שמיטה לא מצינו שכתבה תורה ואכלת ושבעת שיהי' הברכה במעים, שבמוזן מעט יהי' נשבעין, ואינם בבחינת צדיקים שאוכלים לשובע נפשם במעט אכילה, והאדם צריך לאכול הרבה, והאדם תלוי כבהמה, וא"כ מאכלו של אדם קודם לבהמתו, ולכן הקדימה לסחורה האדם קודם לבהמה, וק"ל.

לכן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום וגו'. במדרש, בדין הוא שיטול שכרו וכו' והרבה פירושים נאמרו בזה, וחלקי ה' אמרה נפשי. דלכאורה יש להקשות דלמה נתן ה' שכרו של פנחס, הלא קי"ל (קידושין לט:), דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ולפי"ז מה בא ללמדנו בדין הוא שיטול שכרו, אדרבה עפ"י דין (כ"מ סה.) אין שכירות משתלמת אלא לבסוף. ועיי' מה שכתב מרן החתם סופר זי"ע בענין זה דבר יקר מתוק מדבש ונופת צופים.

וי"ל בס"ד, דלכאורה קשה על אריכות הלשון בקנאו את קנאתי בתוכם וגו', האי "בתוכם" הוא לכאורה כמו שפת יתר, כי די ה' אם ה' נאמר בקנאו את קנאתי וגו'. וראיתי לפרש, שפנחס על ידי קנאותו שקנא לאלוקיו, פעל שני דברים, אחת שעצר המגפה, ושנית שהכנים בלב כל אחד מישראל קנאת ה'. וכל אחד שראה התלהבותו של פנחס, ה' אומר מפני מה לא עלתה על דעתי לעשות מה שעשה פנחס.

ולפי"ז נבין שפיר למה שילם הקב"ה את שכרו בעוה"ז, דבאמת על גוף המעשה שעשה אין מגיע לו שכר בעוה"ז, דהיום לעשותם ומחר לקבל שכרן (עירובין כב.), אבל על מה שנמשך מהמעשה של פנחס שהכנים קנאת ה' בלכות בני ישראל, ע"ז שפיר מגיע לו שכר גם בעוה"ז.

דעו חטאתכם אשר ימצא אתכם וגו' בנו לכם ערים למפכם ונדרות לצאנכם וגו'. לחיבת קודש ארשום כאן דברי מרן החתם סופר זצ"ל, וזה לשונו אות באות: י"ל דקיי"ל דאסור לאדם לטעום כלום קודם שיאכיל לבהמתו, וא"כ הוא הדין הכא, ולמה הקדים כאן אדם. ונראה דלעולם יקדים אדם צרכי ביתו דהם תלויים בו והוא תלוי במי שאמר והי' העולם (עי' חולין פד:), ומטעם זה ג"כ הבהמה קודמת, מיהו זה כשאדם צדיק, אבל אם הדור אינו ראוי, דרשו חכז"ל (בראשית רבה פרשה ל"ג סימן א') אדם ובהמה (תהלים לו, ז), אדם בזכות בהמה תושיע ה', והאדם תלויה בבהמה, וא"כ הוא להיפוך, וא"צ להקדים הבהמה. ולכן הם החזיקו עצמם לצדיקים, ולכך הקדימו הבהמה. אבל משה אמר להם ודעו חטאתכם וכו', ולכך בנו לכם ערים ואח"כ בהמה, ודפח"ח ושפ"י.

ועפ"י דבריו הקדושים אמרתי ליישב בס"ד קושיית המפורשים (ועיי' מש"ב לעיל בפרשת חיי שרה) שעפ"י הדין צריך להקדים

לפרשת חוקת

אחרת רק התורה אשר צוה ה' לאמר.

ובזה מיושב ג"כ מה שדקדקנו על ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו, למה דוקא באצבעו, אמנם יתיישב הדבר ע"י מה ששמעתי פעם ממגיד אחד שבאר הדבר למה באצבעו, כמו אדם המוכיח את חברו באצבעו.

ובזה מיושב ג"כ מה שכתב אל נוכח פני אהל מועד, דהנה האהל מועד בא לרמוז על קיום כל התורה כולה, שבה ה' תלוי כל עבודתם שעבדו את ה' בקיום תורה והמצות, כ"ז ה' בוזן שבית המקדש ה' קיים. וכן אחרי החורבן בעוה"ד במשך כל ימי גלותינו בהיותנו בארצות מגורנו בקהלות הקדושות ה' הכל מסביב לאהל מועד (אין שוהל הוי"ף), שם ה' חיותם הרוחני של כל בני עמנו. שם ה' הבית הכנסת, המקוה, התלמוד תורה, והישיבה, בית המדרש, ובית השחיטה, דירת הרב, ודירת השוחטים. הכל ה' מרוכז שם יחד. וגם שם נתקבצו הילדים אחרי גמר לימודים למשחקים, ואשר בכלל הדבר הזה בצדק ויכל לכנותו בכינוי אהל מועד, אשר כללה יחד כל קיום מצות תורתנו הקדושה.

ולכן כאשר צותה התורה אל אלעזר הכהן להוות מדמה באצבעו ולכפר בזה על בני ישראל על אשר הטאו בעזובם את תורת ה' ומצותיו, שזיה דוקא אל נוכח פני אהל מועד, רצה לומר שכפר על העונות והפשעים שעברו על מצות ה' וקיום תורתו הקדושה הכלולה "באהל מועד". יעזור ה' הטוב שנוכל לקיים כל התורה"ק אנו ובנינו ובני בנינו מעתה ועד עולם, אכ"ר.

וידבר ה' אל משה ואהרן לאמר. זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דבר אל בני ישראל וגו'. יש לדקדק על כפל הלשון וידבר דבר, וגם לאמר שתי פעמים. גם קשה מה שמקשים הרבה על זאת חוקת "התורה", חוקת "הפרה" ה' צריך לכתוב.

והנה ידוע הכלל שכתב האור החיים (שמות ז, ח - וועד; ומקורו ביומא ד:), דכל מקום שנאמר לאמר בא להגיד שבזה הדבר ניתן רשות למשה רבינו להגיד, אבל כאן כתוב לאמר שתי פעמים וצ"ב.

עוד יש לדקדק בפסוק ד', ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד וגו', למה צוה התורה להוות באצבע ולא באגודת אצבע. וכן קשה למה ה' מזה דוקא אל נכח פני אהל מועד.

ונלענ"ד ליישב הדברים הנ"ל, דהנה כתיב להלן זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו', ומפרשים בכמה ספרים שהמיתה בא משום עויבת התורה, או משום הנהגה שלא על פי התורה. לכן כתוב זאת חוקת התורה, מחמת שבח התורה צריך להיות חק ולא יעבור, כי מבלעדי התורה, אין קיום לעולם, וכדברי רז"ל (פסחים סח:): אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ וכו', וזה אנו יכולים לקיים רק ע"י "לאמר", כלומר לאמר תמיד בדברי תורה ותפלה, ועם "דבר" שתמיד ידבר האב עם בנו והסבא עם נכדו בדברי תורה.

וזהו שכתוב כאן, וידבר ה' אל משה ואהרן, מה דבר, זאת חוקת התורה, ואיזה תורה, רק אשר צוה ה' לאמר, ואין

לפרשת בלק

והנה ידוע שבלעם הרשע שה' מיועצי פרעה הרשע לא ה' בלבו לברך את ישראל, והגם שדבר אליו הקב"ה, וגם הוא אמר (במדבר כב, לח) הדבר אשר ישום ה' בפי אתו אשמור לדבר וגו', וגם אמר (במדבר כג, כו) כל אשר ידבר ה' אתו אעשה וגו', מכל מקום רשע ה' ובהרהוריו ובכונותיו קלל ח"ו. וגם יעץ לבלק להפקיר בתו ובנות מואב, וע"ז גרם פורעניות לישראל, ככתוב (במדבר כה, א) וישב ישראל בשמים ויחל העם לזנות אל בנות מואב, ותקראן לזבחי אלהיהן ויאכל

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל וגו'. פירש רש"י ז"ל על משכנותיך, ד"א מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובו וכו', אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר (איכה ד) כלה ה' את חמתו, ובמה כלה ויצת אש בציון, עכ"ל.

וגם ידוע דברי רז"ל (קידושין לא:): מזמור לאסף, קינה לאסף מיבעי ל' וכו', אלא ששפך את חמתו על עצים ועל אבנים, ולא שפך את חמתו על וכו'.

ויחר אך ה' כי הולך הוא וגו'. י"ל למה חרה אך ה' על בלעם, מאחר שבפסוק הקודם אמר, ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר לו, אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם וגו', א"כ הלך בהסכמת אלקים ולא ה' מקום לחרון אף. ורש"י ז"ל כתב בפירושו, ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך.

ונלעני"ד לפרש ולומר, דהנה כלל גדול הוא בעבודת השם, שצריך האדם להיות בבחינת הולך כל יום בעבודתו ית"ש. משל למה הדבר דומה, לסוחר העוסק במסחריו, אם הרווחים שלו עומדים במקום אחד מבלי שיתוסף עליהם הוספות ריוח משנה לשנה, זהו כבר לירידה יחשב לו. משא"כ אם בכל שנה ושנה הוא מוסיף והולך ברווחיו, אז הוא עולה במדרגת המסחר. כמו כן תלמיד חכם צריך להיות בבחינת הולך, מוסיף והולך מדי יום ביומו בלימודו והתנהגותו ואז הוא נקרא עולה. וזה ה' חרון אפו של האלקים, ויחר אף ה' כי הולך הוא, שבלעם הרשע כל מדרגותיו הנבואה נתנו לו כדי שלא יהי' פתחון פה לאומות העולם שלא חיי' להם נביאים, וכפירוש רש"י ז"ל, והוא עשה כל הפעולות להיות בבחינת הולך, לעלות ממדרגה למדרגה במדרגת הנבואה, והכל אך ורק למען להרע לישראל בקללותיו.

וזהו ויחר אך ה' כי הולך הוא, היינו על עצם מדת ההולך שלו במדרגת הנבואה אשר קבל מאלקים, את הכל חיי' רוצה לפעול נגד ישראל עם סגולה, כאילו לצורך זה ניתן לו מדרגת הנבואה כדי להרע לישראל. לכן שפיר חרה עליו אף אלקים, כי הולך הוא, והבן.

העם וישתחוו לאלהיהן וגו', עד שבא פינחס (שם פסוק ז) ויקח רמח בידו וגו', עד שמתו במגפה ארבעה ועשרים אלף, עיי' מזה באריכות בנמרא סנהדרין (פ.ב.), כל זה שם אותו רשע בלעם בדברי ברכותיו.

והנה ידוע שבית המקדש הראשון ה' כנגד אברהם אבינו שקראו הר, כמו שנאמר (בראשית כב, יד) בהר ה' יראה. בית שני כנגד יצחק אבינו שקראה שדה, ככתוב (בראשית כד, סג) ויצא יצחק לשוח בשדה. ושניהם נחרבו בעוונותיהם של ישראל.

ואם נדייק בשתי לשונות הנ"ל אשר בהן נקרא בית הראשון והשני, יעלה כי גם הר וגם שדה אינם ממקומות הישוב, שאין בני אדם רגילים לגור בהר ושדה. והגם שבשדה כן נמצאים בני אדם לעתים, לעשות שם מלאכת השדה, או עוברים דרך השדות, אבל עכ"ז אין מקום מגורי אדם בשדה. אבל יעקב אבינו קראה בית, שנאמר (בראשית כה, יט) ויקרא שם המקום ההוא בית אל וגו', בשביל זה נתמשכנו שני בתי מקדש, אבל השלישי אשר אלי' אנו מחכים שיבנה במהרה, אשר היא כנגד יעקב אבינו אשר קראה בית, לעולם לא תחרב, בשביל שבית זהו מקום שבני אדם דרים שם תמיד, כן ישכון בתוכינו שכינתו במהרה.

אבל בלעם הרשע כיון לזה באמרו (במדבר כד, ה) מזה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, שהאהלים יהי' בשם יעקב, וממילא ח"ו תהי' משכנותיך ישראל, רצה לומר רק כמשכון וכמו השני בתי מקדש הראשונות, ולא כבית. וזה לא יקום כי הקב"ה לא יעזובנו בידו, וגדול יהי' כבוד בית אחרון והבית השלישי יעמוד לנצח, בב"א.

לפרשת ממות

לאמר. וקשה יותר שכאן רמו להתרת והפרת נדרים, וזה צוה לראשי הממות בסוד שהם ימצאו פתח חרטה ויתירו. עיי' במסכת נדרים דף ע"ח (ע"א), ובמסכת כ"ב דף ק"כ (ע"א), שהיתר נדרים אנו למדין מגזרה שוה, נאמר כאן (במדבר ל, ב) זה הדבר, ונאמר בשחוטאי חוץ (ויקרא יז, כ) זה הדבר, ויליף זה זה משחוטאי חוץ. ולפי"ז ה' צריך לכתוב לאמר. ועוד קשה על הכתוב לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וגו', הלא סוף סוף ניתן רשות להתרת נדרים.

וג"ל לפרש בכמה אופנים. דהנה תורתנו הקדושה מלמדו מוסר ה' באמרו איש כי ידור נדר, רצה לומר דהבא לנדור נדר לה' או לנדוב נדבה לצורך גבוה, ראשית כל צריך שיהי' בבחינת איש, א מענטש בלע"ז, ובשעת הכרות המגבית אל

וידבר משה אל ראשי הממות לבני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה ה', איש כי ידור נדר לה' וגו' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וגו'. ידוע מה שפירש רש"י ז"ל עיי"ש, ועיי' באור החיים הק' מה שהקשה ומפרש בכמה אופנים.

ויש לדקדק על התחלת הפרשה הנ"ל שלא בדרך שאר פרשיות שמתחילות בוידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר וגו'. וידוע מה שכתב האוה"ח הק' (שמות ז, ח - ועוד; ומקורו ביומא ד:), דכל מקום שנאמר לאמר ניתן הרשות למשה רבינו להגיד לאהרן, לבניו ולכל ישראל, ולאמר השני יש ליישב. אבל כאן לא כתוב וידבר ה' אל משה. וגם י"ל על מה שכתוב אחריו זה הדבר אשר צוה ה' ולא כתב אחריו

יצוה להכריז שמו על סכומים עצומים אשר אין ביכולתו ואפשרותו לשלם, דבאופן כזה אפילו הוא מבקש להתיר את נדרו או אפשר, כי מאחר שבשעת נדרו לא הי' לו סכום שנדר, על כן לא יחל דברו, רק ככל היוצא מפיו יעשה.

ועוד נ"ל דהנה על התיבות כי ידור נדר הנגינה קדמא ואולא. וידוע מה שפירש הגאון החסיד הגר"א ז"ל עה"פ וימררו את חייהם וגו' שעליהן בנגינה ג"כ קדמא ואולא, שבשביל שהמצרים מררו את חי' אבותינו בחומר ולבנים ועבודה קשה, ע"כ קדמו ואולו ממצרים טרם שלמו ימי עבדות ארבע מאות שנה. וכמו כן לענינו בא ללמד שאם הנודר נדר הוא בבחינת קדמא ואולא שממחר לנדור נדר לה' מבלי שיתחשב בעצמו אם הוא בדרך ומדרגה הנ"ל, אז לא יחל דברו, רצ"ל לא יועיל לו להתיר על נדרו, רק ככל היוצא מפיו יעשה, וק"ל.

או יאמר, וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה ה' וגו'. נלענ"ד דבא הכתוב להזהיר על הראשי המטות, הן המה גדולי ישראל העומדים בראש העדה, אשר בעת עמדם ללמד את העם חוקי ה' ותורותיו בשעת דרשותיהם בשבתות וימים טובים וימי הנוראים או עליהם להשמיע, זה הדבר אשר צוה ה', היינו מוסר ה' ותוכחותיו בתוכחה מגולה, ולא יגורו מפני איש לכסות על פשעי הקהל מחמת מורא על מיעוט פרנסתם והכנסתם אשר יוגרם להם עי"ז, שע"י השמעת דברי תוכחה יעזבו המתפללים את מקום תפילתם בבית מדרשו וילכו לקבוע תפילתם במקום אחר, רק ינהגו את נשיאותם ביד רמה ובשבט ברזל.

וזהו כוונת הכתוב, וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, כלומר בעת שהראשי המטות נושאים את דרשותיהם לבני ישראל, אז לא ישימו את עיקר תוכן דבריהם על דרושים נפלאים ופמפוטי דברים, רק עיקר דבריהם יהי בבחינת זה הדבר אשר צוה ה', היינו חוקי ה' ותורותיו בדברי תוכחה ומוסר, כי זה כל עיקר מטרתו והתחייבותו של רב בישראל לנהל עדתו על מבועי התורה וראת שמים, וק"ל.

וידבר משה אל ראשי מטות לבני ישראל לאמר, זה

הדבר אשר צוה ה' וגו'. עיי' ברשב"ם שכתב נשאלתי וכו' היכן מצינו שום פרשה שמתחלת כן, שלא נאמר למעלה וידבר ה' אל משה לאמר וכו', עיי"ש שכ' וזו תשובתי למעלה כתיב אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדרים ונדבותיכם וכו', הלך משה ודבר משה אל ראשי מטות וכו', עכ"ל. ונראה מזה שכונת הרשב"ם ז"ל על וידבר ה' אל משה לאמר, הכתוב בראש כל פרשיות הקרבנות אצל קרבן התמיד. וקשה לי כל הקושי וגם תירוצו של הרשב"ם ז"ל.

ראשית, אנו מוצאים הרבה פרשיות שאינם מתחילים עם וידבר ה' אל משה לאמר, למשל בפרי' בהעלתך פרשה ו' פסוק י' מתחיל, ויהי בשנה השנית וגו', וכן כמעט כל פרשת ואתחנן, עקב, וראה, נמצאים פרשיות שאינם מתחילים בוידבר וגו', ואפילו נאמר שאלו הם במשנה תורה, עכ"ז מבלעדם עוד נמצא הרבה כד' ספרים שבחמשה חומשי תורה, וא"כ אין מקום לקושיתו.

שנית, למה לן לתרץ שמוסב על וידבר של תחילת פרשת הקרבנות, הלא פרשת פנחס מסיימת בלשון, ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה. ובה נ"ל שמתרץ ג"כ כל קושי' הרשב"ם ז"ל, כי פרשת מטות מתחלת בפסוק ב' ופסוק א' של הפרק ל' סוף פרשת פנחס כתיב ככל אשר צוה ה' את משה וגו', ודו"ק.

עוד נ"ל שגם בפסוק תחילת פ' מטות ג"כ כתוב זה הדבר אשר צוה ה' וגו', ויש לומר כדברי רש"י ז"ל שכתב, חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחילה ואח"כ לכל ישראל, דהנה דבר עמוק סתום במתיקות לשונו הק' של רש"י ז"ל, כי משה רבינו ע"ה למד מוסר לראשי העם האיך ידברו אל העם, ראשית כל שלא לחפש דברי שפר שינעום לבני אדם, כדרך הדרשנים המאדערני"ם, אלא ידברו רק הדבר אשר צוה ה' ולא יזוו מדרך שראו ממנו, שלא נשא פני איש, ולכן אך שמושה רבינו ע"ה הי' ערל שפתים, עכ"ז רק הוא הי' יכול למסור תורת ה' לעם ה', וזה מה שחלק כבוד לנשיאים, שמתחיל בפסוק ב' שיהי' דברים אלה תחובים בתוך דבריו, ופסוק א' נשאר בפרשת פנחס. ועיי' בספה"ק דברי יחזקאל פ' מטות בדבריו הק', ומסיים שם שתהא השכינה מדברת מתוך גרונו, עיי"ש.

לפרשת מסעי

אמרו כל מקום שנאמר אלה פסל הקודמים וכו', גם הקודמים הי' דרך רחוקה לבל יתנו ראש וישובו, דכתיב (שמות יג, יז)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן וגו'. עיי' באוה"ח הק', רז"ל

ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, הא למדת שלא הי' לרצון ולסדר הנכון ולמועדי רגל וכו', ע"כ. ולפ"ז אין במסעות אלו דבר יקר הערך לפסול כל זולתם, יעויין שם שמפרש בכמה אופנים. ואקצר במלות קצרות תירוצו, שאז הי' אחר מתן תורה, ולזה הי' נשמותם ראוי לברר ניצוצי הקדשה בכל המקום אשר יבאו שמה וכו', ועוד לצבאותם שהיא שליטת הצבא אשר תשרה עליו השכינה, שהוא מספר ס' ריבוא, ופחות ממספר זה אינו בגדר השליטות, ביד משה ואהרן. פירוש שהמסעות היו בידם, משה הוא מחברת מספר השלם, ואהרן הוא שישכין השכינה המקריב ומיוחד אליהם כל הענפים כידוע בסוד הקרבן.

ראיתי בכמה ספרים שמקשים הלא האבות ג"כ עברו דרך שם, וגם הם שמרו כל התורה, ואיך אפשר שהאבות הקדושים שהשם ב"ה דיבר אל כל אחד ואחד לא הוציאו הניצוצות הק', משא"כ אלו שש מאות אלף יוצאי הגברים מיוצאי מצרים. ונ"ל שאפשר לומר שחילוק גדול יש בין האבות ובין בני ישראל יוצאי מצרים והולכי מדבר, באשר שהאבות הי' אצלם הכל קודש, כי בעת שליוצאי מצרים הי' להוציא ולברר ניצוצי קדושה שאנם איש הבליעל החונה במדבר השמם, ששם קנה מקומו מקום נחש שרף ועקרב, וסוג קדושת האבות הי' על מעלה יותר גבוה מלהוציא ולהעלות ניצוצות קדושות של איש בליעל.

עוד אפשר לומר, שדור המבול עשו את העגל, הריבו על מי מריבה, ועברו גם על פי ה', ועשו תשובה ביד משה ואהרן. וכלל הוא (כמסכת סנהדרין צט.) כי במקום שבעלי תשובות עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם.

עוד אפשר לומר, שאלה פוסל את הראשונות, ובמסעות הראשונות לא עלו בידם להוציא הניצוצות, וכאן שכבר מתו דור שיצאו ממצרים, ודור הזה כבר נתגדלו בהדרכת משה ואהרן, לכן עלו בידם לברר ולהוציא את הניצוצות, והבן.

ויסעו מדעמסם בחודש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים וגו'. מפסוק זה משמע שיציאת מצרים הי' בחמשה עשר בכוכר, כי בארבעה עשר הקריבו את קרבן הפסח. עיי' בגמרא ברכות (דף ט.), וכתוב אחד (בפר' ראה) אומר הוציאך ה' ממצרים לילה וגו'. הא כיצד, מלמד שהתחילה להם הגאולה מערב. מכל מקום קשה איך הי' יכולים לעבור תחומים ביום טוב. ואפילו נאמר שבליילה יצאו, עכ"ז הלא היום הולך אחר הלילה, וגם בלילה הי' כבר יום טוב. הנה בס' תורה תמימה עמד על זה, ותירץ שלמעשה בעת שקרא פרעה אחר משה ואהרן בלילה וכבר אז הרשה להם לצאת. אמנם עכ"ז עדיין קשה דסוף כל סוף יום טוב הי' ואיך הי' מותרים לעבור תחומין.

ונ"ל לעג"ד בדרך אפשר. דלכאורה י"ל למה כתוב כאן ביד רמה לעיני כל מצרים וגו'. אלא לפי שאמרו חז"ל (עירובין מה:): אין תחומין למעלה מעשרה וכו', והקב"ה הגביה אותם בידו לרמה, למעלה מעשרה טפחים, ושוב לא הי' חל עליהם איסור תחומין, והלכו בהיתר ביום טוב של פסח, לעיני כל מצרים, היינו שהמצרים פתחו עיניהם בתמיה תמהונים שראו אתם מהלכים באויר, והי' זה לנס יפלא בעיניהם.

ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה' וגו'. הנה על התיבות ויכתב משה הנגינה קדמא ואולא, מחמת שכבר קדם ואזל המסעות הראשונות, לכן כתיב אלה לפסול את הראשונות, אבל כאן ואלה מסעיהם למוצאייהם כתיב, ואלה מוסיף על הראשון, שבמסעות האחרונות כבר הוסיפו מעלתם והי' ראויים לברר ולהוציא את הניצוצות הקדושות אשר הי' פזורים במדבר, והי' צריכים להעלותם.

שעה "אחת" של תורה בשבת כמו "אלף" שעות בימות החול

בן כתב הכן איש חי (פר' שמות, שנה ב' בהקדמה), וחסיפו המפרשים, כל מלה בתורה הקדושה מצוה בפני עצמה (שנות אליהו פ"א דפאה מ"א) ושקולה כנגד תרי"ג מצוות (ירושלמי פאה פ"א ה"א). ובדקה ניתן לומר מאתיים מילים (חפץ חיים תורת הבית פ"ב), ובשעה, שתיים עשרה אלף, ובצער הרי זה כפול מאה (ע"י ברכות ז. ואבות דרבי נתן פ"א מ"ו), ובשבת קודש כפול אלף, וכשיש בשיעור תורה מאה איש, הרי זה כפול מאה וכל שכן יותר. ויתכן להגיע בשיעור תורה בשבת קודש למצוות רבות מאד. רק בחשבון מצוות אלו שהוזכרו עד כה מגיע האדם לשבעים ושלוש ביליאן וחמש מאות ושישים מליארד מצוות (73,560,000,000,000)

(הנהגות לשבת קודש - נ"ו)

וזה בשעה ובחבורה של מאה איש בלבד!!!

חידושי תורה מאת דודי הגה"צ ר' אלכסנדר קנאפלער זצ"ל הי"ד

אבד"ק סיראק יצ"ו – ומח"ס "נר אלכסנדר"

[אחיו הצעיר של הגה"צ ר' רפאל אהרן זצ"ל אב"ד טיניע, ומח"ס "מנורת אהרן"]

תשובה שנשלחה אליו מאת הגאון ר' שמשון אלטמאן ז"ל

בן המחבר והמו"ל שו"ת "מי יהודה" – מתוך ספר שו"ת מי יהודה (חלק יו"ד סימן צ"ח)

[מכתב השאלה אינו תח"י, וחבל על דאברין ולא משתכחין, אבל מקצת דברי דודינו מובאים בתוך התשובה]

בענין ישראל שעשה מום בכבוד בלא יודעין ובשגגה – אי קנסינן ליה או לא

בעזה"י מ"ח למב"י תש"ב לפ"ק פאקש יע"א.

בימי המנין וספירה, עזו ותפארה לעם הנבחרה, ובתוכם כבוד מחו' וידידי הרב הה"ג החו"ב זו"נ חרית

ווותיק מלא עתיק, כש"ת מו"ה אלכסנדר קנעפלער נ"י, רב הגליל סיראק יצ"ו.

אחדשה"ט הנה קבלתי נע"י [=נעימות ירו], ומתוך טרדות רבות לקחתי לי פנאי לעיין בדבר שאלתו שהציע לפני לגלות דעתי העני' בס"ד, וזה תוכן השאלה:

ישראל אחד הי' לו ארבעים כבשים אצל נכרי אחד שנתן מקום מרעה בעד שכר כסף והחלב, ולבסוף נתן לו בחזרה ארבעים כבשים מהעדר הגדול שלו, כי לא היו מסומנים איזה שייכים לישראל רק הי' מעורכבים, וכן רגיל לעשות בכל השנה כשמחזירין לישראל, וככל פעם הי' הישראל מוכר המכברת לגוי סמוך ללידה כדינה לפוטרו מכבורה, וכעת לא הי' ניכר לו באחת שהוא סמוך ללידה, וסבר שיש לו עוד פנאי למכור, ובין כך נולד בכור אצל הישראל, וכדי שלא יתחלף באחרת עשה סימן בשני אוניו, שרצע כל אוזן בנקב מפולש מעל"ע [=מעבר לעבר], עד שנראה וניכר הנקב היטב, ובלא ספק יש בו יותר מחגירת הציפורן, והישראל הוא גבר יר"ש מדקדק במעשיו, אך לא ידע שזה יהי' בכלל המלת מום בכבוד, וסיפר בן רק במסל"ת [=במסיח לפי תומו], ות"ד השאלה.

הנה מה דכתב דאין בבהמה אלי' רכה, מפשמות דברי רש"י הנ"ל משמע דיש בבהמה, הן אמת דהגאון בעל שבילי דוד השיג על הטו"ז (שם סק"ד) שמביא מפרש"י דפ' מצורע שהוא גדר אמצעי שבאוזן, וכתב דזה יתכן רק באדם בפ' מצורע, אבל בבהמה אין גדר אמצעי כלל, רק כולו שטח גשם אחד ומוקף עור בשפתיו, וגם מש"כ רש"י ז"ל העור הוא אלי' רכה, ליתא בבהמה, ורק בעור המקיף הוא דלא הוי מום וע"ב, ואולם א"ז מאה"ג [=מאור הגדול] בנטע שורק יו"ד (סי' ק"א) האריך לתמוה על השבילי דוד, והעמיד דברי הפוסקים הראשונים ומאור עינינו רש"י ז"ל שלא יהי' דבריהם כמועה בדבר המוחש [ועיין גם בתפא"י על המשנה שתמה ג"כ על הטו"ז כהשבילי דוד, ולא הביא מרש"י ורע"ב והתו"ט], וכתב שאף שאין בבהמה גדר אמצעי ממש, מ"מ כשימשמש האדם באוזן הבהמה ירגיש קצת מקום גבוה בשני קוים, ובאותו מקום או לפנים הוא הסחוס בבהמה, וחוצה לה הוי עור המקיף ולא

וכשאלת חכם חצי תשובה שפיר מעורר מעכ"ת נ"י, ואבוא על סדר דבריו: שזה פשיטא טובא שאין לדון כאן משום יד נכרי באמצע, דהרי הישראל לקחם לרשותו ונתרצה באלו הכבשים שקיבל שזה יהי' חלקו, ואלו מגיעין לו ונולד ברשות ישראל, וגם זאת ברור בעיני רו"מ נ"י שזה המום הוי מום קבוע, ומן המומין המובהקין ששוחטין עלה גם בזה"ז, כדאיתא ביו"ד (סי' ש"ט סעיף ב') דצרימת אוזן שנראה לעין ומינכר שפיר ונפגם מן התנוך שוחטין עליו גם האידנא, וענין תנוך עיין בלשון המשנה ר"פ על אלו מומין (בכורות ל"ז ע"א) דתנן נפגמה אוזנו מן החסחוס אבל לא העור, ופרש"י שם דהדר בריא, והאי עור היינו אליה רכה של אוזן, הביאו הטו"ז (שם סק"ה), וכתב מעכ"ת שנראה שאין בבהמה אלי' רכה, ואולי יש בצדדי האוזן, אבל כעובדא דידן הוי הנקב באמצע האוזן ולא הדר בריא זה זמן טובא פשיטא דיש להתיר, אלו דבריו.

לדעה"ג של בעל קול הרמ"ז על משניות שמיישב בן בקיצור אומר, ואני ביארתי יותר עפ"י שי' הה"מ.

ובאמת מצינו בן במשנה בבכורות (ל"ה ע"א), בכור רודפו בעטו ועשה בו מום הרי זה שוחטין עליו, ועיי"ש ברש"י ז"ל דלהצלתו נתכוין, והכי נמי בנידון דידן, אלא שיש לחלק לומר דשם בעט בו ולא היה מן ההכרח שעושה בו מום כל עיקר, רק שקרה שע"י הבעיטה נעשה בו מום, אבל בנידון דידן עשה מעשה מום ממש, מכל מקום מלשון רש"י ז"ל נראה דעיקר הטעם דלהצלתו נתכוין, על כן לא עבר איסור וכנ"ל, או עכ"פ לא קנסוהו, והכי נמי בנידון דידן בן, ומזה נסתר ג"כ דברי מע"כ נ"י שכתב דמיו"ד משמע דוקא אם נפל מעצמו המום או הטילו גוי וקטן שלא בכונה הוא דמועיל, לא כן בישראל גדול שהטיל בו שלא בכונה כמו בכור שרדפו מותר, רק הוא מילתא דלא שכיחא שישראל גדול לא ידע שניתר במום.

ועוד איכא טעם נכון להתיר בנ"ד ליתנו במומו לכהן לשחוט, ד"ל דלא קנסו רק לכהן הצורם, אבל אם ישראל עשה בו מום י"ל דלא קנסו כהן, וכבר נמצא מוכיח ופלוגתא בדין ההוא בגדולי האחרונים, דמהר"ט אלגזי (פ"ה מככורות אות מ"ד) הוכיח מלשון רש"י ז"ל במשנה דהצורם אוון בכור וכו' שכתב בכהן מיירי, דכוונת רש"י ז"ל דאילו הישראל היה מטיל בו מום ואחר כך נתנו לכהן לקיים מצותו מותר הכהן לשחוט, דלמה לקנס את הכהן כיון דאיהו לא עביד איסורא, וישראל הנותן אינו נהנה בנתינה זאת כי אם קיים המצוה ע"כ [=ע"י בדבריו].

וכן נשאלו על דין זה ממש גם הגאון בעל שו"ת כתב סופר חלק יו"ד (סימן קנ"ט), וכן הגה"ק המהר"א (שו"ת יהודה יעלה סימן שד"מ), ואאמ"ז הגאון ז"ל בתשובה אחת אלי מני אז פילפל בדבריהם טובא, ובפרט בדברי הכתב סופר, ובמש"כ על דברי רש"י הנ"ל [שהשואל הביא ג"כ ראיה להתיר מלשון רש"י ז"ל דבישראל לא קנסו על הכהן, וכפי המהר"ט אלגזי הנ"ל שה"י בהעלם עין מהגאונים הנ"ל, והכתב סופר רוצה ליישב דברי רש"י ז"ל בסוף התשובה שם, דדייק ל"י לשון מתני' הרי זה לא ישחוט משמע דקאי על הכהן, דאי בישראל לא שייך הרי זה, דמשמע הצורם עצמו, והלא אין הישראל שוחטו, דצריך ליתנו לכהן, וכן בתחילת התשובה כתב דמדבעי בגמרא אי קנסו בנו אחריו, דמשמע דוקא בנו שיוורשו ובא מכחו, אבל לאחריני פשיטא ליה להש"ס דלא קנסינן רק על יורשו, דאולי הטילו הקנס על ממונו, ומנ"ל לגמרא בפשיטות דלאחרים לא קנסו, דהא מצינו בחמין כפסח דקנסו אחר הפסח גם לאחרים, וכמש"כ הר"ן בפ"ק דחולין גבי [חמין של עוברי עבירה אחר הפסח מותרין מיד מפני שהן] מחליפין, י"ל

הוי מום ע"ב, ואני מצדי לא אוכל כלל לדון בהיתרא דהאי בכור, רק אם הנקב שבאוזן הוא משני הקוים הנ"ל ולפנים, כפסק א"ז הגאון הקדוש זצ"ל, ואין רצוני להאריך בפרט זה כי מבואר היטב בנמע שורק שם, אשר בודאי יש גם תח"י, וכמדומני אחרי שכתב שהוא באמצע האוזן מסתמא הוא החסחוס גם לביאור הנמע שורק.

ומעתה נחקור אם שרי לשחטו על מום זה, כיון דקיי"ל דהצורם אוון אסור לשחטו משום קנסא כדאיתא במס' בכורות (ל"ד ע"א) ושור"ע יו"ד (סי' שי"ג סעי' א'), ומע"כ ידידי נ"י שפיר העיר דכיון דאומר מותר כשווגג הוא, י"ל דלא קנים שווגג אטו מזיד כהטו"ז (סי' צ"ט ס"ק מ'), אלא דלכאורה בדאורייתא קיי"ל דקנסינן שווגג אטו מזיד, וכאן עובר איסור דאודיתא דעושה מום בקדשים עובר על ל"ת דלא יהי' בו מום, אלא דשי' רש"י ותוס' בע"ז (י"ג ע"ב) דהמלת מום בקדשים בזה"ד אין מקריבין אסור רק מדרבנן, ולדידהו לא קנסינן בשווגג את"ד.

אכן זה תלוי עוד באשלי רברבי, דלשי' הרמב"ם (פ"ב דבכורות) גם בקדשים בזה"ד יש איסור דאורייתא ואיכא משום קנסא אפי' בשווגג, והגם שהטו"ז שם דעתו באומר מותר שכ"ע לא קנסינן ל"י אפי' למ"ד קנסו שווגג אטו מזיד, והביא רא' מתוס' בכורות, כבר השיגוהו אחרונים, עיי' ג"כ בפלתי, ונראה להוסיף בטעמא וסברא דככה"ג דנתכוין לטובה ולתקוני שלא יתערב הבכור בין אחרות, לא לבד דליכא למיקנסיה, אלא דאיכא למימר דלא עבר על שום איסור ככה"ג, דהנה בככורות (ל"ד ע"א) בככור שאחזו דם דר"ש סובר יקזי אעפ"י שהוא עושה בו מום, פרש"י (ד"ה דכרייתא) משום דר"ש לשי' דדבר שאינו מתכוין מותר, וכאן הוא מתכוין רק כדי שלא ימות ולא להתירו, והתוס' (ד"ה אילימא) הקשו עליו דאיך יקרא זה דבר שאין מתכוין, כיון שהוא מתכוין לעשות מעשה המום הקזה באופן שיומם ורק שאינו מתכוין להתירו, ועוד דהוי פסיק רישא.

וליישב שי' רש"י ז"ל הי' נלע"ד עפ"י מש"כ הה"מ (מגיד משנה פ"ב מה' שבת) דיש מלאכות שענין המלאכה תלוי ברצונו, כגון צורף שאם אין רצונו לצרף המתכת בשומו כמים אין כאן מלאכה כלל, וכן בקומץ עץ לחצוץ בו שיניו, דאם אין כוונתו לחצוץ שיניו לא עביד איסור כלל, הגם שהוא פסיק רישא ע"ב, הי' ז"ל דכל איסורו של מטיל מום בקדשים הוי טעמא משום בזיון קדשים, דהגם דאנן לא דרשינן טעמא דקרא, כתב תוס' דבמקום שמסתבר לכו"ע דרשינן, א"כ כאן כיון שנתכוין לתקון ושמירת קדשים י"ל דלא עבר כלל, ושמחתי שמצאתי שוב שכונתי בישוב דברי רש"י הנ"ל

ומביא חבל נביאים ולשון כמה רבוותא דמשמע דסוכרים דהקנס הי' גם על אחרים, ושבפסקי מהרא"י (סוס"י קמ"ט) כתב להדיא דאין חילוק אם הבעלים מצוין או ישראלים אחרים דאסור עיי"ש, ואת לשון רש"י ז"ל במתני' מיישב הגאון ז"ל בטו"ט, ולענ"ד י"ל עוד בפשוט על דברי רש"י הנ"ל, דע"כ נקט דמתני' זו איירי בכהן ולא כישראל, משום דכללא הוא (קידושין פ"ג ע"ב) אין אדם חוטא ולא לו, הגם שאפשר לבן בתו או לבן אחותו כהן, בשביל זה לא חשיד ישראל לעשות עבירה, ע"כ מסתמא בכהן מיירי. וכן מצאתי להרמ"ז שפירש כן ושמתחי.

ועכ"פ אין ראוי מוכרחת מרש"י ז"ל שיש לפרשה בפנים אחרים, ע"כ הגם שיש לנו סמיכא להיתרא מכמה גדולים שאין לקנוס לכהן בכה"ג, וכשיי' המהרי"ט אלגוי שכ"כ בפשיטות, ועיין באור זרוע הגדול (ה' בכורות סי' תק"ו) אחר שהביא המשנה הנ"ל דהצורם אוון, וכתב רבינו שלמה זצ"ל ובכהן מיירי, וכן נראה כדבריו, דאי בישראל בעליו מאי שייך קנסא, עכ"ל. הך דגם רבינו בעל האור זרוע פ"י כהמרי"ט הנ"ל דבכה"ג לא שייך קנס, מ"מ מי ספין וחשוב להכריע בין הרים גדולים כאלו, אבל בצירוף היתר הראשון שהי' בשוגג ובכוונה לתקן הבכור, אני מסכים בנד"ד להתיר לשחוט בענ"ד, כאשר גם דעת ר"מ ידידי נ"י נוטה. מ"מ מהיות טוב ישאול עוד פי גדול ומובהק בהוראה, כדי דלימטי שיבא מכשורא בדין חמור של קדשים, והי' בזה שלום ובכ"ט.

מנאי ידידי מחו' דושה"ט בלונ"ה, מצפה לישועת ה' כהרף עין, ונזכה לקבל את חג מתן תוה"ק מתוך ישועות וחדוה.

הק' שמשון אלטמאן

נ"ב, אחד כתבי עיינתי עוד הפעם באיגרתו, וראיתי שבסופו שאל ג"כ אודות איזה תשובה יקבל ע"ע ישראל שעשה מום בקדשים בידיים ממש, הנה נודע מש"כ בעל חו"ד בנתיבות (המשפמ, סי' רל"ה) דבאיסור דרבנן בשוגג אי"צ שום כפרה, וא"כ להני רבוותא דמטיל מום בקדשים בזה"ז רק דרבנן א"צ כפרה, רק לאותן ראשונים [דס"ל דמטיל בקדשים דאורייתא אף בזה"ז] יל"ע, אכן כיון דכוונתו לטוב הי' אין להכביד עליו לענ"ד, רק בחדא תעניתא ובאיזה סך לצדקה לפי יכלתו ולפי ראות עיניו דרו"מ נ"י.

החזקת טובה של כהן שנותן לו דבר הראוי לו מיד ולא נתן לכהן אחר ואיכא משום טובת הנאה וכיון שנהנה וליכא למקנסי' בדבר אחר רק שלא ליתנו לכהן קנסוהו בהנאה מועטת בזה ג"כ ומשום ביטול מצוה הלא אפשר שיאמר מי שירצה יטול, הגם גם בזה יש לו תועלת שיטלו הכהנים ברצון בלי כפי"י, אין ראוי לקונסו כזה לבטלו ממצות נתינה לכהן, ומ"ש פר"מ נ"י ממשמעות רש"י דכ' הצורם כהן נ"ל פשוט דדייק ל"י לשון מתניתין הרי זה לא ישחוט משמע דקאי על כהן דאי בישראל ל"ש הרי זה דמשמע הצורם עצמו כמ"ש לעיל, והא ישראל זה הצורם בלאו"ה אסור לשחוט.

דמדתני במתני' הרי זה לא ישחוט, מדקאמר על הגברא ולא אמר לא ישחט, מזה נראה דרק על הגברא הצורם הי' הקנס, לא כן בככור שיש היתר שישחטנו אחר, ולכן מבעי' ל"י רק ביורש. ואמאי' הגאון זצ"ל השיב ע"ז מלשון המשנה הקודמת (ל"ג ע"ב) גבי בכור שאחזו דם דתנן ממש שם לשון זה, ואם עושה בו מום הרי זה לא ישחוט עליו, ואם גם שם הכונה על הכהן, אמאי לא פרש"י כן שם, אבל לפי' המהרי"ט אלגאוי א"ש, דרק במתני' דהוא משום קנס הוצרך רש"י ז"ל לפרש כן להורות דבהטיל ישראל שרי הכהן למשחט, וגם השיג מדברי רש"י ז"ל לקמן (ל"ה ע"א) במתני' הי' הככור רודפו וגו' ואכמ"ל, רק אזכיר מה שציינתי על גליון הכ"ס דמשנה שבמשניות גרסינן הרי זה לא ישחט, וכן במשנה דלקמן בככור שרדפו יש שם תרתי נוסחאות, ונוסחא אחת גם שם הרי זה ישחט עליו, דקאי הכל על הבהמה בככור הרי זה הבכור ישחט, וליתא לדיוקא מלשון המשנה, ע"כ עדיפא פי' המהרי"ט אלגאוי הנ"ל] כאשר נדפס בתשובה דלעיל.

ולדינא גם הכתב סופר מסכים דלאחרני לא קנסו, ומותר למכור, רק באופן שלא יהנה המוכר היינו הצורם ממעשיו בעבירה, וע"כ בישראל אם הוא באופן שיכול לכוף לכהן לקבלו גם קודם שנפל בו המום באופן שלא פשע הישראל במה שלא עשה תיקון למוכרו, עיין בשו"ע (סי' ש"ז סעי' ד'), א"כ אין הישראל נהנה במה שמקבלו הכהן ממנו ושחטו במומו, ע"כ אין מקום לקנוס בכה"ג, וגם הוא לאחר שלושים בדרקה שככר לא מחויב לטפל בו הישראל, נמצא שלא נהנה, ואין מועיל המום לישראל אם נתירו לכהן, ועיי"ש דאפ"ה מפקפק בזה, דעכ"פ יש לו מועלת דא"צ למיטרח בי דינא ולכופו לכהן ע"כ [=עיי' בדבריו]. וגם בשו"ת מהרי"א החמיר,

* וז"ל שם בסוף דבריו: ונבוא לנדון לפנינו, עד כה דברנו אם הכהן עשה בו מום אם מותר למכור או ליתן לאחר קודם או אחר השחיטה, אבל ישראל שעשה בו מום אם שרי ל"י ליתן לכהן עדיין יש לעיין כיון דצריך לתנו לכהן כמצווה עליו ואינו נהנה בנתינה זו דמצווה המוטלת עליו הוא דעביד ומה הנאה יש לו, ונרא' לי לחלק בין הפרקים, אם יוכל לכוף לכהן שיקבלנו עד שלא נפל בו מום אז אין לישראל תועלת במום זה, דגם בלא מום יכול לכופו אז שרי לתנו לו, דאין לו הנאה ממום זה וליכא מקום לקונסו בזה כי היכי דלא ליהני מעשיו דהא לא אהני ל"י מידי, אבל באופן שאינו יכול לכופו לכהן כגון שפשע ולא עשה בו תיקון כמבואר רס"י ש"ו ובש"ך שם דא"י לכופו, או אפילו לא פשע רק שעשה בו מום תוך למ"ד דאין רשאי הכהן לקבלו עד שיפול בו מום הרי נהנה ישראל במום זה שעכשיו ששם בו מום בוודאי יקבלנו הכהן א"כ אם פשע שאין יכול לכוף לכהן שיקבלנו אסור ליתנו לכהן דהא אהני ל"י מעשיו ואם לא פשע מ"מ אסור מיהת לתנו לכהן עד אחר שלושים כנ"ל, ויש לפקפק קצת גם אם לא פשע ואחר שלושים דיכול לכופו, מ"מ אית ל"י תועלת דלא צריך לכופו בב"ד והכהן ברצון טוב יקבלו בלי כפיית ב"ד, כ"ש במקום שאין ב"ד דכייפו ל"י כהנא וגם איכא

הסכמה שנתן לספר "חרש אבן"

להג"ר משה מייב ז"ל שו"ב בק"ק נאגראד קאללא

הסכמות הרבנים הנכונים המפורסמים שליט"א

בעוהש"י עש"ק וירא תרצ"ז סיראק יבע"א.

יקרא לשבת עונג, כ' הוד מר ידידי הרבני החו"ב זי"ר יפ"ת כש"ת מו"ה משה מייב שליט"א שו"ב בק"ק נאגראד קאללא יצ"ו, בעהמח"ס חרש וחושב וחרש אבן עה"ת וש"ס.

אחדשדה"ט וש"ת באהבה.

בדבר ההסכמה על ספרו היקר שבדעתו להדפיס מחדש ולחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, וכמעשהו בראשון כך מעשהו בשני, ליקט שושנים מספרים שונים לזכות בהם את הרבים, וגם הוסיף מדיליה דברים נחמדים משמחים אלקים ואנשים, וידעתי שהרבה יגע וטרח עד שהביאו עד הלום, אבל מה אני לבא לעמוד במקום גדולים ולהיות כשר המסכים, ובפרט על דברי אגדה שאי"צ הסכמה כלל, וכ"ת נ"י מענוותנותו בקשני מפני הכבוד יען שחונה תחת דגלי, ובאתי בזה לברכו שיזכה לברך על המוגמר בכי טוב ויזכה לזכות בהם את הרבים, ואי"ה כשיצא לאור אקח בל"ג ס' אחד כפי אשר יושת עלי, כאות נפשו הטובה ונפש ידידו.

אלכסנדר קנאפלער

אבדק"ק סיראק והגליל יצ"ו.

אבן

הסכמה

חרש

הסכמות הרבנים הנכונים המפורסמים שליט"א:

בעוהש"י עש"ק וירא תרצ"ז סיראק יבע"א.

יקרא לשבת עונג, כ' הוד מר ידידי הרבני החו"ב זי"ר יפ"ת כש"ת מו"ה משה מייב שליט"א שו"ב בק"ק נאגראד קאללא יצ"ו בעהמח"ס חרש וחושב וחרש אבן עה"ת וש"ס.

אחדשדה"ט וש"ת באהבה על ספרו היקר שבדעתו להדפיס מחדש ולחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, וכמעשהו בראשון כך מעשהו בשני, ליקט שושנים מספרים שונים לזכות בהם את הרבים, וגם הוסיף מדיליה דברים נחמדים משמחים אלקים ואנשים, וידעתי שהרבה יגע וטרח עד שהביאו עד הלום, אבל מה אני לבא לעמוד במקום גדולים ולהיות כשר המסכים, ובפרט על דברי אגדה שאי"צ הסכמה כלל, וכ"ת נ"י מענוותנותו בקשני מפני הכבוד יען שחונה תחת דגלי, ובאתי בזה לברכו שיזכה לברך על המוגמר בכי טוב ויזכה לזכות בהם את הרבים, ואי"ה כשיצא לאור אקח בל"ג ס' אחד כפי אשר יושת עלי, כאות נפשו הטובה ונפש ידידו.

אחדשדה"ט וש"ת באהבה על ספרו היקר שבדעתו להדפיס מחדש ולחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, וכמעשהו בראשון כך מעשהו בשני, ליקט שושנים מספרים שונים לזכות בהם את הרבים, וגם הוסיף מדיליה דברים נחמדים משמחים אלקים ואנשים, וידעתי שהרבה יגע וטרח עד שהביאו עד הלום, אבל מה אני לבא לעמוד במקום גדולים ולהיות כשר המסכים, ובפרט על דברי אגדה שאי"צ הסכמה כלל, וכ"ת נ"י מענוותנותו בקשני מפני הכבוד יען שחונה תחת דגלי, ובאתי בזה לברכו שיזכה לברך על המוגמר בכי טוב ויזכה לזכות בהם את הרבים, ואי"ה כשיצא לאור אקח בל"ג ס' אחד כפי אשר יושת עלי, כאות נפשו הטובה ונפש ידידו.

אלכסנדר קנאפלער

אבדק"ק סיראק והגליל יצ"ו.

וזאת צריכין למודעי, כי כשנהרג על קידוש ה' בעת המלחמה יחד עם אשתו וי"א בנו, היה צעיר בשנים בן ל"ו שנים בלבד, וכל משפחתו נכרתו, ולא נשאר ממנו זכר רק החידושי תורה שחידש שקיבצנו בספר "נר אלכסנדר", ממה שמצאנו בכמה קובצים וירחונים שיצאו לאור בימים ההם. [ושם הדפסנו ג"כ קצת מתולדותיו ומעשיו הטובים שיהיה למשמרת], ועתה אמרנו להוסיף עוד מה שמצאתי לאחר צאתו לאור עולם.

ומהסכמה הלזו נראה בעליל, כי מלבד היותו רב בישראל ותופס ישיבה, כבר היה מפורסם בימיו להיות "שר המסכים" על ספרים חדשים בתוך שאר גדולי ישראל.

דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פר' קרח תשע"ד

והוא המשך לשבועות הקודמים שאמרנו כמה ביאורים במנהג אמירת "כל ישראל" קודם לימוד פרקי אבות

טרם לימוד הפרקי אבות בשבתות שבימי הקיץ, המנהג לומר המשנה

(סנהדרין פרק י' משנה א') "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

בכל תפוצות ישראל לומר המשנה "כל ישראל" קודם הלימוד בפרקי אבות, בכל שבוע ושבוע, בוודאי שצריכים למצוא תירוץ יפה על זה, וע' פנים לתורה וכפטיש יפוצץ סלע וכו'.

רבותי, התירוץ שעלה בדעתי כעת הוא כך, כי הרי ידוע לכל שמי שהוא ל"ע איש עני ואביון, אינו מתיירא מלהשאיר דלת ביתו פתוח, מפני שיודע ששום אחד לא יבא לגנוב אצלו, שאין מה למצוא אצלו. אבל מי שהוא איש נגיד קצת, שוב סוגר דלת ביתו במנעל ובריה. ומי שהוא עושר וגביר, כבר עושה לו מנעים של ברזל קשים וחזקים, שלא יוכלו להתפרץ אצלו במהרה. אמנם מי שהוא גביר גדול מאוד (א מיליאנער), משלם שיהיה לו "שומר הפתח", שעומד ומשגיח מי המה הנכנסים והיוצאים, ואי אפשר ליכנס רק ברשות. ואנשים גדולים מאוד כדוגמת מלך, יש להם הרבה בני חיל השומרים, וכמו שמצינו אצל שלמה המלך ע"ה (שיר השירים ג, ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל.

וזה שאומר לנו התנא, שאם יוקשה בעיניך, הרי עול גדול מוטל על צאוריניו לקיים תרי"ג מצות, ועוד אתה בא עלינו להגיד לנו מוסר איך להתנהג, לדכאינו ולייסרינו, לזה מקדימים לו ואומרים לו, לא כן הוא, אלא הרי עשיר גדול אתה, שהרי יש לך כל כך דברים יקרים, תרי"ג מצות ותרי"ג דרכים להגיע לחיי העולם הבא, ולכן אנחנו רוצים להשגיח עליך שלא לאבדו, ואומרים לו כי "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", הרי יש לך אוצר גדול, ואם לא נשגיח עליך על כל צעד ושעל, אז תאבד את האוצר הגדול הזה. וזהו הטעם שמקדימים מקודם המשנה של "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", להודיע שלכן צריכים לשמור האוצר היקר הזה.

והנה המנהג הזה נפוץ בכל תפוצות ישראל, אבל מצינו לקדוש אחד מדבר שמפקפק על המנהג, וכותב שבמטעות יסודה, שהיות שבאם יום אחרון של פסח חל להיות בשבת, יש ז' שבתים בארץ ישראל עד חג השבועות (שאצלם אינו יום טוב ויום השבת הוא אצלם אסרו חג), לכן כיון שרצו להחזיק במנהג ללמוד עד שבועות מס' אבות, והיות שיש במסכתא זה רק ו' פרקים (בתוספות הפרק שנו חכמים שהוא מברייתא דקנין תורה), הוסיפו משנה זו והברייתות על זה (היות שהוא פרק האחרון של מס' סנהדרין, שהוא פרק הקודם למס' אבות לפי סידור הרמב"ם שסידר מס' אבות אחר מס' סנהדרין), וזה לומדים בשבת ההוא, ובשבת ההוא מתחילין ללמוד פרקי אבות, וזוה נשתרבה המנהג שאומרים אותו בכל תפוצות ישראל.

וזה לשונו בספרו עשרה מאמרות (מאמר חקור דין חלק א' פרק י"ט): ומסתברא לן שבדורות הראשונים היו קורין תחלת אותו הפרק בארץ ישראל באסרו חג הפסח שחל בשבת עד סוף מחלוקתם של רבי אליעזר ורבי עקיבא גבי עשרת השבטים, שכלן אסופות מן הברייתות, כמו פרק קנין תורה, ודומה למה שמפטירין בחול המועד של פסח בתחיית המתים דקיימא לן בניסן עתידים לחיות, ומתחילין אבות לשבת הבאה, ולעולם לא היו קורין כל ישראל ומשה קבל כי הדדי, אף על פי שהאחרונים לא דקדקו בכך, עכ"ל"ק ועיין עוד בילקוט הגרשוני למס' אבות שהביא דבריו בטוב טעם וביאור יפה, והאריך עוד בכמה וכמה אנפין מספיק"ק בטעם שקורין משנת כל ישראל קודם הפרק).

אבל אחים יקרים, היות שאנחנו יודעים שלכל מנהג צריכים למצוא מקור וליתן הסבר לדבר, ובפרט מנהג כזה שהוא נהוג

דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פר' חוקת תשע"ד

ובו יבואר גודל מעלת השבת קודש שאם מתנהג בו כראוי זוכה למעום בו מעין עולם הבא

"בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לו:), ואם כן כל אחד ואחד יש לו כל העוה"ב שלו, ולא רק חלק".

א וכדי לשבר את האוון, אמרתי משל על זה, שאם נאמר לדוגמא שכל מי שיתפלל היום בהתלהבות יקבל "קאר" [אויטא / מכוננית], וכי יקבל רק חלק מן ה"קאר" [אויטא / מכוננית], ולא יקבל דבר שלם. או אם יאמר מלמד לתלמידו, שכל מי שילמוד טוב וידע

כעת בימי הקיץ כשהמנהג ללמוד "פרקי אבות", מתחילים עם המשנה (סנהדרין פרק י' משנה א') "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". וכבר אמרנו בשבועות האחרונות כמה אופנים על משנה זה, וכעת נאמר באופן אחר, כפי יד ה' הטובה עלי.

הנה הקשו המפרשים על הלשון כל ישראל יש להם "חלק" לעולם הבא, דמהו פי' "חלק", והלא כל אחד ואחד חייב לומר

וברא יום אחד הוא ידוע לה, ובו כיום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששת ימים, וכן על זה הדרך, וזולת זה היום היה העולם חרב בנגמר ששת ימים וחוזר לתוהו ובוהו, וצריך ה' להכנינו פעם ב', ובאמצעות שבת העולם עומד, ובאמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקיימת עוד ששת ימים וכו', עכ"ד.

וממילא אתי שפיר מה שאמרו לשון "המקיים", כי בעת סעודה שלישית, שאז נתגלה ונתוודע שכל הסעודות שאכל היה רק לכבוד שבת קודש, לשם השם, ולא לתאוות גופניות, וגם אם עורך הסעודה הזה בהשתוקקות רב ובדביקות נפלא עד שאינו יכול להיפטר מן השבת, רק בנחמה שבעוד ששת ימים יבא השבת הבא, ועל ידי זה הוא מקשר את השבת הזה עם השבת הבא, עי"ז הרי הוא "מקיים" את העולם שיהיה לו קיום להתקיים בששת ימי המעשה, ולזה נאמר כל ה"מקיים" שלש סעודות, והבן.

ויש להוסיף עוד נופך, דהנה מובא בשם צדיקים, שאם אחד רוצה למעום בעולם הזה מעין עולם הבא, אז יתכן זאת ע"י השבת קודש, שהוא מעין עולם הבא, אם מתנהג בו כראוי, וכמו שכתב אותו דרבי עקיבא (אות א) בזה"ל: כתיב כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזובו. ומהו אל תעזובו, מלמד שבשעת מתן תורה קרא הקב"ה לישראל ואמר להם, בני, מקח טוב יש לי בעולם ואני נותן אותה לכם לעד לעולם אם תקבלו את תורתני ותשמרו את מצותי. משיבין ואומרים לפניו, רבוננו של עולם, איזה מקח טוב שאתה נותן לנו אם נשמור את תורתך. משיב הקב"ה ואמר להם זה העולם של הבא. משיבין ישראל ואומרים, רבש"ע, הראינו דוגמא של עולם הבא. משיב הקדוש ברוך הוא ואמר להם, זה שבת, שהוא אחד מששים של עולם הבא שכולו שבת, שנאמר זכור את יום השבת. ומנין שעולם הבא כולו שבת, שנאמר מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת.

וכן כתב בספה"ק אוהב ישראל (פר' כי תשא), דע"י שבת קודש אפשר למעום מעין תענוג ושכר עוה"ב, וז"ל שם: הנה הקב"ה רצה לזכות את ישראל בעולם הבא לכך נתן להם תורה ומצוות. והש"י ברוב טובו וחסדו ואהבתו לזרע ישראל, רצה להטעמם מנופת צוף עריבות מתיקות שכר העולם הבא הרוחני, ואיך יהיה באפשרי למעום בעוה"ז הגשמי את נועם מעם הרוחני, על כן נתן להם את יום השבת שהוא תענוג מעין עוה"ב, ובשבת קודש יוכל כל איש ישראל להבחין תענוג הרוחני הצפון לצדיקים לעוה"ב.

אך כיון דבאמת שכר מצוה בהאי עלמא ליבא, והאיך מהנה אותם בתענוג שבת — לזה התחכם השי"ת כביכול ונתן להם בתורת מתנה לכל מי שירצה אף בעולם השפל הזה, להטעים עושי רצונו ושומרי שבת מעין תענוג העולם הבא,

ויש לומר, בהקדם דברי הגמרא (שבת ק"ח). אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג, עכ"ד הגמ'.

ונתקשו בזה המפרשים (הישמח משה בספרו יין הרקח עמ"ס שבת דף ז, מאור עינים פרשת כי תשא, ועוד) על הלשון כל "המקיים" שלש סעודות בשבת, והוי ליה למימר כל "האוכל" שלש סעודות בשבת, וכדאמר רבי יוסי יהא חלקי "מאוכלי" שלש סעודות בשבת (שם בע"ב), והנה אחד מן התירוצים למה נקרא סעודה שלישית בשם "שלש סעודות", כי האוכל ב' סעודות הראשונות בשבת קודש, עדיין אינו ראה שרוצה לקיים גזירת הכתוב לאכול סעודות שבת, כמשחז"ל (שבת קי"ז) תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת, שלש, רבי חידקא אומר ארבע. אמר רבי יוחנן, ושניהם מקרא אחד דרשו, (שמות טו, כה) ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא, ורבנן סברי בהדי דאורתא, ע"כ. דיתכן לומר דמה שאוכל הסעודות אינו לכבוד שבת קודש, רק כמו שביום חול אוכל שתי סעודות אחד בבוקר ואחד בערב, כמו כן בשבת קודש צריך לאכול ב' פעמים, סעודה אחת בבוקר ואחת בערב, אבל כשבא זמן "שלש סעודות" כשהוא שבע, ואף על פי כן ממריח את עצמו ואוכל כזית חלה עם חתיכת דג, לכבוד שבת קודש, אז מראה בעצמו שמה שאכל כל השלש סעודות היה רק לקיים גזירת הכתוב.

ויש להעמיק עוד יותר בזה, שהרי ידוע שבעת סעודה שלישית, היו הצדיקים הקודמים בהשתוקקות ובדביקות נפלא, וכמעט שלא יכלו להיפטר מן השבת קודש, ובצפייתם ציפו והמתינו לשבת הבא, ששוב יטעמו בו מעין עולם הבא, ועל ידי זה קישרו את השבת הזה עם השבת הבא, וכמו שאמרו בספה"ק ליישב בזה סתירת חז"ל, שבמקום א' אמרו (שבת קי"ח): אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלים, ובמקום אחר אמרו (ירושלמי תענית פרק א' סוף הלכה א') אמר ר' לוי אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא, ויכבר נאמרו בזה כמה אופנים וגם אני כבר ענית את חלקי בכ"ה אופנים כיד ה' הטובה עלי, הלא המה כתובים במקום אחר בחיבורי, דהכוונה דבשבת הא' הוא מקשר מיד לשבת הבא, נמצא שבשבת אחת הוא מקיים ב' שבתים.

והנה איתא באוה"ח הק' (בראשית ב, ג) כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כה בעולם זולת לעמוד ששת ימים, ונתחכם ה'

הבחינה על כל המסתא יקבל ש"ס, והיו עשרים בחורים שידעו הבחינה, והכי יקבל כל אחד מהם רק מסכתא אחת, והלא כל אחד יקבל ש"ס שלם בשלימות, ואם כן היה לו להתנא לומר כל אחד יש לו "עולם הבא", ומהו ה"חלק".

ובאמת שכר מצוה גופא בהאי עלמא ליכא וגנוז ושמור להם לעולם שכולו ארוך וטוב, עכ"ל [והארכתי בזה בקונטרסי "יום שכולו שבת", עמ' קיד-קטו, יע"ש].

אך כל זה תלוי איך האדם הוא מתנהג בשבת, שאם הוא בשמחה בשבת קודש, על הזוכיה הגדולה שיש לנו יעקב חבל נחלתו, ומתפלל כראוי, ולומד בשבת קודש, ושר זמירות על השולחן ואומר דברי תורה, ואינו נערווע"ז ובוודאי שאינו בכעס, ואינו מדבר לשון הרע, וכן בבוקר הוא קם באשמורת ואומר תהלים או לומד ואח"כ מתפלל כראוי וכיאות², וגם

² ואגב אורחא, כדאי להעתיק שיחה נאה ששמעתי מאמור"ז ז"ל, שאמר "אינדערהיים" באויבערלאנד שלא היה רביסטווע, הלכו לישן בהקדם, אבל כל אחד קם בבוקר בשעה 4:00, ולאחר שעה מועטת כבר היה כל אחד ואחד בבית המדרש, אחד למד גמרא תוספות, ואחד העביר את הסדרא, והשלישי אמר תהלים, והרביעי למד חו"ר, ואיש אחר למד שו"ע וכו' וכו', כל אחד זה בכה וזה בכה, ובשעה 6:15 עמדו להתפלל, וכל אחד כבר היה מעוטר בטלית בעת התחלת אמירת ברכות לפני העמוד, וכל אחד היה עומד על מקומו הקבוע. ואם אירע פעם שאחד בא לבית המדרש לאמירת "הודו", כבר ניגש אליו הגבאי ושאל אותו האם ח"ו אחד בביתו שאינו בריא.

ואני מוסיף על זה, כי אני הכותב היה לי הזכיה להכיר אנשים מדור הקודם - שחיו אחרי המלחמה כאן באמעריקא - שבעת שניגשו להתפלל ביום שבת קודש, שמו את הטלית על ראשם ועל עיניהם, והתפללו להרבש"ע בהשתפכות הנפש "זיך אדורכגעווייקט און אויסגעבעטן פאר גוטע קינדער", ואי אפשר לתאר להדור החדש איך היה נראה הפסוקי דזמרא שלהם ובפרט ה"נשמת" שלהם, ובזמנינו אלה שנסתם כל חזון, אין רואים מראות כאלו, איה איפה נמצא איש כזה שמשים הטלית על ראשו, ובעת אמירת ברכות עומד באימה ויראה ומתפלל כל העת כראוי, חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ובעוה"ר ענין זה צריך תיקון גדול, מה שרואים אברכים צעירים וגם מבוגרים משוחחים כשעומדים כבר אצל "ברוך שאמר", וגם אחר כך, ומהם כמה שעומדים בחוץ בחדר שני הנקרא "פאליש" ושותים קאווע, ואח"כ אם בנו של אחד מהם אינו לומד כראוי, יש להם טענות על המלמד המגיד שיעור המנהל והראש ישיבה, ואינו רוצה לידע כי הוא הוא האשם בדבר. וכאן המקום להביא מה שמובא בהקדמת הכתב סופר, שמעיד עליו שלא היה תפילה אחת שלא בכה עבור בנים טובים, ומעיד עליו שזכה שיהא מטתו שלימה. בא ונחשוב חשבוננו של עלום, כי אם הכתב סופר בנו של רבן של ישראל מרן החתם סופר זי"ע, העיד על עצמו שהתפלל כל התפילות בבכיות ושלכן זכה שיהא מטתו שלימה, כמה צריכים אנחנו לעשות בדורינו אלה, שהנטושים והעוזבים דרכי אבותינו ורבותינו רבו מלספור ל"ע, על כל פנים "כאטש אזויפיל" היו צריכים לדקדק שבעת ברכות יעמדו על מקומם באימה ובריאה, ועכ"פ פעם אחת בשבוע ביום שבת קודש שהוא מעין עולם הבא יתפללו בהתעוררות ובהתלהבות ובהשתוקקות, כי ע"י השבת יש לנו קיום בגלות המר הרע.

וכבר הארכתי בכל זה מפי ספרים וסופרים בקונטרס "יום שכולו שבת", שע"י השבת קודש יבא הגואל צדק, וכל העולם סובב רק סביב השבת, ואין כאן המקום להאריך בהערכת אלו המאמרים, רק

בעת הסעודות הוא יושב בשמחה ומספר סיפורי צדיקים ומדרשים והלכות לבני ביתו על שלחנו, על איש כזה, אמרו בספה"ק שיכול להרגיש טעם אחד ממששים של עולם הבא, והטעם הזה תלוי איך נראה אצלו השבת קודש, [משא"כ אלו האנשים שבכל היום ממתנים מתי יהיה מוצאי שבת שיוכלו לחזור אל המכונות הטמאות שלהם לשחוק בהם ולראות כל מיני חדשות וטומאות וכו', לאיש כזה אדרבה השבת קודש הוא סם המות, וכמו שאמרו (עי' יומא עב:) זכה נעשה לו סם החיים לא זכה וכו'].

ועל פי דברינו אלה, מיושב היטב מה שאמרו כל ישראל יש להם "חלק" לעולם הבא, דהכוונה שגם בעולם הזה יש להם "חלק" של העולם הבא, שגם בעולם הזה הרי הוא מרגיש אחד ממששים של עולם הבא.

ואם ניתן להיאמר, יש להוסיף עוד, במה שאמרו במשנה האחרונה סוף מסכת עוקצין (פרק ג' משנה י"ב), אמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר (משלי ח) להנחיל אוהבי "יש" ואוצרותיהם אמלא. ואולי יש לומר רמז בזה, דשם בעוקצין איתא הלשון ש"י עולמות. וכאן במס' סנהדרין אמרו כל ישראל "יש" להם חלק לעולם הבא, אותיות דדין כאותיות דדין רק בהיפך אתוון, כי הש"י עולמות לגמרי הוא רק לעולם הבא, אבל מש"י עולמות אלו, "יש" בעולם הזה ג"כ מעין עולם הבא, למו שמתנהג בו כראוי, וכאמור למעלה.

ועתה בעת הכתיבה מצאתי בספר דברי מנחם להרה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע (ליקוטים, על גמ' שבת הנ"ל), שדקדק ג"כ על מאמר הנ"ל למה נקט לשון "המקיים" ולא לשון האוכל, וכתב זי"ל: ונראה כי עיקר החיות והיתרון של סעודות שבת או אפי' בחול, אם היא סעודה של מצוה, או סעודה שת"ח צדיקים שרויים בה, עיקר חשיבתן הוא לפי שאז משפיע לנו השי"ת שכליות נפלאים ואורות קדושים, והם נקראים עיטין טבין, ר"ל שהם עצות טובות איך יקרב האדם א"ע לעבודתו ית' באיזה מדה מהמדות טובות ידבק עצמו, ובאיזה דרך יוכל לבא אל הדביקות בו ית', באמת אך צריך לזהר מאד לשמור ולקיים העצות האלה והשכליות לעשותן כתיקונן, כמו שקיבל אותם למחשבתו בשעת הסעודה, וז"ש כל "המקיים" שלש סעודות ר"ל שמקיים העצות טובות

אסיים בדבר קטן לשלב ענין זה לפרשתן, שאומר התוה"ק (במדבר יט, ב) "זאת חוקת התורה", ופירש רש"י לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, "גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה", עכ"ל. ואלפי פירושים כבר נאמרו על פירוש"י אלו, וגם אני בעניי כבר אמרתי כמה אופנים על זה בספרי "אבן יקרה" עה"ת, וכעת יש לומר שבא לרמז שכל התוה"ק עומד על זה במה שהאדם מקשר את השבת הקודם עם השבת הבא, והתורה מביטח לנו "גזירה הוא מלפני" שאם תשמור שבת זו וגם שבת הבא כמו "ערליכע איד" בתמימות, אז יהיה לך כל טוב סלה.

והשכליות שהוא משיג אז במחשבתו בג' סעודות שהם כנגד ג' מוחין של נפש רוח נשמה שלו, עכ"ל.

ויש להוסיף עוד מה שמצאתי כעת, בשם ספר קול יעקב (פר' ויצא ד"ה ויגר ללבן), דעל ידי הסעודה השלישית יוכל לקשר עצמו להשי"ת, כמו ששמעתי ממ"ז הח' מהר"מ מפריסטיק שיחי, עכ"ל. והוא הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע הנ"ל, שמקודם שהלך לעיר רימאנוב היה דר בעיר פריסטיק, כנודע.

ובספר דברי יחזקאל להרה"ק משינאווא זי"ע (לשבת עה.), מובא שקודם שאמר הרה"ק הנ"ל ה' מלך בשלש סעודות,

אמר בזה הלשון: מורי הקדוש מוה"ר צבי הכהן זלה"ה מרימאנוב אמר, הטעם שאומרים ה' מלך ב' פעמים, משום דצריך להמליך השי"ת על כל האברים, ושמה לא המלכנו הכורא ית"ש על כל אבר ואבר בפעם ראשון, לכן אומרים שנית להמליכו על כל אבר ואבר, עכ"ד.

יעזור השי"ת שכעת אשר באים ימי הקיץ, השבת קודש יהיה השמירה שלנו והסגולה שלנו, כי בשב"ק יש מחילת עוונות, והוא אשר מקיים אותנו בגלות, והוא ילך לנגדינו לקראת ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן ואמן.

דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פר' בלק תשע"ד

בבית המדרש "אהל יעקב" – בעיר סיגעט יצ"ו

לכנינו למה תתראו, וכמו שפירש רש"י שם, למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאלו אתם שבעים, שבאותה שעה עדיין היה להם תבואה, ע"כ. וזאת הוא הדרך של יעקב אבינו בכל עת להכניע עצמו לפני הגוי כשאנחנו בגלות, ולכן כשראה שהגוים אין להם מאכלים לאכול, והוא ב"ה היה לו בביתו ובאוצרו כי טוב וכל טוב לאכול לשנים אריכות, אבל כדי שהגוי לא יהיה להם קנאה ושנאה, אמר להם שילכו ג"כ לקנות מאכלים, כדי שהגוי יסבור שאין לנו מאכלים.

וכן כשחזרו בניו השבטים נתן להם מוסר והדרכה, למה דיברתם לפני הגוי מה שאין צריכים לומר, ולמה סיפרתם שיש לכם עוד אה, והשבטים התנצלו עצמם לפניו שלא רצו לומר לו, רק שענו אותו על שאלותיו בתמימות.

(ואגב אורחא, כ"כ שנים לא ראו השבטי י"ה את אחיהם יוסף, ועכשיו היה הפעם הראשון שהיה להם להשבטים צרה, ואמרו זה לזה שכל זה בא להם מפני שלא הנהיגו כראוי עם אחיהם יוסף, הביטו וראו שיכלו השבטים לומר כפה מלא שזהו הפעם הראשון שאירע להם איזה דבר בכל הכ"ב שנים, ולכן תלו אותו בזה, ואנו יודעים שהשי"ת מנהיג העולם וסיבב כל זאת).

ג) כשירד יעקב אבינו למצרים, ובא לפני פרעה, ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייד, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם (בראשית מז, ח-ט). והיינו שיעקב אבינו לא רצה שהגוי ידע מה קורה אתו, ולכן הגיד לפניו שיש לו רק צרות יגון ואנחה, בכדי שלא יתקנאו בו.

ד) עוד מצינו (שם פסוק ב') ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה, ופירש רש"י מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראים גבורים, שאם יראה אותם גבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו, ואלה הם ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין,

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, ויקץ מואב מפני בני ישראל, ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו בלחוך השור את ירק השרדה וגו' (כב, ב-ד). הנה מתחילה נאמר לשון "ויגר", ואח"כ כתיב לשון "ויקץ", ואח"כ כתיב "ילחכו הקהל את כל סביבותינו", (ועיין באור החיים הק' שיחה יפה בענין זה). ויש לדרק עוד במה דאיתא בפרשת שמות דכתיב (שמות א, ז) ובני ישראל פרו וישרצו ירבו ויעצמו במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם, ואח"כ כתיב (פסוק ט' וי) ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ. ולבסוף (פסוק י"ב) נאמר עוד, וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל. הרי שבין במצרים ובין במדבר, אחר כל הנסים ונפלאות, הגוי מואב כנפשו את הנפש הישראלית ומקיים ההלכה הוא בידוע שעשיו שונא ליעקב (רש"י בראשית לג, ד – ומקורו בספרי פר' בהעלותך).

וידוע המעשה מן הבעל שם טוב הק' זי"ע, והביאו נכדו בספרו דגל מחנה אפרים בפרשתו, וזה לשונו: ועל דרך הלצה יש לפרש אחר ששמעתי בשם אא"ז זללה"ה שפעם אחת הלך למקוה בין ישמעאלים ובחזרתו מן המקוה ירא שלא יגע בו ישמעאל ושמע שני ישמעאלים מדברים זה עם זה אחד לחבירו שמור עצמך שלא תגע ביהודי הטמא הזה חלילה, והוא שאמר הן עם לבדד ישכון ואינם מתערבים בגוים הטמאים והוא מחמת ובגוים לא יתחשב שאינם חשובים בין הגוים וזה טובתם כנ"ל וקל להבין.

וטרם כל שית, יש להקדים ולבאר דרכי האבות, הדרך של יעקב אבינו ע"ה בחיר האבות, שהזהיר לכנינו שלא יתראו עצמם בפני הגוים, א) אמר להם "למה תתראו", כדכתיב (בראשית מב, א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב

אותם שלא כפל משה שמותם כשברכם, אבל שמות הגבורים כפל וכו', עכ"ל. הרי מזה שאיש חרדי אסור לו לילך לצבא, ולכן הציג החלושים שבהם כדי שלא ירצה לקחתם (ולפלא כי שמעון ולוי היו בין החלושים, והם הרגו כל עיר שכם).

עכ"פ רואים ההנהגה של יעקב אבינו, שהעיקר היה להראות לכלל ישראל שאם יש לך דברים יפים יהיה רק בתוך הבית, ולא להראות לגוי בשום פנים ואופן. וזהו מוסר השכל נפלא לדורותינו אלה אשר בעוה"ר ענין זה צריך תיקון גדול, שמראים עצמם בפני הגוים וכו', וכל אחד רוצה לילך ולהגיד להם "ניוס רעפארט", ואברכים צעירים מדברים בפניהם דברים אשר השתיקה יפה להם¹. ואיני מדבר מכלל הפאליטישאנס ההולכים עם קאפלעך, דמובן מעצמו לכל בר דעת ומבין, שכמה יותר שיש פאליטישאנס וכן רופאים עם קאפלעך, נעשה האנטיסעמיטיזם גדול יותר ויותר. ומי האמין בנפשו ששבעים שנה אחרי החורבן יהיה כל כך אנטיסעמיטיזם, והכל בא באשמתם של אלו שאינם נזהרים בדבורם.

וכבר הכאתי כמה פעמים בחיבוריי דברי ה"כלי יקר" היקרים, היורדים ונוקבים לחדרי בטן, מה שכתב בענין זה בפרשת דברים על הפסוק (ב, ג) רב לכם סוב את ההר הזה, וזה לשונו: רבים אומרים כי פסוק זה נוקב ויורד עד תהום ויש בו רמז לשעה ולדורות. וענין סיבוב זה שילכו סחור לחרם ה' צבאות לא יקרבו כי ימים רבים לישראל שהיו נדים ונעים סביבו ולא יותן לישראל כח עליהם עד מדרך כף רגל עד שיבוא מי שנאמר בו ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (זכריה יד ד) וכל זמן שישראל הולכים סחור סחור נאמר להם פנו לכם צפונה, ודרשו בזה אם הגיע שעתו של עשו הצפינו עצמכם (דברים רבה א יט). וענין הצפנה זו נראה לי שאם ימצא האיש הישראלי בגלות החל הזה איזו הצלחה ועיר שם אז ישמינו ויצפינו הכל בפני עשו כי אין לך אומה שמתקנאת בישראל כמו עשו, כי לדעתם הכל גזולה בידם מהם מן ברכת יעקב אבינו שלקח ברכותיו של עשו במרמה, וכן יעקב צוה לבניו למה תתראו (בראשית מב א) פירש רש"י בפני בני ישמעאל ועשו כאילו אתם שבעים כי

¹ ואגב הנני מרשה עצמי לדבר, מה שאמר לי מורה הוראה אחד [והוא אמר שמתירא מלדבר בזה], כי להבדיל אלף אלפי הבדלות הגוים הפאליטישאנס טוענים בכל פעם שהיהודים לוקחים כל הממון, והאמת כי בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, כי בני ישראל אין לו בחנם השולע כמו הגוים, רק צריכים לשלם בעצמם השכר לימוד לכל הילדים, והרבה פעמים שאי אפשר להם לנכות זה ממס הכנסה, וכל ימי חייו צריכים לקנות רק מאכלים כשרים שעולים ביוקר, וכן שאר עניני רוחניים שכל זה עולה למעלה הרבה יותר מן הגוי, שהם יש להם הכל בחנם, והם רק מתקנאים בבני ישראל, בעת שאנחנו עובדים כל כך קשה על הפרנסה, ויש לנו משפחות ברוכות ילדים הי"ו כן ירבו, ובאמת פרשה זו סתומה, וה' ירחם.

שניהם סוברים שיצחק גזל הצלחת ישמעאל, ויעקב גזל הצלחת עשו על ידי השתדלות, על כן צוה דוקא על עשו פנו לכם צפונה שלא יתקנא בכם, וזה היפך ממה שישראל עושין בדורות הללו בארצות אויביהם כי מי שיש לו מנה הוא מראה את עצמו במלבושי כבוד ובתים ספונים וחשובים כאילו היו לו כמה אלפים ומגרים האומות בעצמם ועוברים על מה שנאמר פנו לכם צפונה. ומנהג זה הוא ברכת בני עמינו והוא המסבב את כל התלאה אשר מצאתנו. והמשכילים יבינו ליקח מוסר, עכ"ל. ואין מה להוסיף על דבריו.

נחזור לענינו, רואים שבלק ובלעם, מאומות עמון ומואב, וכל הגוים השונאים את בני ישראל התאחדו להרע לעם ישראל, כמו בזמנינו אלה היום, שרואים הרבה אומות מתאחדים לילך רק נגד בני ישראל, וכל זה גרם מה שמראים עצמם בפני הגוים, ובפרט יש להזכיר הציונים הרשעים שמבעירים אש האנטיסעמיטיזם בכל העולם, ואח"כ מעמידים עצמם פני תם כאילו הם המצילים, וכידוע המשל מצדיקים שהביא מרן מסאטמאר זי"ע בספרו ויואל משה, ואכמ"ל.

ובשעה שאני מעלה דברים אלו ע"ג הכתב דבר תורה, הנני להוסיף הוספה קטנה, כי זכור אזכרנו בעת שאאמור "ז"ל היה משמש לרב ומורה דרך לדעת היראים בעיר קאראקאס במדינת ווענעוועלע, והיה מפורסם בקרב העם גדול ההכנסת אורחים של אבי מורי ואמי מורתי ע"ה, וראו אצלם בחוש שקיימו את מה שאמרו חכמינו ז"ל במס' אבות (פרק א' משנה ט"ו, ופרק ג' משנה י"ב) הוי מקבל כל אדם בשמחה ובסבר פנים יפות, ואספר כעת אחד מני מאות המעשיות המונח בזכרוני¹, שפעם אחת ישב אצל השולחן של אבי מורי ז"ל כמה אנשים מארבע כנפות הארץ, והיה ביניהם איש חסיד אחד מארץ ישראל, מקהילת "תולדות אהרן" מירושלים, וגם היה שם חסיד וויזניץ מבני ברק, ובתוכם גם ראש ישיבה חשוב מליובאוויטש באמעריקא [איש חשוב מאוד, אשר אבי היה לו התפעלות ממנו], וגם היה שם ליטוואק, ועוד כמה אנשים, ועל כולם היו שם ב' מזרחיסטען עם כיפות קלועות וצבועות, וכמוכן דבעת שבני ישראל מכמה עדות וחוגים סועדים יחד בסעודה יש ביניהם ויכוחים שונים, וזכרני שאבי מורי אמר פעם לאחד מאלו האנשים, שיזכור שגם "ערליכע אידן" צריכים לאהוב! והמאמר השני ששמעתי ממנו שאמר לאחד מאנשים אלו, שיהודי השומר שבת הוא בקאטאגאריע אחד, ומי שאינו שומר שבת הוא כבר בקאטאגאריע אחרת. דהיינו שרצה להסביר שאי אפשר להשוות מי ששומר שבת למי שאינו שומר שבת.

¹ ואני מקוה להוציא לאור בקרוב קונטרס "בני ברכה", בני"ר"ת בין יצחק נ'פתלי, וברכה הוא שם אמי מורתי ע"ה, שנפטרה לאחרונה הכ"מ [נ.ב. הקונטרס כבר יצא בעזהש"ת לרגל האירצייט הא'].

ואכמ"ל). וכבר גילו לנו התורה מראש הדרך של יעקב אבינו, שאיש חרדי אין מקומו בצבא, ואין בזה חילוק באיזה מדינה ובאיזה מעיר ובאיזה עת, רק בכל עת ובכל שעה ובכל מקום אין מקומו להיות במקום כזה, וה' ירחם עלינו ועל פליטתינו, וישלח לנו משיחו בקרוב, והוא יגאלנו שנית וישמענו ברחמי שנית לעיני כל חי לאמר, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית להיות לכם לאלקים, במהרה ובימינו אמן ואמן.

והכוונה בכתיבת דברים אלו כאן, דהנה האנשים החפשיים שלחו את זרועם על האנשים החרדים לדבר ה' ולתורתו, ורצונם שילכו לצבא הטמא שלהם, ובעוה"ר נתפס עמהם גם מספר קמץ של אנשים חרדים, שהם לדאבונינו נתפס ומסונוור, ואבי מורי שהיה תלמיד מהרה"ק משאפראן זצ"ל ב"ה לא נתפס עמהם, והוא הבין החילוק של מי ששומר שבת ומי שאינו שומר שבת (ויש עוד הרבה מה לספר מאמרותיו היקרים,

דברי תורה שאמרתי בבית המדרש בסעודה ג' פר' פנחס תשע"ד

בבית המדרש "אהל יעקב" – בעיר סיגעטא יצ"ו

נשמה אחרת יכולים ליתן לו שכר בהאי עלמא.

ג) בספה"ק דברי יואל למרן מסאטמאר זי"ע, יש כמה וכמה אופנים על היחוס לאהרן הכהן, ואעתיק שנים מהם, הראשון, וז"ל בא"ד: ונלענ"ד בפשטות עפ"י מה דאיתא בספה"ק שכל אדם יש בו חלק טוב וחלק רע, בחלל הימיני שבלב הוא משכן היצר טוב, ובחלל השמאלי משכן היצר הרע, והאריך בזה התניא בספרו ליקוטי אמרים, עיי"ש, ואם האדם זוכה במעשיו מגביר חלק הטוב על הרע, וכן הוא בצדיקי אמת שמהפכין גם את הרע לטוב, ולהיפך ח"ו כשהאדם הולך בדרך הרע מגביר חלק הרע על הטוב, ומהפך גם את הטוב לרע. והנה פנחס מצד אביו היה בן בנו של אהרן הכהן, הידוע בצדקו, שהוא כולו טוב, ומצד אמו היה בן פוטי שפיטם עגלים לעבודה זרה. והיו השבטים מבזין אותו, שאף שהוא בן בנו של אהרן מצד אביו, התגבר עליו הכח השני שמצד אמו, ובחינת הרע נתגבר על בחי' הטוב, והראיה שהרג נישא שבט מישראל. לזה בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, להעיד עליו שהפך את הרע לטוב גמור, ואין בו רק חלק הטוב מאהרן הכהן, על כן ראוי ליחסו אחר אהרן הכהן.

והשני, וז"ל בא"ד: ונל"פ עפימ"ש במס' קדושין (עו.) אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה וכו', רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך, ובגמ' (שם ע"ב) בחיילות של בית דוד וכו', וטעמא מאי אמר רב יהודה אמר רב כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן, הרי דבמקום סכנה יש צורך ליחוס, ומהאי טעמא לא לקחו למלחמה רק צדיקים בני צדיקים. והנה פנחס הכנים את עצמו לסכנה, כי שבט שמעון רצו להרגו, ועוד הרבה נסים נעשו לו כמו כמפורש בתרגום יונתן (סו"פ בלק) ובמדרשי חז"ל, דתריסר נסין אתעבידו לפנחס, ולדבר גדול כזה יש צורך ביחוס אבות, ולזה היו השבטים מבזין אותו, הראיתם בן פוטי זה וכו' והרג נישא שבט מישראל, והכנים את עצמו לסכנה גדולה, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, שזכותו וזכות אבותיו מסייעתו, ושפיר עבד, עכלה"ק.

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא). יש לדקדק על היחוס לאהרן הכהן, וכבר נאמרו הרבה אופנים בספה"ק, ובפרט על דברי רש"י שכתב לפי שהיה השבטים מבזין אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אביו אמו עגלים לעבודה זרה והרג נישא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, עכ"ל. וגם דקדקו בספרים על המדרש (כמדבר רבה כא, א) "כדין הוא שיטול שכרו", ואף אנחנו בעניינינו כבר אמרנו כמה אופנים בזה, וכעת נאמר עוד כמה אופנים בזה.

א) איתא בחתם סופר ובעוד ספרים הקדושים בשם כמה צדיקים (ובספרי אבן יקרה ציינתי עוד כמה מקורות שנאמר דבר תורה זה), על פי מה שאמרו חז"ל (בכא מציעה פה.) א"ר פרנך א"ר יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר (ישעיהו נ"ט) ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, מאי אמר ה', אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה, מאי מעתה ועד עולם, אמר רבי ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה, ע"כ. והנה כל עיקר הטעם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קדושין לט.), הוא מפני שהשי"ת חושש שמא יסור מן הדרך, ולא יהיה לו שכר, אבל אם יש כבר ג' דורות, הרי כבר יש הבטחה שלא יפסק התורה מהם, ושפיר יכולים ליתן לו שכר גם בהאי עלמא. וזהו שאמרה תורה "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", שיש ג' דורות, ולכן בדין הוא שיטול שכרו גם בהאי עלמא.

ב) איתא בספה"ק על פי מה שמבואר בכתבי האר"י ז"ל על הפסוק ותלד לו את פנחס אלה ראשי אבות הלויים, כי בפנחס נתעברו נשמת נדב ואביהוא, וזהו ותלד לו את פנחס, הריבוי של את מרמז שנתעברו בו אלו שני הנשמות של נדב ואביהוא (ומקורו בוזה"ק, ומובא ג"כ במאור ושמש שמות פרשת וארא, יע"ש). ולפי זה יש לומר דאמרה תורה "הנני נותן לו בריתי שלום", שיקבל שכר בהאי עלמא, מפני שאינו "פנחס בן אלעזר", רק "בן אהרן הכהן", מכיון שפרחה נשמתו ונתעברה בו נשמת נדב ואביהוא בני אהרן, וכיון שיש לו

(ד) ונפל בדעתי לומר עוד, על פי דברי בעל הטורים הידועים, [שכבר הבאתי כמה פעמים בספריי], על הפסוק אם בחקתי תלכו שכתב שהוא ר"ת אבת, ור"ל שאם הולכים בדרכי האבות, אז יכולים לקבל שכר של "זנתתי גשמיכם בעתם", ושאר כל הברכות האמורות בתורה, ואם הולכים בדרכי אבות לו ליכא הקושיא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט.), דזכות אבות לא תמה כמו שאמרו חז"ל, והארכתי בזה במקום אחר דאף למ"ד זכות אבות תמה ברית אבות לא תמה, וכמו שאמר רבינו תם (כתוספות מס' שבת דף נה. ד"ה ושמואל אמר תמה זכות אבות ורבי יוחנן אמר תחון זכות אבות), ושכמדדש (ויקרא רבה פרשה כ"ט סימן ז', ובעוד מקומות) האריך דזכות אבות לא תמה, ואכמ"ל. וזהו שאמרה תורה, דפנחס לא היה כמו המתחדשים בזמנינו אלה שהם מתביישים עם האבות, רק פנחס התפאר עצמו ביחוסו שהוא בן אלעזר, ואוהב את אביו, וגם מתפאר בזקינו, שאביו אלעזר היה בן אהרן הכהן, ולכן כיון שמתפאר בזכות אבות, והולך בדרכי אבות, אז כד"ן הוא שיטול שכרו אף בעולם הזה, והנני נותן לו את בריתי שלום.

*

והנה חשבתי לדבר ג"כ מענין המשנה שנהוג בכל תפוצות ישראל לומר טרם הלימוד פרקי אבות בימי הקיץ, והוא המשנה של "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" וכו', וכבר עמדנו בכמה דקדוקים על משנה זה, ובפרט מהו לשון 'חלק', ואמרו בעוה"שי"ת כמה וכמה אופנים, ועכשיו חשבתי לומר אופן חדש, והוא על פי מה שאמרו חז"ל במדרש (קהלת רבה ט, כד - הובא במטה משה ס' תתל"ג, ובאליה רבא סימן תר"ג: אות ב') אמר הקב"ה בשעה שהחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עוונותיהם של ישראל, ולזה בא התנא להגיד לנו, שבעת שבני ישראל יושבים ביום שבת קודש אחצ"ה ללמוד פרקי אבות בציבור, מוחלין להם על כל עוונותיהם, וזה פירוש המשנה "כל ישראל" הכוונה לקבוצה של בני ישראל היושבים בבית המדרש, אומרים להם כבר עשיתם דבר חשוב מאוד לקבל חלק בעולם הבא, והגם שאינו בטוח שיקבלו כולם כל ה"עולם הבא" השייך להם, אבל היות שכבר מחלו להם על כל עוונותיהם, בוודאי שיקבלו עכ"פ "חלק" לעולם הבא, שמיד שיושבים ללמוד פרקי אבות יש להם חלק לעולם הבא.

ואחר הלימוד פרקי אבות המנהג לומר המשנה (מכות פרק ג' משנה ט"ז) רבי חנניה בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר (ישעיה מ"ב) ה' הפיץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. והעולם מקשים דהלא לידיד טוב אין משימים עליו לחץ, ואין מנסים אותו - וכעין מה שהקשו המפרשים למה נסה הקב"ה את אברהם אבינו ע"ה בעשרה נסיונות, והלא הקב"ה קראו (ישעי

מא, ה) 'אברהם אוהבי', וא"כ למה והאלקים ניסה את אברהם [וכבר כתבנו בספרינו אבן יקרה כמה וכמה אופנים ליישב קושיא זו] - נמצא לכאורה שאינו טובה בנתינת כל כך מצות.

אבל יש ליישב על פי מה שכתבנו באריכות בספרינו אבן יקרה עה"ת באריכות, ועכשיו נבא בקצרה להקוראים החשובים, דהנה בעשרת הדברות לענין "מצות כיבוד אב ואם", כתיב פעם אחת פרשת יתרו (שמות כ, יא): "כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך", אמנם בפרשת ואתחנן (דברים ה, טו) כתיב: "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך", יש שם הוספה של שלש תיבות "ולמען ייטב לך", וכל המפרשים עמדו בזה, למה בפרשת יתרו כתיב כך, ואילו בפרשת ואתחנן כתיב כך, ויש ע"ז המון תירוצים. והנה במצות בשילוח הקן כתיב באופן אחר (דברים כב, ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך "למען ייטב לך והארכת ימים". ובספרינו "אבן יקרה" יש לנו אריכות בזה, וא' מן התירוצים דאיתא בספרי הראשונים והאחרונים מפרשי התורה הוא, דלא זו אף זו קתני, דמצות כיבוד אב ואם הוא גדול כל כך, שלא רק שנותנים ע"ז שכר לעולם הבא, רק נותנים ע"ז שכר גם בהאי עלמא, דלמען יאריכון ימך, הכוונה לעולם הבא, וכמו שאמרו חז"ל במס' חולין (דף קמב.) ובמס' קידושין סוף פרק קמא (דף לט.) דהכוונה ליום שכולו ארוך, ואילו למען ייטב לך יש לומר שהכוונה הוא לעולם הזה.

ולעניינינו יש לומר באופן אחר, דהרי ידוע דמצות כיבוד אב ואם הוא מצוה שכליות, אשר להבדיל אלף אלפי אלפים "נארמאלע גוי" (ואם יש דבר כזה) מבין שיש לכבד את הוריו, ולזה בא השי"ת ורצה להטיב לנו עם בני ישראל שאנחנו סגולה מכל העמים, ואומר לנו שאפילו מצות שכליות שממילא היה עלינו לקיימו, אפילו הכי אתן לך ג"כ ע"ז שכר בעולם הזה ובעולם הבא. וזהו שרמזה לנו התנא, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, היינו שאפילו מצות שכליות שממילא היינו מקיימים אותם, הכנים ג"כ בתוך מנין התרי"ג מצות, כדי שנקבל ע"ז שכר לעולם הבא ופירותיהם גם בהאי עלמא.

ולפי זה יש לשלב המשנה שאומרים קודם הלימוד פרקי אבות והמשנה שאומרים אח"כ בגמר הלימוד, כמו שאמרנו בשבועות הקודמים, שע"י השבת יש לנו חלק של עולם הבא גם בעולם הזה, וזהו "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" ע"י מצות כיבוד אב ואם, ומלבד עולם הבא יש לנו גם כן הטבת הימים גם בעוה"ז, ו"לפיכך הרבה להם תורה ומצות", מצוה שכליות, שנכלל בזה מצות כיבוד אב ואם, שע"ז מבקלים שכר בשני העולמות.

ניגש אליו בפתע תאום ולא נתן לו הודמנות להקדים לו שלום, עיין בדבריהם.

אבל לענ"ד נראה לומר תירוץ יפה לתרץ ולבאר כל הענין, וזהו מוסר השכל לדורותינו אלה, אשר בעוה"ד רואים הרבה אנשים שסרו מן הדרך הישר, הן שוגגים והן מזידים, אבל גם אצלם רואים שפעם אחת או פעמיים בשנה יש להם דרך ארץ והולכים לבית המדרש, וזהו ב"הזכרת נשמות", וקודם ההליכה לובשים הקאפעל על ראשם, וכן פעם אחת בשנה כשיש להם "ארצייט" הולכים לבית החיים על הקבר ולובשים הקאפעל, ויש להם נעבאך "ראביי" שאומר להם ה"א-ל מלא רחמים" בעד בצע כסף, ובוה יוצאים ידי חובת כיבוד אב ואם לכל השנה.

והנה רבי יוסי בן קיסמא היה כנראה "חסדישער איד" עם כל דקדוקיה ופרמיה, ואולי גם היה לו ב' גבאים שהלכו עמו. ואיש הזה שהתנא אין מזכיר את שמו רק לשון "פגע" [מלשון והצילנו וכו' ומ"פגע רע"], ורבי יוסי בן קיסמא הרגיש מרחוק שהאיש הזה שבא לנגדו לא הלך עם קאפעל, רק באמצע הליכתו לבש קאפעל קטן [ואולי ראה ג"כ שיש לו כלוריות הנקרא משופ, וכן נעקט"י אדומה], ידע מיד שהאיש הזה אינו בסדר, ולכן עשה עצמו כאילו לא הרגיש בו, אבל האיש ההוא מיד שראה את רבי יוסי בן קיסמא התחיל לצעוק "רבי, רבי", אבל רבי יוסי בן קיסמא לא רצה לענות לו, ואמר לו שאיננו צריך את הממון שלך, לא מדובשך ולא מעוקצך, ואף שאולי היה רבי יוסי בן קיסמא עני ואביון כמו אברכי כולל בזמנינו ולא היה לו ממון כדי חייו, אפילו הכי עמד בנסיון, ולא רצה למכור את נפשו לאיש כזה שרצה שילך לדור במקומו ובעירו, ועיניו הקודשים ראה מרחוק שהאיש הזה שבא לנגדו אינו אליהו הנביא, רק אדרבה להיפוך, וידע להזהר ולהישמר ממנו כראוי.

והנה נזכרתי מה ששמעתי פעם בתוך דרשה מאת הגה"צ מקאשוי זצ"ל ז"ע - וכדאי לפרסמם להדור החדש - שבכה בבכיות נוראות בענין שצריכים להחזיק איתן בכל מנהגי קודש שיש לנו במסורה מדור אחר דור, וסיפר אז שפעם אחת באו קבוצת ציונים להגאון הרב דושינסקיא זצ"ל רבה של ירושלים עיה"ק תובכ"א, ובאו איזה רבנים של האגודה או של המזרחי [איננו זוכר בדיוק], ורצו לטעון באיזה ענין של שמירת שבת קודש [לשחוק במשחק ביום שבת קודש ר"ל], והוא ענה להם בתמימות: איך וויים נישט קיין מעשיות, מיין מאמע האט געזאגט אז מען דארף הימען שבת, און מ'טאר נישט מחלל שבת זיין. ולאחר שיצאו אלו שאלו התלמידים מאת רבם הגדול, הרי באו לפלפל בהלכה, וא"כ מדוע לא הראה רבינו מרא דארעא דישראל וגאון וקדוש כזה את גודל כוחו בתורה, ולא הפריך כל צדדיהם וסברותיהם, רק ענה בפשטות כזה. ענה והסביר להם, שלא רצה ליכנס

יעזרו השי"ת שבזכות קיום "מצות כיבוד אב ואם" כראוי יהיה לנו אריכות ימים ושנים, וכל האנשים הצריכים ישועות ורפואות, יגן עליהם ועל כל אחד ואחד הזכות של קיום מצות כיבוד אב ואם כזה ובכא, עד ביאת משיח צדקינו במהרה ובימינו אמן ואמן.

*

נ.ב. היות כשגמרנו הדברי תורה הנ"ל כבר היה מאוחר מדי, לאחר זמן צאת הכוכבים של רבינו תם, לא יכולנו להמשיך הלאה, ובכן אעלה על הכתב את הדברי תורה שנתחדש אצלי [בפרשת פנחס] עוד על פרקי אבות, ונעתיקו פה לכבוד הקוראים החשובים, והוא ג"כ מוסר השכל גדול לאחינו בני ישראל, בענין אל תטוש תורת אמן, שזה היה היחוס של פנחס שהתפאר שהוא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, וכאמור למעלה, וזה החלי, בעזר צורי וקוני:

ועתה נבא לפרש המשנה במס' אבות (פרק ו' משנה ט'): אמר רבי יוסי בן קיסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום והחזירתי לו שלום, אמר לי רבי מאיזה מקום אתה, אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני, אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו, בני, אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה, לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו') בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך, בהתהלך תנחה אותך בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך בקבר, והקיצות היא תשיחך לעולם הבא, וכן כתוב בספר תילים על ידי דוד מלך ישראל (תהלים קי"ט) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, ואומר (חגי ב') לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות, ע"כ.

והנה יש לעיין, מי היה התנא רבי יוסי בן קיסמא, אשר אמר "פעם אחת" הייתי מהלך בדרך, וכי מלפניו ומלאחריו לא הלך בדרך, וכי לא הלך ללמוד בבית המדרש או בכלל, או לשום מקום אחר, רק פעם אחת בלבד הוא שיצא לדרך. גם יש לעיין מי היה האיש שנתן לו שלום, האם היה איש ידוע לו, או איש זר שלא ראה מעולם, וגם יש להבין למה לא הקדים ר' יוסי בן קיסמא ליתן לו שלום, וכמו שאמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק (ברכות יז.), וגם בפרקי אבות מצינו (פרק ד' משנה ט"ז) רבי מתיא בן חרש אומר הוי מקדים בשלום כל אדם.

והנה המפרשים האריכו למעניתם לבאר המשנה הפלאי הזה, ואחד מן התירוצים הוא שבאמת רבי יוסי בן קיסמא יצא יותר מפעם אחת, רק היה עסוק בתורה לקיים מצות ובלכתך בדרך, ולכן לא הרגיש שבא איש לקראתו, או יתכן שהאיש

בפלפולים, כי הזמן יוכלו והם לא יוכלו, והם יפלפלו בחזרה, ולכן ענה תשובתו הקצרה, שאין כח גדול מזה מלומר שהנני עושה ככל מה שצויה לי אמי, שעל זה אי אפשר לפלפל או להיות מחולק, שכל מה שהאם אומרת הוא קודש קדשים, וכדכתיב (משלי א, ה; ו, כ) אל תמוש תורת אמן, ע"כ המעשה. וכך סברו כל הצדיקים הקודמים, ואצלם היה קודש קדשים המסורה שראו אצל אבותם ואמותם ורבותיהם, וכנודע ממה שאמר הדברי החיים ז"ע שכל המדריגות הגדולות שזכה להם הוא רק הודות לאמו הצנועה.

ועל פי זה יש לומר שזה היה גם כן כוונת רבי יוסי בן קיסמא, שכבר ראה מרחוק כי האיש ההוא אין כוונתו לטובה, ואדרבה הוא איש מסוכן, ולכן לא רצה ליכנס עמו בדין ודברים ובטוען ונטען, רק אמר לו הנח אותי ואלך לדרכי ואתה תלך לדרכך, וכך פטרו לשלום.

ויעזור השי"ת שיהיה לנו הזכיה לילך בדרכיהם הק' של אבותינו ורבותינו ואמותינו, עדי נזכה במהרה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

דברי תורה לפרשת פנחס שנת תשס"ג לפ"ק

בו יבואר להדור החדש שלא יתביישו במסורת אבותינו ורבותינו

בשבילו יחוס וגדולה, ולבש גאון ועוז ותעצומה לילך נגד דרכים החדשים והמקולקלים ולא התפעל מהם ומהמונם, וכאמור שלזה ה"י צריך מסירת נפש גדולה במדה מרובה, לזה אמר הקב"ה לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום, יען שפנחס אינו כשאר אנשים, רק יש לו מדה מיוחדת לילך בדרכי אבות מבלי לזיז אף זיז כל שהוא בשום פנים ואופן, הוא אינו מתבייש בהוריו וזקיניו לדורותיו, ולזאת נכון הדבר מעם ה' ובדין הוא שיטול שכרו.

*

ובזה יתיישב דברי רש"י לפי שהיו השבטים מכזיבים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז לכן בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, והקשו כל המפרשים הלא עדיין הוא בן פוטי זה ומה הועיל לייחסו אחר אהרן.

אולם לפי הנ"ל אתי שפיר, שרש"י בא לפרש ולהסביר לנו איך ובמה התאחו פנחס שלא להיות נגרר אחריהם, ובפרט שהיו מכזיבים אותו שהוא בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, ואיך ה"י יכול להרהיב עוז בנפשו שלא להתפעל כלל וכלל, ועל זה בא התירוץ שיחסו הכתוב אחר אהרן, פ"י שהכתוב מגיד לנו שמה שה"י בנו של אלעזר בן אהרן הכהן ה"י זה יחוס אצלו, ה"י זה גדולה אצלו, ולא התבייש בזה כנ"ל, בזה הכח לבש עוז ותעצומה והתייצב כגיבור במלחמה לאמר יעבור עלי מה אינני זו מדרכי אבותי הקדושים והחשובים עלי כעל כל הון, זאת היתה בעזרתו של פנחס להצליח במעשה ידיו, ודו"ק.

וכל זה מוסר השכל לדור הצעיר שלא יתביישו מאבותינו ורבותינו מוסדי דור ודור, כי זהו עיקר הכח בדורנו כשאנו אווזים במעשי אבותינו, מלבד עצם האיסור של ובחוקותיהם לא תלכו, כי זהו מנהג העכו"ם לפסול מעשי הראשונים, אך עי"ז שהולכים בעקבות אבותינו ורבותינו מקבלים שכר בזה וכבא.

בפסוק פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וכו' לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום, ובמדרש בדין הוא שיטול שכרו. וכבר נאמרו על זה ביאורים ופירושים רבים עד אין מספר וועיין בספרי אבן יקרה ובס' שכר מצוה ח"א מש"כ בזה] וכעת נלע"ד לרמוז בזה דהנה ידוע מה שכתבו המפרשים שע"י זכות אבות זוכים לשכר מצוה גם בעולם הזה (עי' בספר ערבי נחל פ' ראה, ובחתי"ס פ' תולדות, ועוד), וכן מרומז בדברי בעל הטורים (ריש פרשת בחקתי) אם בחקתי תלכו ר"ת אב"ת, שע"י זכות אבות מקבלים שכר גם בעולם הזה.

ואיתא בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע דכיון דפנחס ה"י בן אלעזר בן אהרן הכהן, דהיינו שיש כאן ג' דורות בקדושה, וכמאמרם ז"ל כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח וכן בנו ת"ח שוב אין התורה פוסקת מזרעו, לכן בדין הוא שיטול שכרו כי בודאי לא יתקלקל.

אמנם אפשר לומר שטמון כאן רמז עמוק באופן אחר, דבאמת עיקר הכח בדורנו הוא רק מה שהולכים ומתנהגים בדרכי האבות, אשר על זה צריכים מסירת נפש עד אין שיעור שלא להיות נגרר אחר זרם הרחוב המקולקל רח"ל, עד שבעוה"ד מתביישים לומר שמתנהגים כפי שהתנהגו אבותינו ורבותינו מדורי דורות, ומי שהולך בדרכי אבות לכטלן ייחשב בעיני המון עם, וע"כ נדרש התאמצות יתירה ומסירת נפש למעלה מן הכוחות שלא להתפעל מכל הסובב אותו, ולא ינוח ולא ישקוט שלא ישפיעו עליו התנהגות בני הדור הזה, וממילא ע"י המסירת נפש לילך בדרכי האבות, זהו גורם שאפשר לקבל שכר גם בעולם הזה.

וזהו שמרמז לנו הכתוב פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, כלומר פנחס לא התבייש בזה שהוא בן אלעזר, ושהוא נכדו של אהרן הכהן, אדרבה ה"י זה בשבילו לכבוד והערצה וזכות להיות בנו ונכדו של הני קדושים וטהורים, זה ה"י

וידבר ד' אל משה לאמר, פינחם בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי וגו', לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום וגו'. ואיתא במדרש, בדין הוא שיטול שכרו וכו', וכבר דקדקו המפרשים לבאר ולהבין את לשון המדרש הנ"ל באמרו בדין הוא שיטול שכרו, דלכאורה קשה להבין מה זה בדין הוא שיטול שכרו, דהיינו שמגיע לו שכר על פי הדין, ומה הכוונה בזה.

פעם אחת בלבד משך כל ימי חייו של אדם, ואשר על כן אינו שייך מעם הזה, שבאם יידע שכר המצוה, שוב לא ירצה לקיימה, דהלא בין כך ובין כך לא יבוא לידו לקיימן, ונמצא שבדין הוא שיטול שכרו, שכר מצוה גם בהאי עלמא.

וזהו כוונת המדרש הנ"ל, פנחם בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, ובדין הוא שיטול שכרו, דמאחר שהוא קיים מצוה כזאת שאין שייך לומר שבאם יודע לו שכר מצוה, שוב לא יודרו לקיימה, שוב נופל הטעם של שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ועל כן בדין הוא שיטול שכרו גם בעוה"ז, ודו"ק.

כ"ז אמרתי בעידן שמחה, יום אפריון של בתי היקרה שתחי' לב"ג חתני היקר שיחי, ואמרתי להם, שמצוה זו של נישואין בישראל, הוי ג"כ מצוה שאין אדם רוצה לקיימה כי אם רק פעם אחת בלבד, ואשר על כן אינה חל עלי' הטעם של שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, רק בדין הוא שיטלו שכרם משלם, וברכתי אותם שברכות ד' תהא רובצת עליהם, ויזכו לבנות בית נאמן בישראל, בכנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות, בני חיי ומזוני רוויחא, מתוך אושר ועושר נחת והרחבה כרוב עוז ושלום, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

וכבר ביארו ופירשו המפרשים את הדבר כל אחד ואחד על פי דרכו, וחלקי ד' אמרה נפשי, גם אני באתי למלאות אחריהם ולבאר את הדבר לעני"ד. דהנה כלל גדול יש בדינו, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא כדאיתא בגמרא (קידושין ל"ט ע"ב), וישנם הרבה טעמים לדבר, למה באמת לא יגרע לאדם שכר מצוה גם בהאי עלמא. ואחד מן הטעמים הוא, דהנה שנינו במשנה (אבות פרק ב' משנה א') והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אדם יודע מתן שכרן של מצות וכו', ולפי"ז יוצא שלפעמים על מצוה קלה מגיע שכר הרבה, ועל מצוה חמורה שכרו מעט, ולו היה האדם יודע שעל איזה מצוה מקבלין שכר מועט, היה מזלזל בהן ולא היה מקיימן כלל, ועל כן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי הקב"ה הסתיר את שכרן מעיני הבריות, לבל ידעו את מתן שכרן, ועל כן יזהרו לקיים את כולן.

אמנם כמה דברים אמורים, במצות של כל יום ויום, המזדמנות לפנינו בכל עת ועידן, כי אצלן שייך לומר הטעם הזה, שבאם יודע לו שכר המצוה, אולי שוב לא ירוצה לקיימן, מה שאינו כן במצוה שאינו מזדמן לפני האדם בכל עת וזמן, דוגמת המצוה של פינחם בן אלעזר הכהן, בקנאו את קנאת ד' צבאות, שהיא מצוה שאינה מצוי כי אם רק

דברי תורה לפרשת מטות

מה חטאו ומה פשעו, ומה המעל אשר מעלו בזה, שבקשו להם ולמקנם הרב את ארץ יעזר וארץ גלעד שהיה מקום מקנה, וכי בשביל זה הגיע אליהם חרון אפו עד כדי כך.

ואפשר לומר ולבאר לפי דרך החסידות עפ"י מה שתרגם האונקלס הפסוק הנ"ל ואשר בין יתר דבריו נאמר שם בזה"ל: וחזו ית ארע יעזר וית ארע גלעד והא אתרא אתר כשר וכו' ולפי דבריו אפשר לבאר, דכוונת הכתוב ומקנה רב וגו' היינו שרצו לקנות להם רב, והיינו שישאר עמהם שם משה רבם, ויהיה להם שם לרב ולמורה דרך בעבודת ד', וילמדם שם את חקי ד' ותורותיו. ולמה דוקא שם? על זה מפרש האונקלס ואמר: וחזו ית ארע יעזר וית ארע גלעד והא אתרא אתר "כשר" וכו' היינו מקום כשר ומוכשר לעבודת ד', על כן היו רוצים להשאר שם ולקנות את משה רבינו ע"ה שישאר

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום ורב, ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד, והנה המקום מקום מקנה, ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה וגו', אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזתה, אל תעברנו את הירדן, ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן, האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה, ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבור אל הארץ אשר נתן להם ד', כה עשו אבותיכם בשלחי אותם מקדש ברנע לראות את הארץ וגו', והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ד' אל ישראל, כי תשובון מאחריי וגו' ושחתם לכל העם הזה וגו'.

ויש לדקדק דלכאורה מה חרי האף הגדול הזה אשר חרה אפו של משה רבינו ע"ה על בני ראובן ובני גד בשביל זה, וכי

עמהם שם, באותו מקום כשר דוקא, וזהו ומקנה רב, לשון קנין ורב.

ומה שחרה אפו של משה עליהם היה, דהנה שנינו באבות (פרק א' משנה ו') עשה לך רב וקנה לך חבר וכו'. ולהלן אמרו (שם משנה ט"ז) עשה לך רב והסתלק מן הספק וכו', וכבר דקדקו בזה המפרשים ויגעו למצוא טעם מספיק, למה אמרו ז"ל קנה לך חבר, היינו בכסף, ועשה לך רב, בלי כסף, וביארו את הדבר על בוריו, ואין כאן המקום להאריך בזה, רק מה שיוצא לנו מדבריהם ז"ל שלמען לזכות בחבר טוב והגון, צריכים לפעמים לקנות אף בכסף, מה שאינו כאן ברב, שאינו נקנה בכסף, ועכשיו כיון שבאו בני גד ובני ראובן לפני משה ע"ה ואמרו, ומקנה רב וגו', היינו שהם רוצים לקנותו להם לרב, ואשר גם המקום הזה, ארץ יעזר וארץ גלעד הוי מקום "כשר", וכדברי התרגום אונקלוס הנ"ל, על כן הוא יועיל בטובו להיות נקנה להם ולהשאר עמהם במקום כשר הזאת, על כן חרה אפו של משה עליהם וגער בהם בניזיפה ובחרון אף, כי לא זו הדרך לקנות להם רב, כי רק קנה לך חבר, חבר דוקא קונים ולא רב, כי אין הרב נקנה בכסף, וכמו שמצינו בתקנות וועד דארבע ארצות דפולין, שתקנו תקנה גדולה, שלא לקנות משרת הרבנות בעד בצע כסף, וגם הטילו חרם ושמתא על כל מי שיעבור על תקנה זאת, ויתמנה לרב בישראל ע"י קנין כסף, כי לא יעשה כן בישראל.

ומה שהם טענו ואמרו, כי המקום היא מקום כשר, ועל כן אל תעבירונו הירדן, גם נגד זה חרה אפו של משה, עד שהשוה אותם אל המרגלים, שגם הם לא אבו לעבור את הירדן, כי אף גם שארץ יעזר וארץ גלעד הן באמת ממקומות הכשרות, עכ"ז הלא וכי כשרות הן ביותר משאר חלקי הארץ אשר בעבר השני של הירדן, אשר קדשו לשעתן וקדשו לעתיד לבא, על כן חרה אפו של משה רבינו ע"ה עליהם, והבן.

*

ועל פי בחינה הנ"ל עוד אפשר לפרש, והפעם בדרך צחות ומליצה, דהנה בשנים וזמנים האחרונים, ראו ראינו כמה פעמים, שכאשר נסתלק מן העולם איזה אדמו"ר וראש בני ישראל, והניח אחריו עדה קדושה כצאן בלי רועה, בלי רב ומורה, אז תחת שהם יקבלו עליהם רב ואדמו"ר ממלא מקום, אשר יצא ויבא לפניהם, ויראה להם את הדרך אשר ילכו, ואת המעשה אשר יעשו, וילמדם את חקי ד' ותורותיו, תחת זה הם פורקים מעליהם את עול הרבנות, וישאירו את כסא הרבנות ואדמו"רות של קהל עדתם בלי רב ואדמו"ר ממלא מקום, באמרם דהלא כבר אמרו חזו"ל (במסכת מועד קטן דף י"ז) אם הרב דומה למלאך ד' צבאות, תורה יבקשו מפיו, ואם

לאו אל יבקשו מפיו וכו', ואשר לכאורה לפי זה, מאחר שהרבי המנוח שלנו היה באמת רב הדומה למלאך ד' צבאות, על כן שפיר דבקנו בו, הסתופפנו בצל קדשו ובקשנו תורה מפיו, מה שאינו כן שאר רבנים ואדמו"רים שאינם מגיעים אפילו לקרסולי רגליו הטהורים של רבינו, לא בתורה ולא בעבודה, לא בצדקות, ולא בקדושה וטהרה, לא בחסידות, ולא בפרישות, והוא אינו רב הדומה למלאך ד' צבאות בכלל וכלל, לא מינוי ולא מקצתי, על כן יותר טוב לנו לא לקבל עלינו שום מרותו של רבי חדשה, רק נשאר דבקים ברוחו ונשמתו של רבינו המנוח, אשר בעודו חיים חיותו מפיו היינו חיים, ועכשיו כשמת רבי בטלה נשיאות האדמו"רות ותחת זה נשאר דבקים בדברי תורתו של רבינו זי"ע, ובהם נהגה יומם ולילה ונהיה בבחינת "טויטע חסידים" היינו שנדבק ברבינו שמת ונסתלק מן העולם, וטוב יהיה לנו כל הימים.

ככה חשבו ודימו בנפשם גם בני ראובן ובני גד באמרם אל תעבירונו את הירדן, היינו שלאחר המאה ועשרים שלך והסתלקותך מן העולם הזה, נשאר הנה ולא נעבור אל רבי חדשה, רק נקנה אותך לקנין עולמים, ולאחר הסתלקותך נשאר דבוקים בך, ורק בך, ולא ברבי אחד חדש, אשר אינו מגיע לקרסולי רגליך, ככה הם אמרו אל משה רבינו ע"ה, וככה הם חשבו בנפשם לעשות.

ועבור זה גער בהם משה רבינו ע"ה והוכיחם על פניהם, כי לא זו הדרך, ואין זה דרך לשכון אור, להיות עדת ישראל כצאן אשר אין להם רועה, ואף גם שהרבי החדש אינו עומד כל כך ברום המעלות והמדריגות כמו הרבי אשר מלפניו, אמנם הלא כבר דרשו חזו"ל ואמרו (במסכת ראש השנה דף כ"ה ע"ב) שיפתח בדורו כשמואל בדורו וכו', ועוד אמרו ז"ל (ספרי פרשת תבא פרק כ"ו סי' ג') אין לך אלא כהן שהוא בימך וכו', ואשר על כן לא זו הדרך שתקנו אותי לרבי בקנין עולמים, ותמנעו את עצמכם למנות אחרי מותי את יהושע בן נון, גער אשר לא ימוש מתוך האהל, ואם כי אמרו חזו"ל (מסכת בבא בתרא דף ע"ה ע"א) פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה וכו' אשר לכאורה האור של הלבנה פחותה הרבה יותר מאורה של החמה, עם כל זאת אין לכם להשגיח ולהקפיד בזה, כי אין לך אלא חכם שבימך, וכמו שהוא לפיכך אל תקנו אותי בקנין עולמים, אלא עשה לך רב, עשו לכם רבי ממלא מקום אחרי, ואז אשריכם וטוב חלקיכם, אשריכם בעולם הזה, וטוב לכם לעולם הבא, ולאורו תסעו ותלכו עד ביאת גוא"צ בב"א.

*

וכשהרציתי הדברים להרה"ג רבי יוחנן וואונגער שליט"א ראב"ד דחסידי סקווירא בעיר מאנטריאל, נהנה מאוד, ואמר לי שכבר כתוב כן בספרי חסידות בשם מרן הרה"ק מריזשין זי"ע, וחפשתי בספרים, ולעת עתה לא זכיתי עדיין למצוא אותו כתוב בספר.

דברי תורה לפרשת שלח-קרח-חוקת תשע"ה לפ"ק

בפרשת שלח (במדבר יד, ל) נאמר, אם אתם תבואו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון. ולכאורה מפסוק הזה יוצא, שהשי"ת כבר רמז שמישה רבינו ואהרן הכהן לא יכנסו לארץ, שהרי הזכיר רק כלב בן יפנה ויהושע בן נון [הגם שיש לדחות קצת]. והנה בפרשת חוקת עה"פ (במדבר כ, יב) יען לא האמנתם בי להקדישני, פירש"י גילה הכתוב שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ, כדי שלא יאמרו עליהם כעון שאר דור המדבר, שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, כך היה עון משה ואהרן. והלא (במדבר יא, כב) הצאן ובקר ישחט קשה מזו, אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל, לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם, עכ"ל. נמצא דאם לאו החטא דמי מריבה היה משה רבינו נכנס לארץ ישראל, והרי בפרשת שלח עוד לפני חטא הזה כבר רמז לו השי"ת שלא יכנס לארץ ישראל.

ויתירה מזו קשה, דהנה בסוף פרשת שמות (ו, א) כתיב ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו, ופירש"י, הרהרת על מדותי, לא כאברהם שאמרתי לו (בראשית כא, יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחר כך אמרתי לו (שם כב ב) העלהו לעולה, ולא הרהר אחרי, לפיכך "עתה תראה", העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ, עכ"ל. ומקור הדרש הוא במדרש רבה (פרשה ה' סימן כ"ג), וז"ל המדרש: ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה, במלחמות פרעה אתה רואה, ואין אתה רואה במלחמות של ל"א מלכים שיעשה בהן נקמה יהושע תלמידך, מכאן אתה למד שנטל משה עכשיו את הדין שלא יכנס לארץ, עכ"ל. הרי שלך לפניך שכבר במצרים נגזר עליו שלא יכנס לארץ, ומאי האי דקאמר אח"כ שאז נגזרה עליו הגזירה.

ועיינתי במפרשים, וראיתי שהגאון המהר"ל מפראג זי"ע עמד בזה בספרו גור אריה עה"ת (סוף פר' שמות), וז"ל: בכאן משמע דעתה בא עליו העונש שלא יכנס לארץ, ולעיל משמע דאף בלא חטא לא היה נכנס, שאמר (לעיל ד, יג) "שלח נא ביד תשלח", אין אני סופי להכניסם לארץ (רש"י שם), ובפרשת חוקת (במדבר כ, יב) מוכח דהיה בשביל חטא מי מריבה, ובפרשת בהעלותך (שם י, כט) משמע שהיה סובר משה רבינו עליו השלום עדיין שיכנס לארץ, שאמר "נוסעים אנחנו אל המקום" (קישית הרא"ם), הכל מבואר בפרשת בהעלותך (במדבר י, כט) ובפרשת חקת (שם יב, כ), עכ"ל.

^ה וכן הקשה בפירושו רבינו חיים פלטיאל (סו"פ שמות), וז"ל: וא"ת א"כ משמע שמפני עון זה לא נכנס לארץ, והלא לא נגזר עליו רק על מי מריבה. ותמ"ה דזה היה יכול לבטל בצדקה ומעשים טובים והתם היתה שבועה ולא היה יכול לבטל בצדקה ובמעשים טובים אף על גב דעשה צדקה דכתיב צדקת ה' עשה, עכ"ל.

ובפירושו הריב"א עה"ת (שם) כתוב לאמר: וקשיא בפר' חוקת פי' יען לא האמנתם בי, זה לשונו, למד הכתוב שאלמלא מפני חטא זה בלבד גרם לו למשה שלא יכנס לארץ. וי"מ דודאי עון ה'למה הרעות' גרם לו שלא ראה בנקמת מלכי ד' אומות כשנכנסו ישראל לארץ, אבל מ"מ לא נגזר עליו שלא ליכנס לארץ רק בעון מי מריבה בלבד, עכ"ל.

וכן האריך בזה המזרחי (שם), וז"ל: אין זה סותר מאמר (במדבר כ, יב) "יען לא האמנתם בי להקדישני וגו' לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ", דמשמע שלולי אותו החטא היו מביאים את ישראל אל הארץ, כי יתכן שהיו מביאים אותם אל הארץ, אבל לא היה זוכה לראות העשוי למלכי שבע אומות, שהיה מת קודם מלחמתן. וכן כתב רש"י גבי "יען לא האמנתם - גלה הכתוב שאלו לא חטא זה היו נכנסים בארץ, כדי שלא יאמרו" וכו', אבל לא שהיה רואה העשוי למלכי שבע אומות. ומה שכתב רש"י גבי (ד, יג) "שלח נא ביד תשלח - ביד אחר שתראה לשלח, שאני אין סופי להכניסם לארץ", אף על פי שעדיין לא נגזרה עליו לא הגזרה הזאת ולא גזרת מי מריבה. יש לומר, שידע זה בנבואתו שרמז לו הקדוש ברוך הוא על זה קודם שליחתו לפרעה, כדאיתא באלה שמות רבה (שמות רבה ב, ה). ומה שכתב בפרשת בהעלותך (במדבר י, כט) גבי "נוסעים אנחנו - מפני מה שתף משה עצמו עמהם, שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהיה נכנס", דמשמע שעד שנגזרה עליו גזרת מי מריבה, אף על פי שכבר נגזרה עליו גזרת "עתה תראה", עדיין היה סבור שיכנס, ולא שידע בנבואתו שלא יכנס. יש לומר, שלא הודיעוהו בנבואתו רק שלא יכניסם כמו מנהיג, כדמשמע מלשון "אני אין סופי להכניסם", והיה סבור שלפחות יכנס שם כאחד משאר העם, ולפיכך שתף עצמו עמהם ואמר "נוסעים אנחנו". והיה דשמות רבה דקאמר גבי "עתה תראה - מכאן אתה למד שנטל משה את הדין שלא ליכנס לארץ". צריך לומר, דמירי בכבוש הארץ, כאילו אמר שלא ליכנס עמהם בכיבוש הארץ, דהיינו מלחמת שלשים ואחד מלכים דקאמר ברישא וכו', עכ"ל. [ועוד האריך בזה כדרכו הטוב, עייני עליו].

והנה בפרשת קרח כתיב (כמדבר טו, ד) וישמע משה ויפול על פניו, ופירש"י שם וז"ל: מפני מחלוקת שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות לב, יא) ויחל משה, במתאוננים (כמדבר יא, יב) ויתפלל משה, במרגלים (שם יד, יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לכן מלך שסרח על אביו ופיים עליו אוהבו פעם ושתים ושלוש, כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר עד מתי אמריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני, עכ"ל.

וכדי ליישב כל חמירא, נראה לפי לפרש בהקדם דברי הספר 'משען המים' (פר' שלח), שהביא דברי רש"י בפר' קרח עה"פ וישמע משה ויפול על פניו, וז"ל: מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות לב, יא) ויחל משה, במתאוננים (כמדבר יא, יב) ויתפלל משה, במרגלים (שם יד, יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לכן מלך שסרח על אביו ופיים עליו אוהבו פעם ושתים ושלוש, כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר עד מתי אמריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני, עכ"ל רש"י. וביאר דוהו פשוט לפימ"ש חז"ל במס' יומא (פו:) תניא רבי יוסי בר' יהודה אומר, אדם עובר עבירה פעם א' מוחלין לו ב' מוחלין לו ג' מוחלין לו ד' אין מוחלין לו שנאמר (עמוס ב) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו, ואומר (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר, מאי ואומר וכי תימא הני מיילי בציבור אבל ביחיד לא, תא שמע הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. והרמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ה) כתב לחלק בין יחיד לציבור, דביחיד עון שלישי נחשב ובציבור עון רביעי, וכתב שם בכסף משנה דגירסת הרמב"ם היה בגמ' לחלק בין יחיד לציבור, והראב"ד לא היה גורם כן, יע"ש.

נמצא דבציבור יכולים לבקש ולבקש ולחזור ולבקש עד ג' פעמים, ובפעם הרביעי נתרשלו ידיו [אין הפירוש שאי אפשר לבקש עוד, כי בוודאי יכולים להמשיך ולבקש, רק שאין יכולים לפעול בקלות כל כך], אמנם יש מקום לומר דכל זה הוא רק בסתם בני אדם, אבל בצדיקים, שהקב"ה מדקדק עליהם כחוט השערה, וכמו שאמרו חז"ל במס' בבא קמא (דף ג.) על הפסוק (תהלים ג.) וסביבו נשערה מאד, מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביבו אפילו כחוט השערה, אף בפעם הג' יש כבר התרשלות הידים.

ויש להוסיף על זה מה שדרשו חז"ל במס' יומא (דף פו.) על הפסוק (כמדבר כ, ב) יען לא האמנתם בי, טוב להם לצדיקים שאין נושאים להם פנים בעולם הזה, טוב לו למשה שלא נשאו לו פנים בעולם הזה שנאמר יען לא האמנתם בי להקדישני, הא אילו האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנם ליפטר מן העולם.

והנה כאן אצל משה רבינו כבר היה ג' סרחונות: הא' מה שהרהר אחר מדותיו של הקב"ה ואמר "למה זה שלחתיני" (והוא הנאמר בפר' שמות), הב' היה מה שאמר אצל השליו (כמדבר יא, כב) הצאן ובקר ישחט להם וגו' כנ"ל [ועיין שם במזרחי שכתב דנראה מדברי רש"י ז"ל שזה החטא גדול משל מי מריבה], והג' היה בחטא מי מריבה שאמר שמעו נא המורים (והוא הנאמר בפר' חוקת), וכיון שזה היה הסרחון הג' שיש רשיון ידים, נזכר שעל חטא הוא שלא נכנס לארץ.

משא"כ אצל בני ישראל שההתרשלות בא רק בפעם הרביעי, נאמר "וישמע משה ויפול על פניו", דאצלם יכולים לבקש עד ג' פעמים, אבל כאן כבר היה הסרחון הרביעי, לכן נתרשלו ידיו.

ולפי זה יתיישב כל הדקדוקים הנזכרים, דלכאורה קשה דבפרשת שמות מבואר כבר שלא יכנס לארץ, וגם בפרשת שלח כבר יש רמז שלא יכנס לארץ, וגם קשה למה בפרשת חוקת צריך להביא מעם חדש שלא יכנס לארץ, והרי כבר נגזרה הגזירה מקודם, אבל לפי דברינו אתי שפיר הכל על נכון, דבאמת מפני החטא הראשון כבר הגיע העונש שלא יכנס לארץ, אבל כיון שהיה רק הפעם הראשון היה יכול להסיר הגזירה, וכן בפעם השני, משא"כ כאן בחטא מי מריבה שכבר היה הסרחון השלישי, ואצל הצדיקים הקב"ה מדקדק אצל הצדיקים כחוט השערה, לכן נתרשלו ידיו, ודו"ק

ALEXANDER KNOPFLER

1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
TEL: (917) 755-4864
FAX: (718) 437-3388

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בלאאמ"ז הגה"צ מוהר"ר יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל
אבדק"ק משילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
ונכד מוהר"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל
אבדק"ק מיניע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן
ולמעלה בקודש עד רבינו הרמ"א ועוד, ז"ע ועכ"א

בענין הכשר כלי שנבלע מדבר שיש בו סכנה

בס"ד, עש"ק לסדר עלה נעלה (שלח) תשע"ה לפ"ק

לכבוד ידידי הרה"ח ר' יואל ראזענפעלד נ"ו.

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה.

הנה כבודו שאלני שאלה גדולה, ומעשה שהיה כך היה, בעש"ק העעלל"ט הכינו חמין בביתו לכבוד שבת קודש כמנהג כל ישראל, ורצו להכניס שם פשטידא מקמח הנקרא "קישקע", ולקחו מעטפה אחד מן המקרר הנקרא "פריזער", ושמוהו בתוך החמין, בחושבם דהיינו מאכל "קישקע" הנ"ל, ולבסוף נתוודע שזה היה דגים ממולאים הנקרא "געפילטע פיש", ונולד השאלה, דהיינו דאין אוכלין בשר שנתבשל עם דגים מטעם סכנה, ובכך זרקו מיד כל החמין לאשפה, אבל מהו דין הכלי שנתבשל בתוכו החמין, האם נאסר הכלי או לא.

והנה כבודו שאל שאלה זאת מכמה רבנים הקרובים אליו, ורב א' פסק לו דאין צריך כלום רק בהרחת סגי, ורב א' פסק לו דהכלי נאסר ובעי הגעלה. והגם דלכאורה בהשקפה ראשונה היה נראה לומר כדעת מי שאומר דבעי הגעלה, דכן כתב בספר תפארת למושה בשם זקינו הגאון מהר"ר יעקב ז"ל (הובא בפתחי תשובה יו"ד סימן קמ"ז אות ג', ומשם לשו"ת אבני נזר יו"ד סי' פ"ה אות ד'), במעשה כמו נידון דידן ממש, דבנפל דג לקדרה עם בשר או איפכא היה אוסר הכלי בלא הגעלה, דאף דמבשלים דגים בכלי בשר או איפכא היינו שאין כח בנ"ט היוצא מקדרה לעשות ארס, אבל כשנתבשל בקדרה בשר ודגים ביחד הרי נתבשל ארס בתוכו ונבלע ארס בהקדרה ואסור, עכ"ד.

אמנם לדירי לאחר העיון נראה לכאורה דלא כמר ודלא כמר, אלא יש מקום לומר דהגעלה לא מהני כלל, רק ליבון גמור עד שיהא ניצוצות נתזין הימנו, ובלאו הכי אינו יוצא מידי דופיו לעולם, ואבאר את דברי.

דהנה בהלכות פסח (סימן תנ"ב סעיף א') פסק בשו"ע, דיש לזהר להגעיל קודם שעה ה' בערב פסח, כדי שלא יצטרך לדקדק בכמה דברים שצריכים לדקדק לאחר זמן איסורו. וברמ"א שם (בהגה ב') כתב, שאם לא הגעיל קודם זמן איסורו יכול להגעיל עד הפסח, שאז חמין במשהו ואינו מועיל הגעלה שחוזר ובלוע. אבל מותר ללבן כלי תוך הפסח, עכ"ד. מבואר מזה להדיא, דאיסור שהוא במשהו אין מועיל הגעלה, שחוזר ובלוע עכ"פ משהו ממי הגעלה. ובפרי מגדים (משבצות זהב שם אות א') ביאר הטעם, דלדידן נותן טעם לפגם אסור בפסח אף בדעיבד וחמין בפסח משהו (כמבואר בסימן תמ"ז סעיף א' וסעיף ב' בהגה), ולכן אין להגעיל שום כלי בפסח, יע"ש בדבריו.

וכתב עוד הפרי מגדים שם (כאשל אברהם סוף אות י'), והוא העתק מדבריו שכתב ביו"ד סימן קכ"א בכתב יד (ולא נדפס מעולם), דמדוכה המיוחד לדבר חריף ונאסר באיסורי משהו, אי אפשר להגעילו בששים, דלמעמא עבידי, ומי יודע לשער עד כמה נותן טעם. וכן מים של עבודה זרה וכדו' שנבלע בכלי אין לו תקנה בהגעלה, דמים במים ככל שהוא, וגם נמל"פ לא מהני באיסורי משהו.

ולפי זה כאן שנתבשל בקדרה זו בשר ודגים, שיש בו משום חשש סכנה, הרי יודעים המה דעת הפוסקים דחמירא סכנתא מאיסורא ולא מהני ששים [עיי' להלן בדבריי שהבאתי דברי הפוסקים בזה], ולפי דברי האומרים דלא מהני ששים, הכי נמי דלא יהני הגעלה מהאי טעמא גופא.

ואל תשיבני ממה שפסק המחבר ביו"ד שם (סימן קט"ז סעיף ב'), צריך לזוהר שלא לאכול בשר ודג ביחד, מפני שקשה לצרעת. והגיה שם הרמ"א בזה"ל: "וכן אין לצלות בשר עם דג משום ריחא, מיהו בדיעבד אינו אוסר", הרי דאף הבשר ודג גופייהו שריא בדיעבד, וכל שכן הקדירה שנתבשל בו, שכבר כתב הטו"ז שם (פק"ב) דהא דבדיעבד אינו אסור היינו בריחא לחוד, אבל אם נתבשלו יחד אסורין אף דיעבד, ע"כ.

והנה מה שהבאתי לעיל לענין דבר הנאסר משום סכנה דאוסר במשהו, מקורו ג"כ בטו"ז שם, שהביא שם בשם האו"ה (כלל כ"ג) וז"ל, וכי המדרכי וא"ז פרק א"מ דבר שיש בו משום סכנה דינו כאיסור לבטלו בס' ויותר חמור דאפילו ביבש כמינו צריך ששים עכ"ל, וכ"ש חתיכת בשר שנפלה ליורה שיש בו דגים או איפכא שיש שם סכנה שצריך ס' נגדו, אבל משום טעם בליעת כלי ליכא למיחש כו' עכ"ל [האו"ה]. ואח"כ כתב הטו"ז, והקשה בד"מ דהא איתא בטור דחיישינן לגילוי אפילו כמ' סאה מים וא"א שלא יהא ס' אפילו שתה נחש ממנו עכ"ל, וכן כתוב במהרי"ל שלפוחית מדג שנפלה לקדירת בשר ונתבשל שם ואסר מהר"י סג"ל הכל משום סכנה עכ"ל, משמע דלא מהני ס' דחמירא סכנתא מאיסורא, עכ"ל הטו"ז הנוגע לענינינו. הרי דחשש דלענין סכנה לא מהני ס', ולפי זה הוא הדין דהגעלה לא מהני לכאורה, כנ"ל לענין חמץ בפסח ושאר איסורי הנאה דבמשהו דלא מהני להו הגעלה.

ועיין שם בפתחי תשובה (אות ג), שכתב וז"ל: עיין באר היטב לענין דבר שהוא סכנה אי בטיל בס', ועיין בתשובת חוות יאיר סי' ס"ד שפסק להקל דבטל, וכן כתב בתשובת שבות יעקב ח"ב סוס"י ק"ד ושאיין להחמיר כלל ע"ש, וכ"כ בתשובת חוט השני סי' ס"ז דדוקא ארס נחש אינו בטל כמ"ש הטור דחוששין לגילוי אפילו כמ' סאה מים, אבל דבר שאינו ארס אף על פי דהוא סכנה בטל בס' ע"ש. ומה שהביא הטו"ז ראייה ממהרי"ל דפע"א נפלה שלחופית מדג לקדירת בשר ואסר מהרי"ל את הכל משום סכנה ע"ש, כבר השיגו עליו בעל ש"ך בנה"כ ובתשובת חוט השני שם, די"ל דלא היה ששים לכך אסר את הכל ע"ש. ולפע"ד נראה דמ"מ הוכיח הטו"ז שפיר, דאי תימא דבאיכא ששים שרי ולהכי אסר מהרי"ל משום דלא היה ס', יקשה למה לא צוה שיוסיפו עד ס' כדי שתתבטל הטעם של דג, דאף דבאיסורים אסור להוסיף משום מבטל איסור לכתחלה כדאיתא בס' צ"ט סעיף ו', מ"מ הכא בודאי לא שייך מבטל איסור, שהרי אין זה איסור רק כ"ז שמרגישין הטעם של דג בקדירת בשר יש בו סכנה, וכשיוסיפו ולא יהא עוד טעם דג מורגש בקדירת בשר לא יהיה עוד סכנה [וכו'], אלא ודאי דאף באיכא ששים אסור, ומ"מ לדינא העיקר כהתשובות הנ"ל דבטל, גם בתשובת ח"ס סי' ק"א כתב שכן עיקר וכו', עכ"ל [ואח"כ הביא מספר תפארת למשה שהבאתי בריש דבריו].

והנה אמרתי לתור ולחפש בדברי הפוסקים מה ענו ליום הדין במעשה כמו נידון דידן, ומצאתי את שאהבה נפשי בשו"ת מהרש"ם (חלק ד' סימן קכ"ד) שכתב דיעה רביעית בנידון, והוא דצריך הגעלה שלש פעמים ולהמתין עד שיעבור מעת לעת, כי זה לשונו שם: ובדבר אם יש להתיר הכלי אחר מעת לעת בדבר סכנה, בדעת ס' ס' סק"י בסופו הנחתי בצ"ע, ובהוספות הבאתי מד' התפ"מ כדברי, אבל בס' ב"י ושבו"י מוכח להיפוך, אבל בדגים עם בשר שהמג"א צידד דליכא בזה"ל סכנה, וגם אמרתי לרו"מ בשם ס' הקנה דאחר אלף החמישי בטלה הסכנה, אבל לא ראיתיו בעצמי רק חכם אחד אמר לי כן, א"כ יש להקל בהגעלה ג' פעמים ואחר מעת לעת, עכ"ל.

אך שוב התבוננתי דלכאורה יש לעיין הני ג' פעמים מאי עבידתיהו, וממה נפשך, אי מהני הגעלה, מהני אף פעם אחת, ואי לא מה יועיל תת כח להגעילו ג' פעמים, ועלה בדעתי דאולי היה שאלה בכלי חרס שיש אומרים דמהני הגעלה ג' פעמים, והדברים סתומים, ויש לעיין עוד בדבר. [ועיין עוד בשו"ת מלמד להועיל (ח"ב יו"ד סימן ל"ז) שהאריך קצת בשאלה כזה שהיה לפניו, וגם היה השאלה על קערה של חרס שעירה לתוכו המאכל, והתירו בהגעלה ג' פעמים, יע"ש].

ומצאתי עוד בשו"ת הרי בשמים (מהדורא חמישאה סוף סימן מ') שכתב וזה לשונו: וע"ד הקדירה אם היא אסורה מבישול בשר ודגים כשל"ה ס', הן אמת שראיתי בברכ"י יו"ד סי' קט"ז שמביא בשם תפ"מ שבנפל דג בקדירת בשר או איפכא ה"י אוסר הרב מ' יעקב הכלי בלא הגעלה אכן בשו"ת שבו"י ח"ג סי' ע' מורה בזה להקל וסובר שגם בכה"ג שייך לומר דאין חשש סכנה בפליטת כלים כאו"ה שמוכא בטו"ז סי' צ"ה סק"ג שע"כ במקום שיש עוד איזה סניף להקל יש לסמוך להכשיר הכלי בלא הגעלה, עכ"ל.

וגם בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ב סימן נ"ג) האריך מאוד בנידון זה, ובסוף דבריו (אות י"ג וי"ד) מסיק בזה"ל: והנה כשנתבשלו דגים ובשר כתב התפארת למשה לאסור הכלי, והנלע"ד שאין לאסור לגמרי, רק להשהות מעת לעת, דכשהטעם פגום שוב אין

בו סכנה, ולכאורה י"ל דרך באיסור שלא נאסר רק כשנותן מעם לשבח שיהנה מהאיסור, בזה שרי כשנפגם הטעם, אבל בסכנתא דקים לן שמעם המעורב מבשר ודגים מזיק לאדם, בזה אין חלוק בין מעם משובח למעם פגום, אבל באמת זה אינו, דכיון שנפגם הטעם שוב לא מיקרי מעם אותו הדבר כלל רק כעץ בעלמא, והרי הוא כאלו נשתנה הדבר לגמרי [וכו.], ואף דבאיסור גזרו שאינו בן יומו אטו בן יומו, מ"מ בסכנתא לא מצינו שיגזרו גזירות, וכל אדם נזהר מדבר המזיק לו.

ואף שיש לומר דאף שנפגם הטעם מ"מ הארס לא יצא ממנו, בכ"ז נלע"ד שיש להקל, דכלא"ה דברי התפל"מ צ"ע, דהרי כתבו הפוסקים דלא חיישינן בזה לבליעת כלי, ועמ"ז סי' צ"ה סק"ג בזה ובאחרונים שם, ומה שחילק התפל"מ בין מה שבלע מעם בשר לחוד או מעם בשר ודגים יחד, צ"ע לעני"ד דמאי שנא, כיון דקו"ל דמעם כעיקר, ועוד דהרי עיקר מה שאסור לבשל בקדירת איסור הוא משום שאין כמה שבקדירה ששים נגד כל הקדירה, ולשער נגד מה שבלעה לא ידעינן כמה בלעה, וכבר כתב הפמ"ג בהנהגת האו"ה דעכ"פ יש שלשים פעמים נגד הכלי, והנה בנ"ד א"צ לבטל רק את הטעם שנבלע מהמועט מהם או הבשר או הדגים, דממילא שוב ליכא ארס, ושפיר יש ששים כמה שבקדירה נגדו, וא"ל דכיון שכבר נתאחדו הטעמים ונעשה הטעם ארסי לא מהני ביטול רק כשיבטל כל הטעם, ז"א דהא כבר כתבו האחרונים להקל כשנפל בשר לתוך דגים המתבשלים להוסיף עד ששים, אלמא אף שכבר נבלע מעם הבשר בדגים, בכ"ז מהני ביטול נגד הבשר לחוד, וה"ה בנ"ד, ולכד כל אלה הרי הח"ס בס"י ק"א היקל לגמרי בטעם דגים ואף במרק דגים שנשפך לשומן, ובפרט לפי מה שצדדנו בס"ד למעלה להקל בכלל ענין זה נראה פשוט שיש להורות להשהות הכלי מעת לעת ושלא להטריח כלל בהגעלה ומכ"ש בכלי שא"א בהגעלה, עכ"ל.

ועוד יש להאריך בזה מפי ספרים וסופרים, אבל כעת אסתגר בזה, ואצא ואומר שלום רב.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

אסור להתעסק או לעשות שום מלאכה בשעה שמברך ברכה

אל מעלת כבוד אהובי ידידי, כבוד שם תפארתו

הרב משה פריץ הי"ד

יקרת מכתבו הגיעני באהבים, ומאיזה סיבה שהוא נשאר מונח בצד כאבן שאין לו הופכים, וכעת בהשגחת ה' נודמן שוב לידי, ואמרתי לעצמי שאינו מן הראוי להשאיר מכתבו בלי מענה, ושנסתי את מתני להשיב לו תשובה מאהבה.

ובטרם אומר את מה שעל לבי, אמרתי להעתיק את דבריך היקרים, שכתבת בזה"ל: "בשמחה קבלתי קובץ דמשק אליעזר גליון מ"א, וראיתי שם בעמ' מ"ו שאין לעשות מלאכה כשמברך. ויש לציין דהיינו דוקא בבהמ"ז, ע"י בשו"ת שלמת חיים ובשו"ת יביע אומר".

והנה מעלת כבודו לציין לאיזה תשובה נתכוון, ועיינתי שם, ונראה שכוונת מע"כ לחלק או"ח סימן י"ד, בענין ניגוב הידים בעת אמירת אשר יצר, אבל שם כתב השואל ד"היה מקום לדחות" ולומר דהיינו דוקא בברהמ"ז דאיירי שם דהוא מדאורייתא יש להחמיר, משא"כ בברכת אשר יצר וכדו' דהיא מדרבנן. אמנם, כפי המובא שם בטו"ז, מקור האי דינא מהירושלמי וכו' משמע דגם בברכה דרבנן אסור לעסוק במלאכה בעת שמברכנה. ושוב מסיק: אולם בט"ז שם כתב דלאו דוקא בברכת המזון אסרו בעשיית מלאכה, כי אם גם בשאר ברכות או תפלה, וכן במ"ב (סי' קפ"ג סק"ז) כתב: אסור לברך היינו כל הברכות, ושם בשעה"צ (אות מ"א) אפילו אותם שהם מדרבנן, וכן מוכח בירושלמי מקור דין זה, עכ"ל. ובתשובת הגה"צ ר' יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל גאב"ד ירושלים, כתב "ופשיטא, מי שיודע שיותר יתכוון אחר הניגוב ימתין בברכה". וכן בסימן ט"ז ע"ד השאלה, במש"כ הט"ז בהלכות ברהמ"ז (סי' קצ"א), דאפילו ברכה דרבנן לא יעסוק בדבר אחר אפילו קל בעת שמברך, וצ"ע לענין ברכת אשר יצר ובשעת הברכה נוגב ידיו כמטפחת. השיב בזה"ל: "נראה דזה שייך להמצוה וכוודאי אין קפידא בו". הרי לך להדיא מדבריו הק, דרך בברכת אשר יצר יש להקל, וגם לענין ניגוב, שהוא שייך להמצוה, אבל לא בשאר ברכות ולא בשאר עסקים [ושו"ת יביע אומר אינו תח"י, ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ג סימן א'].

ואמרתי להעתיק עוד מספרי הפוסקים בזה, אבל אחרי ראותי כי בספר הנפלא "פסקי תשובות" (סימן קצ"א אות ב') כבר האריך והרחיב הדיבור בזה "בענין להיזהר מלהתעסק בשום דבר בעת שמברך ברהמ"ז ושאר ברכות", על כן אמרתי דדי בזה להעתיק דבריו, וזה לשונו שם:

סעיף ג', שו"ע: אסור לעשות מלאכה בעודו מברך. מפני שנראה כמברך דרך עראי ומקרה, ואפילו תשמיש קל אסור לעשות (ואף על פי שאינו מונעו מלכוין – שועה"ד סי' קפ"ג סעי' י"ד) ואצ"ל שלא יעסוק בדבר שצריך לשום לבו אליו (– מ"ב סק"ה). ובהמשך דבריו שאין הדברים אמורים בברהמ"ז דווקא, אלא ה"ה בשאר ברכות ובתפילה ובשעה שעוסק באיזה מצוה.

ולכן יש³ לזהר בשעה שמברך כל ברכה שהיא שלא יביא מאכלים וכלים אל השלחן ולא להוריד מהשלחן, ולא להכין מאכליו או שתייתו, לא לקלוף ולא למווג הכוס, ולא להלביש חליפתו וכובעו וכדו', ולא לשחק עם תינוק, ואף לא לנגב ידיו במגבת בשעה שמברך, וכל שכן שאסור⁴ לרמוז בעיניו ובידיו ולקרוע בשפתיו וכדו', ולא להסתכל באיזה ספר וכדו' ולא לצפות לעבר מקום מסויים בהתבוננות.

3. כ"ז מבן איש חי פ' חוקת אות ה', כה"ח סק"ה ועוד ספרים. ועיי"ש בכה"ח שמסיים "כי אם ידיו אסורות ועיניו סגורות, ומה טוב (שיברך) מתוך הסידור". 4. וכדכתבין לעיל סי' קפ"ג אות י"ז עפ"י הפוסקים והמשנ"ב שם, ועיי"ע לעיל סי' קע"ב אות א'.

וכתב עוד שם בספר הנ"ל (סימן קע"ב אות א') "בגודל הזהירות בברכה כהוגן ככוונה, ובשבח המקפידים בזה", וזה לשונו בתוך דבריו:

צריך אדם להרגיל עצמו ואת³ בני ביתו לא לשכוח מלברך שום ברכה לפנייה ולאחריה וברכת 'אשר יצר' ושאר ברכות הנהנין וההודאה, ולברך כהוגן בקול⁵ ובנחת⁶, ובלא להתעסק⁷ בשום דבר בעת הברכה, כי על זה⁸ חרה אף ה' בעמו ושלח לנו ביד ישעיה הנביא ואמר (ישעיה כ"ט י"ג) יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו וכבדוני ולבו רחק ממני, וישתדל מאד לכוין⁹ פירוש המלות היוצאים מפיו, ולומר הברכות בפה מלא¹⁰ ובבהירות בלא לגמגם ובלא לחסר או להבליע שום תיבה, כי נוסח הברכות נתקנו על ידי עזרא הסופר ובית דינו (אנשי כנסת הגדולה), ובכל תיבה ואות שבהם טמונים סודות טמירים, ולא בכדי אסרו לנו חז"ל מלשנות מטבע הברכות, עכ"ל ולא העתקתי כל ההערות והצינונים, רק הנוגע לעניינינו.

ובזה הנני מוקירו ובלתי מכירו
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער
עש"ק בהעלותך י"ח סיון תשע"ה לפ"ק

³ . בפלא יועץ (שם) "ורעה זו להיות אוכל ושותה בלא ברכה מצוי יותר בין הנשים וכו', ומצוה זו מוטלת על אבות הבנות, והבעל מצווה על אשתו ללמדה וכו', והאיש נענש על אנשי ביתו וכו', ואל יחשוב אדם לאיבוד זמן מה שמתעסק בעניינים אלו ללמד את העם ואת בני ביתו דעת ולזכותם, כי מה לנו מזמן וממון אם לא לעשות רצון ונח"ר ליוצרינו".

⁵ . במשנ"ב סי' תרמ"ג סק"ה מביא דברי השל"ה הק' שראוי לברך בקול רם כי הקול מעורר הכוונה.

⁶ . גמ' ברכות (מ"ז א) ולא יזרוק הברכה מפיו, ובמשנ"ב סי' ה' סק"א דהיינו שיברך בנחת (במתון).

⁷ . שו"ע סי' קפ"ג סעי' י"ב וסי' קצ"א סעי' ג' עפ"י הירושלמי, ועיין מש"כ בסי' אות ב'.

⁸ . משנ"ב סי' ה' סק"א בשם ספר חסידים, ובמשנ"ב סי' קצ"א סק"ה בשם אחרונים דהרי זה בכלל והלכתם עמי קרי (בחוקתי כ"ו) דרך מקרה ועראי.

⁹ . עיין מג"א ושו"ע הרב ומשנ"ב ריש סי' קפ"ה, אך אינו לעיכובא ואף בברהמ"ז וכמ"ש בשעה"צ סי' קצ"ג סק"ג וסי' ס' משנ"ב סק"ז.

¹⁰ . וכדלהלן משנ"ב סק"ז בשם האשכול, ובפלא יועץ (שם) "וישתדל ברוב עוז ותעצומות לברך כל ברכתיו בקול רם אות באות תיבה בתיבה בריעותא דלבא וכו' וזה האות אם הוא איש טוב".

בענין עשיית הבדלה במוצאי שבת קודש מיד כשבא לביתו

לכבוד הרה"ג המפורסם, ותיק וחסיד, צנא מלא ספרא, הוגה באורייתא תדירא, כחשיכה כאורה, ה"ה ידירי היקר מוה"ר ר' שלום קעסלער שליט"א.

אחדשה"ט באה"ד כראוי וכיאות לתלמיד חכם כמותו ירבו בישראל.

באמת בלוקחי קן קלמוסי ועמי בירי, עלה בלבי לאמר, מי אנכי לגשת אל פני מע"כ ולבוא לפניו בדברי תורה, ומי אנכי לכתוב לתלמידי חכם כמותו אשר כל השבילין נהירין ליה, אך תורה הוא וללמוד אני צריך, ובכן הננו להעלות על הכתב איזה הערות, כהמשך להשיחה שהיה בינינו, בענין עשיית הבדלה במוצאי שבת קודש מיד כשבא לביתו.

הנה עצם הדין וודאי ידוע היטב למע"כ, דלכתחילה לא יעסוק קודם הבדלה בדברים אחרים כלל וכלל, והנני רק באתי בזה להעיר ולהוסיף עוד על זה מדין המבואר בשו"ע חושן משפט, דהנה בטור חושן משפט סימן רצ"א כתוב לאמר: כספיים אין להם שמירה אלא תחת הקרקע וכו', לא הטמינם כראוי אפילו נתנם בתיבתו ונעל בפניהם ונגנבו או נאכדו חייב, ואם הופקדו אצלו בערב שבת סמוך להשיכה א"צ לטמנם עד מוצאי שבת, ובמוצאי שבת צריך לטמנם מיד, ואם לא טמנם מיד היו פושע ואם המפקיד תלמיד חכם אינו חייב אלא אם כן ששהה מלטמנם כשיעור אחר שיבדיל והראב"ד כתב זה השיעור כשהנפקד תלמיד חכם, עכ"ל. וכתב הבית יוסף בתוך דבריו וזה לשונו: והרמב"ם שכתב עד שישהה כדי לקברן אחר שיבדיל, סבר דאין דרך צורבא מרבנן להתעסק במידי קודם הבדלה, הילכך כיון שהבדיל הנפקד ולא אתא המפקיד תו ודאי לא מיבעי ליה זוזא לאבדלתא, דאם איתא דמיבעי ליה לא היה מאחר כולי האי מלמית, עכ"ל. הרי לך מוה"ר ש"ח אינו מתעסק בשום דבר – אף דבר שאינו מלאכה כלל – קודם עשיית הבדלה, רק ההבדלה הוא הדבר הראשון שעושה במוצאי שבת.

גם אמרתי דהנה מקום פה אתי להעתיק מספר "פסקי תשובות" (ח"ג החדש, סימן רצ"ה אות ה' עמ' תקל"ט), שהאריך בעין זה, וזה לשונו שם: "שלא להתמהמה בין מעריב להבדלה על הכוס", סעיף א', שו"ע מבדיל ש"ץ כדי להוציא מי שאין לו יין, ואם אין מי בבית הכנסת שיוצא ידי חובתו בהבדלה זו, אסור להבדיל ולא דמי לקידוש סימן רס"ט שהיה תקנת חז"ל לקדש בבית הכנסת על כן בכמה מקומות לא בטלה תקנה זו משא"כ בהבדלה אינה מדברי חז"ל אלא הראשונים כתבוהו כעצה לאלו אשר אין להם יין ולכן בזמנינו שכל אחד יש לו יין בביתו וגם צריך להוציא את בני ביתו אין מבדילין בבית הכנסת. אמנם לדברי המקובלים יש עדיפות להבדיל בבית הכנסת, והטעם הנגלה להם מסוד ה' ליראיו, כי בין גמר סדר תפילת ערבית עד להבדלה על הכוס יש לסטרא אחרא יותר מקום ח"ו לשלוט ולהזיק, ויש להתכיף הבדלה לגמר סדר תפילת ערבית ככל האפשר, וממוצאי הדברים ילמד כל אדם להשתדל מה פחות להתמהמה בדברים בטלים ובשיחות חולין לאחר גמר סדר תפילת ערבית, ולהזדרז לביתו לעשות הבדלה. אמנם לומר פיוטים ותפילות ולימוד תורה אין חשש, כי הרי זה הגנה ומכריח בזה החיצונים מעליו, ואדרבה אפוקי יומא כמה דמאחרין עדיף טפי, אך יזהר לא ליגרר לשיחות חולין ובטלה, והכל לפי מה שהוא אדם, עכ"ל.

ובהערה שם (מספר 41) הביא מה שכתוב בשער הכוונות בזה"ל: פסקי תשובות הערות סימן רצה "מה שמבדילין בבית הכנסת מנהג טוב הוא, ומורי ז"ל נתן ד' זהובים לצדקה כדי שיניחוהו הקהל להוציא יין משלו להבדיל עליו בבית הכנסת". והוסיף: ואכן מנהג הרבה צדיקים גדולי הדורות להקפיד על כך ולהבדיל בבית כנסת מיד אחר תפילת ערבית, כי היה סיפק בידם לעשות זאת, כי בני ביתם שם או שהיו ממנים אחד שיבדיל עבור בני ביתם, ע"כ.

וכתב עוד שם (בהערה 44) לענין קידוש לבנה והבדלה מה קודם, וז"ל: פסקי תשובות הערות סימן רצה המקור הקדמון לזה במנהגי וירמייזא שהקדימו הבדלה מדין תדיר קודם, וכן הוא בשו"ת משיב דבר ח"ב סי' מ"ח, דשיהוי מצוה לא משהיני, ועתה הבדלה לפניו, כי קידוש לבנה צריך לצאת לחוץ, ובס' עובדות והנהגות לבית בריסק שכן נהג הגרי"ז וצ"ל מדין תדיר קודם, וב"ה בזמירות דברי יואל שנהג להבדיל קודם ואח"כ יצא לקידוש לבנה, ושוב חזרו לבית הכנסת לומר ויתן לך ברוב עם, וכן נהג אא"ז וצ"ל (וולת ביום המעיני, ובדלהלן), וכן הנכון ג"כ עפ"י דברי הוזה"ק והמקובלים (הנ"ל אות ה') למעט בהפסק עד כמה שאפשר בין תפילת ערבית להבדלה על הכוס, עכ"ל.

ובכן רע עלי המעשה שיכולים לראות בימינו אלה כמה אברכים אשר לא ידעו בין ימינם לשמאלם, ואינם מבינים חומר הענין של קדושת השבת, וגדל הוזהרות שצריכין להיזהר ולעשות הבדלה קודם כל דבר, ונכלל בזה שלא יעיינו בבי-דואר מה הגיע אליהם במשך יום השבת טרם הבדלה, וכן נוהגים פה בק"ק באכוב שמיד אחרי תפילת מעריב בבית המדרש עושים מיד הבדלה בציבור, ואחר כך אומרים "ויתן לך" בציבור וברוב עם הדרת מלך, ובאמת שכך היה צריך להיות ההנהגה בכל בית יהודי, ואח"כ צריכים לעזור את הבני בית, ורק אח"כ לעסוק בענינים אחרים.

ואגב אורחא, מה שהנשים מקילין לעשות מלאכה מיד לאחר שאומרים "המבדיל בין קודש לחול", אינו ענין לכאן, דהרי ידוע דלהנשים מקילין יותר, כי יש אומרים שאינן חייבין בהבדלה כלל כמבואר בשולחן ערוך (סימן רצ"ו סעיף ה' וברמ"א), משא"כ אנשים המחוייבין וודאי בהבדלה, צריכין להיזהר שלא לעשות שום מלאכה ושום עסק קודם הבדלה.

[וכמובן שאין המדובר ממי שעדיין יושב בבית המדרש ועוסק בתורה וכדו', או שהוא דר רחוק מאוד מבית המדרש והוא איש זקן וצריך לעשות מלאכה קודם הבדלה, בוודאי שיכולים להקל, ולזה בוודאי מהני ההבדלה שאומרים בתפילה "המבדיל בין קודש לחול", אבל לכתחילה בוודאי יש לזהר בזה].

הכ"ד ידיך הדורש בשלומך הטוב אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

שבט תשע"ה לפ"ק

והנה לאחר כותבי כל זאת, עיינתי עוד לבאר בזה מנהג רבותינו הק', דהנה מנהג העולם הוא, שמיד לאחר מעריב מאחלים זה לזה "גוטע וואך", והרבנים והאדמו"רים וכן כל הציבור הולכים לביתם לעשות הבדלה. אבל מנהג רבותינו, ה"ה כ"ק אדמו"ר בעל "דברי שלמה" מבאבוב זצ"ל, כי מיד לאחר אמירת 'עלינו לשבח' היה מחזיר פניו להציבור, ועושה הבדלה מיד, ואח"כ אומרים פיוט המבדיל, ויתן לך, ואח"כ מאחל "גוטע וואך" לכל הציבור [ומסתמא ראה כן אצל אבותיו מימי קדם], וכן נוהג אחריו להבחל"ח בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א.

והנה לפי מה שכתבנו מה'פסקי תשובות', כי בין גמר סדר תפילת ערבית עד להבדלה על הכוס יש לסטרא אחרא יותר מקום ח"ו לשלוט ולהזיק, ויש להתכין הבדלה לגמר סדר תפילת ערבית ככל האפשר, אתי שפיר מנהג הלז, כי בזה שעושים מיד הבדלה, אף שכל הציבור הולכים אח"כ לביתם לעשות הבדלה, מכל מקום כבר נשקמו הרוחות רעות, ואין יכולים לשלוט.

ובזה מבואר ג"כ המנהג שהש"ץ היה מבדיל על היין בבית הכנסת, שהוא מטעם הנ"ל, עיין בשו"ע הל' שבת סימן רצ"ה סעיף א' דהמנהג כן, ועיין עוד בסימן רצ"ו סעיף ז', דאפי' שמעו כל בני הבית הבדלה בבהכ"נ, אם נתכוננו שלא לצאת מבדילים בבית. ובמשנה ברורה שם (ס"ק ל"ג) כתב, דת"ח אין סומכין על ההבדלה שבבהכ"נ ומבדילין בביתם כדי שיוכלו להוציא ב"ב [מ"א בשם סמ"ע], וכן ראוי לכל אדם לנהוג, עכ"ל. ולכאורה אם אינו יוצא בהבדלה שבבית הכנסת למה ישמע ויאזין אליו כלל, ולמה לא ילך לביתו מיד, אלא נראה שהוא הדבר אשר דברנו, דכדי שלא ישלוט עליו רוח רעה ויבריח החיצונים שעליו, עצה טובה קמ"ל שישמע מיד הבדלה, אף שאינו יוצא בזה, והבן כי נכון הוא.

הוספה בענין שלא לעשות שום מלאכה קודם הבדלה

נ.ב. בעוה"ז כהיום בזמנינו אלה יש נסיון חדש שלא היה בדור הקודם ולא שערום אבותינו, והוא שנתפרץ לאחרונה אצל כמה אברכים צעירים, שבערב שבת קודש קודם הזמן מביאים אתם הסעלפאון לבית המדרש, ומטמינים אותם בין הספרים במשך כל השבת, ומיד כשמגיע מוצאי שבת, בעת שעומדים עדיין כאמצע אמירת 'יהי נועם' ואתה קדוש, לוקחים מיד הסעלפאון בידם, ומשחקים עמו, וקוראים החדשות וכדו', וזה בזיון גורא לקדושת שבת קודש, והם כתינוק הבורח מבית הספר, שפורקים מעליהם עול שמירת שבת בהקדם האפשרי, כאילו הוא לעול ולמשא, ואך זה נפטר מהעול הקשה. ולדעתי יש לגדולי הדור למחות על הפירצה החדשה הזו, לגדור גדר ולעמוד בפרץ שלא יפרוץ עוד, ולהזהיר גדולים על הקטנים להשאיר הכלים האלו בבית, ולא ליגע בהן עד לאחר הבדלה על הכוס.

ועוד היינו צריכים להאריך בזה, התעוררות גדול לאחינו בני ישראל, שלא להתעסק ולעשות שום מלאכה קודם שיבדיל, וכמו שראינו אצל הצדיקים הקודמים והטהורים שהיה להם עינים מאירות שלא עשו כלום אחר מעריב, רק מיד נגשו לעשות הבדלה, וכמו שהארכנו בגוף התשובה, דאע"פ שאם אמרו בתפילה אתה חוננתו, או שאמרו "המבדיל בין קודש לחול", מותרים לעשות מלאכה, ובפרט הנשים נהגו כן מפני ההכרח, אבל באנשים, ובפרט אצל צדיקים וחסידים ואנשי מעשה, לא נהגו כן, אבל היות שאין עתותינו בידינו, נעורר רק על ענין אחד בקיצור נמרץ, ועוד חזון למועד בס"ד ובעזה"ש"ת להאריך בזה.

דהנה מזה יש ללמוד מוסר השכל, לעשות הבדלה מיד בהגיעו לביתו, ולא להתעסק בדברים אחרים, ואף לא לבדוק תיבת הבי-דואר לראות אם הגיע פאסט בשבת קודש, ולא כמו שראיתי באברך חסיד אחד, שמיד כבואו לביתו במוצאי שבת – טרם שעלה לביתו וטרם שהבדיל על היין – הוציא מפתח מכיסו, והוציא מתיבת הבי-דואר הפאסט שהגיעו בשבת קודש [והנה הרבה אנשים אין יודעים כלל ששבת קודש אין ליקח הפאסט שהגיעו בשבת, משום מוקצה ואיסורי תחומין וכו', ואין כאן המקום להאריך בזה, ובהזדמנות אחרת נדבר מזה], והנני מלמד עליו זכות שלא לקח עמו המפתח ביום השבת קודש [דאף אם הוא מאלו הסומכים על העירוב המפוקפק, הרי יש בזה משום איסור הכנה משבת לחול דלכו"ע אסור], רק בוודאי הכינו מעש"ק בבית המדרש, וכשחזר לביתו במוצאי שבת קודש לקח עמו המפתח. אבל עם כל זאת, חסידים ואנשי מעשה לא נהגו כן, ואף מי שאין לו המפתח בכיסו, אין לו ליקח המפתח ולבדוק הפאסט קודם הבדלה, כי אצל חסידים ואנשי מעשה המדקדקים במצות בקלה כבחמורה ידעו שהדבר הראשון יש לעשות הבדלה לבני ביתו, ולומר 'המבדיל', ולומר זיתן לך' יחד עם כל הבנים, ולפטור מן השבת כמו שנהגו כל הצדיקים ובכל בתי בני ישראל הכשרים. ובזכות שנהיה זהירים להבדיל תיכף אחר תפילת ערבית, יעזור השי"ת שלא ישלוט בנו שום מקטרג ושום שטן ושום פגע רע, והשבוע הבא יתחיל עם שמחה וששון ויקר בן תהיה לנו, אמן ואמן.

בענין שתיית מים לאחר תפילת מנחה בערב שבת קודש

לכבוד ידידי היקר, האברך החשוב, כליל במעלות ובמדות נשגבות, הרה"ח ר' יעקב יוסף לאנדא הי"ו.

אחרי דרישת שלומך כראוי.

הנה ניגשת אלי כליל ש"ק העבר עלינו לטובה, ושאלתך בפוך עד מתי יכולין לשתות מים או משקין כליל ש"ק לאחר הזמן של הדלקת הנרות, כשמתפללין מנחה בהקדם, ויש הפסקה בין מנחה למעריב. והנני בזה בתשובה מאהבה כפי מיסת ידי יד כהה.

לאחר השקיעה של הגאונים, ואז מתחיל בין השמשות, שנמשך י"ג מינוטין וחצי, עד 72 מינוט לאחר השקיעה [לפי חשבון של י"ח מינוט למיל, כמו שפסק המחבר ביו"ד בהלכות מליחה (סימן ס"ט סעיף ו' וש"ך ס"ק כ"ה), וכן הוא גם לענין שאר דברים ואף לקולא, וכמו שכתב הפרי מגדים בהלכות פסח (סימן תנ"ט משבצות זהב ריש אות ב), ובאשל אברהם אות ג], וע"ש, ואם נוהגים כשיטת ר"ת יכולים לשתות עד בין השמשות דידיה דהיינו י"ג מינוטין וחצי קודם צאת הכוכבים, דהיינו נ"ח מינוטין וחצי לאחר השקיעה, וכנ"ל.

אבל יש עוד דברים בנגו, דהנה בהלכות שבת (סימן רצ"א סעיף ב' בהגה) כתב הרמ"א, וזה לשונו: יש אומרים דאסור לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת, דאז חוזרים הנשמות לגיהנם" וכו', וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו, ומ"מ

הנה דין הזה לכאורה תלוי בכמה דברים, הראשון אם כבר התפללת מנחה או לא, (ב) באיזה זמן אתה מחזיק, שיטת ר"ת הנהוג או שיטת הגאונים או שיטת היראים, או איזה שיטה אחרת, (ג) אם הוא כבר לאחר השקיעה או לא, (ד) ואת"ל דאף לאחר השקיעה מותר לשתות, עד כמה דקות לאחר השקיעה מותר.

והנה ראשית יש לברר איך אתם נוהגים בכל השנה, אם אתם מחזיקים שיטת היראים או שיטת הגאונים או שיטת הר"ת, דהנה אם חוששין לשיטת היראים דהשקיעה הוא מיד בזמן הדלקת הנרות, נמצא שמכנים עצמו לספק אם צריך לעשות קידוש, ולשיטת הגאונים השקיעה הוא ט"ו דקות לאחר זמן הדלקת הנרות שלנו [בזמן המופיע בהלוחות], ולשיטת ר"ת, השקיעה הוא נ"ח מינוטין וחצי

אין לשתות מים מן הנהרות, אבל בבית שרי וכ"ש שאר משקין דשרי. ויש אומרים דאין אסור אלא תוך י"ב חודש על אביו ואמו, ויש אומרים דאיסור זה של שתיית מים אינו רק בערב שבת (תוספות והרא"ש ומדכ"י בשם ר' משולם והנמי"י), ע"כ.

והנה המפרשים נתקשו בזה מהו הטעם שלא לשתות בערב שבת, ובמשנה ברורה (ס"ק י"ג) ביאר הטעם, שמפרשים מה דאיתא במדרש הנ"ל בשבת בין השמשות היינו בין השמשות של ליל שבת.

ובספרי אבן יקרה עה"ת, וכן בעוד מקומות, הארכתי בזה לבאר עוד טעם, בהקדם קושית המפרשים על מה שאמרו חז"ל דביום שנסתלק משה רבינו כתב בעצמו י"ג ספרי תורות לכל השבטים וכו' (וזה עצמו צריך ביאור איך היה יכול לכתוב ביום אחד י"ג ספרי תורה, ואין כאן מקומו), דהיות שנסתלק בשבת קודש איך היה יכול לכתוב בעצם יום השבת, שהרי נפטר מן המנחה ולמעלה, בעת רעוא דרעוין, וכדאיתא בזה"ק שאומרים קודם סעודה שלישית (ה"ב דף פח:)², והרבה קולמוסין כבר נשתברו על קושיא זו, וזה בכה וזה בכה, ולא אאריך כעת בהעתקתן³.

¹ ר"ל דאז קרוב לזמן החזרה לגיהנם ואיתא במדרש כל השותה מים בשבת בה"ש כאלו גוזל קרוביו המתים ועיין במדכ"י פרק ערבי פסחים באורו (משנה ברורה סק"ח).

² וזהו דברי הזוהר [בהעתק ללשה"ק] בוא וראה, בכל ששת ימי השבוע, כשמגיע שעת תפלת מנחה, דין קשה שולט וכל הדינים מתעוררים, אבל ביום השבת, כשמגיע שעת תפלת המנחה, רצון הרצונות נמצא, ועתיקא קדישא מגלה רצונו, וכל הדינים נכנעים, ונמצא רצון ושמחה בכל. וברצון הזה נסתלק משה, הנביא הנאמן הקדוש, מן העולם, כדי להודיע שלא בדין נסתלק, ושעה ההיא יצא נשמתו ברצון של עתיקא קדישא ונגנז בו כו'.

וכדברי הזוהר שמשה רבינו נפטר בשבת בשעת מנחה, מצינו גם בדברי התוספות (מנחות ל. ד"ה מכאן ואילך) בשם רב שר שלום גאון, שכתב שעל כן נוהגים לומר צידוק הדין בשבת במנחה, כי נפטר משה רבינו באותה שעה. [ובכתבי האר"י איתא (שער הכוונות ענין ערבית ליל שבת דרוש ב' הגהה אות ב') שלכן אין אומרים "ישמחו במלכותך" בתפלת מנחה, עיי"ש. והרה"ק בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי השבתות מאמר ח' אות י"ט) כתב ש"מכיון שהרעיא מהימנא נפטר במנחת שבת אומרים כמתנחמים "ד' רועי לא אחסר", כלומר הגם שנפטר הרועה הנאמן, עם-כל-זה כיון שהשי"ת הוא רועינו והוא חי וקיים לעד, על-כן לא אחסר].

³ ובתוספות (מנחות סג) כבר נתקשו בזה איך אפשר לומר שמשה רבינו נפטר בשבת, חדא, שהרי כתיב (דברים לא, ב) בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ודרשינן (ראש השנה יא.) היום מלאו ימי ושנותי,

אמנם אני בעניי חידשתי מלפני שנים רבות חידוש יפה¹, על פי מה שכתב האר"י"ל שלכל אדם יש נפש רוח נשמה חיה יחידה, נמצא שיש לומר שבאמת הסתלקות הנפש של משה רבינו התחילה בערב שבת, אך גמר ההסתלקות של כל ה' חלקי הנפש היתה בשבת קודש בין הערבים. ולפי דברינו הנ"ל אתי שפיר, א) דכיון שההסתלקות של משה רבינו ע"ה התחילה כבר בערב שבת, מיושב הקושיא איך היה יכול לכתוב הי"ג ספרי תורות, שכתבן ביום ערב שבת. ב) וגם מיושב דברי הרמ"א שיש נוהגין איסור זה שלא לשתות בערב שבת, כי היציאת נשמה של משה רבינו התחילה כבר בערב שבת בין השמשות.

עכ"פ היוצא לנו מזה, שאינו פשוט כל כך לשתות מים מן המנחה ולמעלה, בין בערב שבת ובין בשבת קודש, ולפי זה בוודאי שיש מקום להחמיר. וכן אני הקטן נוהג, שבין בערב שבת ובין בשבת קודש אינני שותה מים סתם, הגם שהוא טוב מאוד ונחוץ לבריאות, רק באם אני רוצה לשתות מים אני שותה רק מי סאדא הנקרא "סעלצער", ובספרי שו"ת ניב אליעזר (מערכה י"ח ומערכה ל"ז) הארכתי בזה דבמים שקונים וכן כמי סאדא לא שייך כל הענין שלא לשתות, וגם יש לי כמה תשובות הרבנים בענין זה, וגם בספר שו"ת דברי משה (סימן ...) יש בזה תשובה באריכות, ויש לו ויכוח עם גדול אחד, וס"ל דמי סאדא כיון שנקנה אין בזה חשש, ואכמ"ל.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

פרשת חוקת תשע"ה לפ"ק

ואם בשבת מת, א"כ על כרחך שכתב "היום" מערב שבת, כי בשבת אסור לכתוב, ואין לומר שמשה רבינו יכתוב התורה על שם העתיד. ועוד, הלוא בסדר עולם רבה משמע דבשבעה באדר שמת משה בו, ערב שבת היה, יע"ש.

¹ ושוב מצאתי שמקורו טהור בדברי הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר חקור הדין חלק ב' פרק י"ג, והובא בב"ח או"ח סימן רצ"ב) שכתב שבערב שבת מת כפשוטו, בהסתלק ממנו נשמתו וצלם תחתון, עד שבשבת בשעת מנחה היה גמר מיתתו וסילוקו, שאז פשט צלם העליון ונקבר בעת רעוא דרעוין. ובכן, בוודאי שבערב שבת כתב כל ספרי התורה, והיה מתמותת בשעת הכתיבה, ונקרא מת בהסרת הצלם, ורק גופו נקבר ונסתלק בשבת, עיי"ש. והגאון רבי יעקב עמדין (שאלת יעב"ץ חלק א' סימן ל"ג) הוסיף שגם לשון הזוהר יש להסב לזה, שהרי לא הזכיר כלל לשון מיתה, או לשון דמך ואתנגיד ואתכניש, לשון המורגל בזוהר להיאמר על המיתה הטבעית. אלא לשון סילוק, דלא משמע כלל על גויעה.

מכתבי תודה על משלוח ה"שיעורים בהלכות שבת"

וכן מכתבים שונים והערות על הגליון שנצטברו על שולחן המערכת

ב' מכתבים מעיר מאנסי

הראשון, הערה לגליון של חודש סיון, מאת הרב הגאון ר' אברהם משה שאיא שליט"א, ריש מתיבתא דישיבת באבוב 'בני ציון' - מאנסי ומח"ס אבנים יקרות וש"ס

בס"ד,

שלום וישע רב להרה"ג המפו', צנא מלא ספרא, הרב אלכסנדר אליעזר שליט"א.

בגליון חודש סיון כתבתם אודות המנהג להתחיל לימוד פרקי אבות במשנה כל ישראל יש וכו', והנני להעיר מספרי מלואי אבן במה שדרשתי בשב"ק העבר (פר' במדבר ערב שבועות) בביהמ"ד הגדול בב.פ.

[וז"ל שם: ובדרך זה ישכון אור למה לומדים פרקי אבות בין פסח לעצרת, דמדות טובות הם הכלים ללימוד התורה ולשמירת המצות, וממילא צריכים להכין הכלים קודם מתן תורה, ולפיכך לומדים פרקי אבות בשבתות לפני שבועות כהכנה לקבלת התורה].

בכבוד ובברכה

אברהם משה שאיא

מאנסי יע"א

בס"ד

לכ' הרב אלכסנדר אליעזר קנאפלער שליט"א. שלום וברכה:

אשמח מאוד לקבל ה"MP3" מהשיעורים של הרב הגאון ר' בנציון שמראסער שליט"א על שו"ח או"ח א' (המאה וא' סימנים).

תזכו למצות.

חיים מאיר ראזענבערג

מאנסי ניו יארק

מכתב מעיר מעקסיקא

מאת הרה"ג ר' משה פרץ הי"ו מח"ס "שלמא בעלמא"

לכבוד הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנופולר שליט"א אהדשה"ט.

קראתי בכל ל'ב משי"ב בקובץ דמשק אליעזר פר' שלה. ותשו"ח לו.

ובדבר שלא שינה, ע"ע לאאמור שליט"א בספר אוצר הפרשה משי"ב בזה. ועו"ל דהנה י"א שדורשין טעמא דקרא אפילו להקל, טע"ז אמר שלא שינה אהרן ע"פ מה שהבין בטעמי המצוה, שכן טעמיה שגבו מבינת אדם, וכמ"ש הרמב"ן שיש בה סודות.

בברכה והוקרה רבה

משה פריץ

מכתב מאת הרה"ג הנפלא כבוד מו"ה

ר' גמליאל הכהן ראבינאוויטש שליט"א מח"ס "גם אני אודך" "פרדס יוסף החדש" על המועדים

לכבוד הגה"צ ציס"ע

רבינו אלכסנדר אליעזר שיחיה

אלפי תודות מכל הלב

שתי מאד מאד ממכתבו האדיר ושכמ"ה

בשורות טובות

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

מכתב ממנהל חשוב בויליאמסבורג

ישיבה סניף לעעירים תורה ויראה דרבינו יואל מסאטמאר

בס"ד

לכבוד הרב הגאון מגדולי מרביצי התורה
ומזכה הרבים יום ולילה לא ישבות ה"ה

מורינו אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

אחדשה"ט. בערב יו"ט העעלל"ט קבלתי ההודעה של הלימודים של מורינו הרב שליט"א, והיה לי לעונג ולשמחת יו"ט (דבעצרת הכל מודים דבעינן לכם), כי זה זמנים טובא שאנו רוצים לקבוע שיעור בה' שבת בישיבתינו הרמה על הסימנים מסי' רפ"א עד ש', ואין לשער גודל התועלת שיהי' לנו מן השיעורים אי"ה. ובישיבתינו לומדים כעת בערך שני מאות תלמידים כ"י, כולם אהובים ועמלים בתורה וביראה מן בוקר השכם (פארטאג'ס), ויש ב"ה אצלנו בישיבה הרבה תלמידים שמי שרואה אותם אומר אשרי יולדתם בליעה"ר לא פסקו פיהם מד"ת ב"ה וכן להלאה.

ואחר יו"ט קבלתי החבילה של השיעורים והקונטרסים, ואין די בפי לברכו, וישר כח על הטירחא של כת"ה שעם כל העבודה שבמקדש שעושה עם כל הלומדים ה' שבת ... בכל העולם, עוד עומד ומשמש כל יחיד ויחיד שמבקש קצת, ועושה כל השתדלות שיהיה לו השיעורים.

והשי"ת ישלם לו, ובכל אשר יפנה יצליח, וברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.

מנאי המברכך בלונ"ח

אברהם יעקב אליהו זווערצבערגער

מנהל

נ"ב, ראיתי מה שהעיר כ"ת דלא מצינו משה רבינו בכל הגדה של פסח, ראיתי פעם דזהו הפשט במד"ר שה"ש פ"ג ב' על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי, דבלילות זה לילה של מצרים בקשתיו את שאהבה נפשי זה משה [ע"כ], דבליל הסדר דאז יושבים בהסיבה ואומרים הגדה נקרא ליל של מצרים, ואז כנסת ישראל רוצים ומבקשים בהגה את שאהבה נפשי זה משה רבינו, אבל בקשתיו ולא מצאתיו, עיי"ש במדרש.

הנ"ל

מכתב תודה מעיר בארא פארק

למשלוח השיעורים בהלכות שבת
מאת הר"ר פסח צבי קעסלער הי"ו
חבר הכולל "זכרון חיים".

ב"ה

יום ד' לסדר ואתה אמרת היטב איטיב עמך.

לכ' הרב אלכסנדר קנאפפלער שליט"א

תודתי בפי, אשר בתוך רבים עבודתי
ללמוד הלכות שבת בעמל, וכעת סי' רס"ג
תורת הרב חננת לי, כדי לעזרני ולסייעני.

לד' הישועה, על עמו ברכתך סלה.

תבנה ותכונן עיר ירושלים, ב"ב אמן.

הנ"ד, פסח צבי קעסלער

חבר כולל דקהל שערי ציון דבאבוב

נכד לזקיני הרב שלום קעסלער שליט"א

כסליו תשע"ה

עוד מכתב מאת הרב הנ"ל שליט"א

ב"ה, לכבוד מעלתו

הרב אלכסנדר קנאפפלער שליט"א

ראיתי בגליון דמשק אליעזר שלו, שאלת חכם אלמה לא התחיל התנא במס' אבות מאחר שהלכתא כן הוא דרך ארץ קדמה לתורה, והנ' אכתוב לתרץ קצת, שהרי תשובתו בצדו, כי האי דינא נפיק מבי' גופי' מס' אבות, ובלא לי' לא עולה על הרעיון דבר הקודמת אורייתא אלא תורה והלכותי' עדיפא לי', ולכן פתח בי', ויפה היא.

הכותב לכבודו של תורה

פסח צבי קעסלער

מכתב יישר כח מעיר נייטרא מט. קיסקא

מאת

הרה"ג ר' ראובן לעפקאוויטש שליט"א
מנהל ת"ת בית יחיאל מאונט קיסקא ניו יארק

בס"ד

לכבוד ידידי היקר הרב החסיד סנדר שליט"א.
איך פריי מיר זייער שטארק ווען דו שיקסט
מיר די טייערע בלעטער פון הרב הגאון ר' בן ציון
[שטראסער] שליט"א [די שבת'דיגע שיעורים, ווי
אויך די עמ פרי טרי'ס די זונטאג'דיגע שיעורים].
זאלסט זוכה זיין ביז 120 צו קענען מרביץ
תורה זיין [ברבים].

ידידך, ראובן לעפקאוויטש

מכתב הערות מאת

הרה"ג יוסף חיים מסעוד אבוחצירא ס"ט

מח"ס "מריח ניחוח" ו"אותיות מחכימות"

ומו"ל הירחון הנפלא "מריח ניחוח"

בס"ד

לכבוד מורנו ורבנו

הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

מח"ס "אבן יקרה" – ברוקלין ניו יורק.

שלום וברכה וכט"ס!

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

זכיתי וראיתי מה שהביא כת"ר בגליונו היקר "דמשק
אליעזר" פרשת שלח לך (גליון נ"ג תשע"ה) על הפסוק
"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" – בדברי התרגום
יהונתן שכתב וז"ל: "כד חמא משה ענוותנותיה קרא
משה להושע בר נון יהושע, ותמיה.

ותירץ שם כת"ר ב' תירוצים נפלאים וערבים. ועפ"י
אותם תירוצים מובן מה כוונת התרגום יהונתן.

נ.ב. ולענין הקושיא הלא אבות קודמת מפני הדין
פסיקתא דרך ארץ קדמה לתורה, נראה לתרץ
שאכן כן התחיל בדרך ארץ דהיינו תפילה, כמ"ש
באגרא דפרקא אות מ"ח דדרך ארץ גימטריא
תפילה, ולכן התחיל במס' ברכות בדיני תפילה,
ואח"כ ברכות, וכיון שדיבר בה' המשיך בהלכות.

מכתב הערה מאת

הרה"ג ר' משה שמעון בינעטה שליט"א

דומ"ץ וראש הכולל דחסידי בעלזא – מאנסי

מח"ס "משאת שבת" ב' חלקים, ושא"ס

בס"ד

בגמ' איתא שהי' בלב בלעם לקללם, זאת
אומרת בשעת הברכה כיון לקללם שיהיה רק
הברכה לקללה, ועיין אוה"ח שיש לפעמים ברכה
שכוונתם לקללה, בלעם אמר אם אין רצוניך
לקללם אני אברכם, בכוונת קללה, אמר הקב"ה
איני צריך לברכותיך כי כבר ברוכים הם.

(נא לעיין בבית שמואל אחרון בענין שיחה

בביהכ"נ והוא בפרשת בלק)

*

זאת חוקת תורה.

עי' אוהחה"ק האומות רוצין לעורר עבירת
העגל, עי' אורח לחיים, ועי' אמרי יוסף, ואנו
יודעים שהוא חק שכבר נצטוונו לפני חטא העגל
בפרשת מרה.

א גוט שבת ותחל עליך כל הברכות וכו'.

משה שמעון בינעטה

דומ"ץ וראש הכולל דחסידי בעלזא – מאנסי

מח"ס "משאת שבת" ב' חלקים

ואביא את לשונו של כת"ר בתירוצו הא' כי ערב עלי מאוד ואוסיף עוד ממה שמצאה ידי.

וז"ל כת"ר: ונראה לי פשוט עפ"י מה שאמרו חז"ל (סוכה נב ע"א) כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, א"כ כד חמי משה ענוותנותיה דיהושע דהיינו דהיינו שהוא צדיק גדול וחסיד ועניו, א"כ יש לו יצר הרע גדול יותר משאר המרגלים, אשר על כן התפלל עליו יותר מעליהם. עכ"ל. ודפח"ח.

*

א"ה ריחמ"א: בס"ד לפני כמה שנים ראיתי גם מי שעמד בביאור דברי תרגום יהונתן אלו (וכעת לצערי איני זוכר היכן הם) ותוכן דבריו הוא כי הנה ידוע מספרים הקדושים שלעתיד לבוא בעת תחיית המתים יעמדו המתים על עומדם לפי סדר הא"ב^א והיינו מי ששמו לדוגמא אברהם יעמוד ראשון ומי ששמו ברוך יעמוד שני וכן מי ששמו גד יעמוד שלישי וכן על זה הדרך והנה יהושע בן נון שמו היה הושע וכעת במה ששינה משה רבנו את שמו מהושע ליהושע הרי שאיחר את קימתו בתחיית המתים וא"כ לכאורה יש לו על משה רבנו עליו השלום טענה בא אבל עוד מבואר בספרים הקדושים שמי שהוא בעל ענוה יעמוד לפני סדר הא"ב והיינו קודם יעמדו בתחיית המתים בעלי מידת הענוה ואחר כך יעמדו שאר בני ישראל לפי סדר הא"ב, ולפי זה מובן היטב מה שכתב התרגום יהונתן שכשראה משה רבנו ע"ה את הענוה שהיתה ביהושע בן נון לא חשש לשנות את שמו מהושע ליהושע כי אף שלפי סדר האותיות מאחר את שמו בקימה בתחיית המתים אך מכיון שהוא ענוותן יעמוד לפני סדר הא"ב. ע"כ ראיתי.

ויש לפלפל מעט בחידוש זה כי לכאורה הרי גם במה ששינה את שמו מהושע ליהושע גם כאשר יעמדו הבעלי מידת הענוה לפני כל שאר בני ישראל גם הם יעמדו לפי סדר הא"ב וא"כ עדיין יש לו ליהושע

^א וצ"ע איך יעמדו האם יעמדו לפי סדר הא"ב רק לפי אות ראשונה או ממש לפי סדר כל אותיות השם לדוגמא אחד ששמו א"ב יקום לפני מי ששמו לדוגמא א"ג או מי ששמו אב"ג יעמוד לפני מי ששמו אב"ד וכן על זה הדרך, וצ"ע.

טענה על משה שגם בין בעלי מידת הענוה יקום הוא באיחור, וא"כ מה הרוויח כאן. אלא יש לומר שבעלי מידת הענוה יעמדו על עומדם כולם ביחד ועל כן אין שום טענה כלפי משה כי כולם יעמדו ביחד משא"כ לפי סדר הא"ב יעמדו אחד אחד לפי הסדר.

*

עוד ראיתי שעמד על קושיא זו בספר הקדוש "אוהב ישראל" מאפטא פרשת כי תשא, וז"ל: ועד"ז אמרתי לפרש ג"כ תרגום יונתן בן עוזיאל בפרשת שלח על הפסוק (במדבר יג טז) ויקרא משה להושע בן נון יהושע. וכד חמי משה ענוותנותיה קרא להושע בר נון יהושע, והוא פלאי. והנראה לי בזה הוא ע"ד דאיתא במדרש (שמור"ר מז) מזהיבן זכה משה לקרני הוד, ר' יהודא בר נחמן אומר. כשכתב משה את התורה נשתייר בהקולמוס קימעא והעבירו על ראשו ומשם נעשו הקרני הוד. עכ"ל. והדברים סתומים וחתומים. והאודה"ח הקדוש ביאר קצת בזה, שכשכתב משה את התורה. ובא לכתוב והאיש משה עניו מאוד (במדבר יב ג). ולא רצה לכתוב זאת מרוב ענוותנותו. ואין זה מגדר הענוה לכתוב על עצמו שבח גדול כזה. אך מה יעשה בציוי הבורא בהוב"ש שציוה עליו לכתוב ומוכרח הוא לקיימו. לזה קיצר בהכתיבה בכל האפשרי וכתב ענ"ו חסר יו"ד. וז"ש במדרש שנשאר קימעא בהקולמוס היינו אות היו"ד ובשכר זה זכה לקרני הוד. עכ"ד הקדושים. ונבאר קצת בביאור יותר, דכשראה משרע"ה שחיסר אות אחת מהתורה"ק היינו יו"ד מן עני"ו והקב"ה ציוה למשה שיסמוך את יהושע ואמר לו ונתת מהודך עליו היינו מאור הוד שלך המבהיק כדי שיהיה כדי שיהיה לישראל השגה ע"י בתורה ובמצות וכנ"ל (א"ה ריחמ"א: עיין דבריו לעיל כדי להבין את הענין ולא הבאתי כאן מפני האריכות). כי נצח והוד הם לבר מגופא. והגם שמתחלה לא ידע משה מזה האור המבהיק. עכ"ז כשראה שחיסר אות היו"ד מהתורה"ק והש"י א"ל ונתת מהודך עליו (שם כו כ) מזה הבין שצריך למסור את התורה ליהושע וליתן לו את היו"ד שהוא קרני ההוד וכדברי המדרש כדי שיהיה לישראל השגה ע"י כנ"ל. וזהו כוונת התרגום יונתן בן עוזיאל כד חמי משה ענוותנותיה ומפני זה חיסר יו"ד מהתורה בתיבת עניו. לזה קרא להושע בן

נון יהושע וכמו שנתבאר. והמשכיל יבין כ"ז. ע"כ לשון קודשו.

*

וראיתי בגליון "לאור הנר" של הרה"ג שלמה לוונשטיין שליט"א פרשת שלח לך (גליון מספר 403 תשע"ה) שכתב, וז"ל: ביאור נחמד בדברי התרגום יונתן הביא בספר "לקוטי שמשון" בשם מהר"י לנדא: בסוף הפרשה הקודמת נאמר (יב א) "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", והנה, לכאורה יש לומר שלרוב ענותנותו של משה בודאי לא רצה לכתוב על עצמו תארים כה מופלגים וכתב זאת רק מחמת צווי ה' אמנם בכדי למעט בכבודו הוריד את האות יו"ד מהמלה עניו.

אלא, כיון שכידוע, ישנם שש מאות אלף אותיות בתורה כנגד נשמות ישראל [כמובא בשל"ה פרשת כי תשא שר"ת של ישראל"ל הם "יש ששים רבוא אותיות לתורה"] הוכרח משה לכתוב את האות יו"ד שחסר במקום אחר, וכשראה את ענותנותו של יהושע החליט שאין מקום ראוי יותר להוסיף את האות יו"ד שנחסרה מהמלה "עניו" ומיד קרא את שמו יהושע².

² וצ"ע היאך היה מותר למשה רבנו ע"ה לשנות את סדר האות יו"ד להעביר אותה ממקום אחד היינו ממקום שהיתה צריכה להיות כתובה במילה "עניו" וכתב אותה במילה "יהושע", ולכאורה אם אדם שינה מסדר האותיות בספר תורה הרי גם הספר תורה פסול. אלא י"ל בס"ד שמכיון שאות זו יו"ד הגיע משרה אמנו ע"ה שהיתה אצלה בתחילה שנקראה "שריי" ולאחר שנשתנה שמה ונקראה "שרה" אותה אות יו"ד היתה פורחת באויר ולא מצאה מקום לנוח עד שצויה השם יתברך למשה לכתוב עליו את המילה "עניו" ואע"פ שמילת עניו נכתבת עם יו"ד משה רבנו סבר שמילת עניו אפשר גם לכתוב כך: "עניו" ועדיין אותה משמעות יש של ענוה וא"כ יכול הוא לשים את האות יו"ד של שרי במקום אחר והוא יכתוב על עצמו קצת פחות מהתואר של הענוה כי עדיין לא שינה מכוונת הבורא ואם לא שינה ממילא לא פסול כמו שאם קורא בתורה ושינה בקריאת המלה אך לא שינה את המשמעות אין צריך לחזור. ושם את היו"ד אצל יהושע בן נון.

באופן נוסף באר בספר "נתיבות שלום" (לרבי שלום יוסף פינגבוים): במדרש (ב"ר פמ"ז) מובא: "אמר רשב"י: יו"ד שנטל הקב"ה משרי היה טס ופורח לפני כסאו של הקב"ה, אמר לפניו: רבש"ע, בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדקת? אמר לה הקב"ה: לשעבר היית משמה של נקבה ובסופן של אותיות, עכשו אני נותנך בשמו של זכר ובראשן של אותיות, שנאמר: ויקרא משה להושע בן נון יהושע".

וכבר נודעה השאלה, מהיכן נלקחו שתי הנקודות [השווא] שנוספו תחת האות יו"ד, שכאשר היתה אצל שרי עמדה בסוף מלה ללא נקוד וכאן נתנה באמצע המלה כשהיא מנוקדת? ובארו המפרשים שלכן קראה התורה את שמו יהושע בן נון בחיריק תחת ה'ב', כיון ששתים מן הנקודות שהיו אמורות להיות תחתיה כאשר היתה מנוקדת בסגול, נלקחו כדי לכתבן תחת האות יו"ד.

אך עדיין קשה, מהיכן נלקחה נקודה נוספת לקובץ שתחת האות שי"ן במלה יהושע, שלפני כן היתה מנוקדת בצירה?

ולפי דברי התרגום יונתן באר הנתיבות שלום בדרך צחות, שלכן שנה משה את שמו של יהושע רק לאחר שראה את ענותנותו, משום שבאמת התקשה מהיכן יקח את הנקודה היתרה, אך כשראה את ענותנותו נחה דעתו, שנתן לקחת את הנקודה היתרה מיהושע עצמו שנחשיב עצמו כנקודה שאינה תופסת מקום כלל, עכ"ל.

וכעת הקולמוס עמד, והשם יזכנו לכתוב עוד בנושא זה.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

מח"ס מריח ניחוח ואותיות מחכימות, עפולה.

ועוד הבין משה רבנו שמוכרח הוא לשים את האות יו"ד אצל הושע בן נון שיקרא יהושע ודווקא אות יו"ד זו שהיא באה ממילת ענוה כי מי שהולך להיות מנהיג של עם ישראל מוכרח הוא שיהיה בו מידת הענוה בראש ובראשונה ועל כן שם אות זו בשם הושע בתחילה ונהיה יהושע כי חייב המנהיג של עם ישראל להיות בעל ענוה ורק כך יוכל להנהיג את העם.

מענה להנ"ל

אמר העורך:

לכבוד אהובי ידידי היקר הי"ו.

מכתבכם הנפלא הגיעני באהבים, וכל תיבה תיבה שבו קראתי בצמאון ובשקידה, והנני להוסיף איזה הוספות קטנות לדבריכם. הנה בפרשת פנחס (במדבר כז, כ) אצל משה רבינו ויהושע בן נון נאמר, וְנִתְּתָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו, ופירש רש"י 'ונתתה מהודך עליו' זה קירון עור פנים: 'מהודך' ולא כל הודך, נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה: והנה להלן (פסוק כ"ג) נאמר, ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר ה' ביד משה, ופירש רש"י, 'ויסמך את ידיו' בעין יפה יותר ויותר ממה שנצטווה וכו', ע"כ. ולפי זה נראה שמשה רבינו מסר לו כל הודו, וא"כ יש לדקדק איך נשאר משה רבינו עם קירון עור פניו, וכדכתיב (שמות לד, לה) וְרָאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר עוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה, והרי כבר מסרו לתלמידו יהושע בן נון, ובסוף התורה בפרשת וזאת הברכה נאמר (דברים לד, ז) ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה, ומשמע שגם קירון עור פניו נשאר אצלו כמקדם, וכמו שפירש רש"י 'ולא נס לחה' לחלוחית שבו לא שלט בו רקבון ולא נהפך תואר פניו.

ונראה לפרש בזה בכמה אופנים לפענ"ד, (א) בריש פרשת ויקרא נכתב אל"ף זעירא, והדיו שנשאר מן הא' עדיין שם על מצחו ומזה בא הקירון אור פנים של משה רבינו, אבל הדיו שנשאר מן היו"ד שהחסיר מלכתוב בפסוק ומשה היה "ענו" מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, זה מסר ליהושע.

(ב) יש לומר ע"פ הידוע (שבת קכב.) דנר לאחד נר למאה, ומה שמאיר יכול להאיר בין לו ובין לאחר, ואף אילו היה נותן כל ההוד היה עדיין נשאר גם לו, מפני שהוא דבר רוחני ולא גשמי, וכל שכן כשלא מסר כל ההוד, רק פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, שלא נחסר ממנו כלום.

(ג) יש לומר על פי הקרא (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, ופירש"י אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, והדבר צריך ביאור, שמצוה שבין אדם

לחבירו יהיה הכלל הגדול שעליו עומד כל התורה כולה. ומפרש הגאון החתם סופר זצ"ל (!?!), שאין הפירוש לאהבת רעים בעניני גשמיות, דבעניני גשמיות כבר דרש רבי עקיבא עצמו (במס' בבא מציעא סב.) על הפסוק וחי אחיך עמך, חייך קודמין לחיי חבירך, וא"כ איך אפשר לומר ואהבת לרעך "כמוך", והלא אין הלכה כן, אלא על כרחך דזהו כלל גדול "בתורה" דייקא, דבמילי דשמיא ובלימוד התורה יש לומר דחייב לאהוב את חבירו כמותו, ואפילו אם הוא יכול להגיע יותר כשלומד בעצמו, אפילו הכי ילמוד עם אחרים, זהו תורף דבריו המונח בזכרוני, אף שלא מצאתי מקומו כעת.

ולפי זה יש לומר, דהקירון עור פנים הרי לא היה ענין גשמי כלל, רק ענין רוחני, כמבואר בכל הספרים ואכמ"ל, ובוודאי שבדברים כאלו אומרים נר לאחד ונר למאה, וזה כלל גדול בתורה, כי זה נהנה וזה לא חסר, ולכן לא נחסר משה רבינו כלום.

*

ואחרי ראותך כל זה, הנני להודות לך שנית על מכתבך היפה אף נעים, כי הדברים נותנים לנו חיזוק גדול להמשיך בעבודת הקודש, ובפרט כשרואים אנשים גדולים כמותכם מעיינים בדברים של אנשים הקטנים כמותינו, אשר יכולים להמליץ על זה "אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים", שצריכים לראות גם לאנשים הקטנים ג"כ לומר להם דברים המתקבלים על הלב ולחזקם ולעודדם שלא ירפו מעבודתם, רק אדרבה להמשיך ביתר שאת וביתר עוז, כמו שעשיתם אתם.

יעזור השי"ת שתוכל גם להלאה להרביץ תורה ברבים, עדי נזכה במהרה שיבא משיח צדקינו במהרה ובימינו אמן ואמן.

הכ"ד ידיך

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מח"ס שו"ת ניב אליעזר ושאי"ס

מכתב מעיר "קרית יואל" - מאנראו

שלום וכט"ס לכבוד הרב החשוב הרב הגאון
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א.

מתעסק בקדשים בספרים של הה"ג מנייטרא שליט"א.

הנני בזה בבקשה לשלוח לי הקונטרסים על
הסימנים של רס"ג והלאה שהנני מוסר בזה
הסימנים שיעור ברבים פה קרית יואל יצ"ו.

בדרך אגב, אני הק' מאוד נהנה מספרים של הרב
שליט"א שמסודר ומסייע בשעת הכנת השיעורים
שאני לומד בעזהשי"ת זה כמה שנים בכל שבת
ושבת בעזהשי"ת ברבים בביהמ"ד בית דוב פה
קרית יואל.

יישר כח

של'ו משה ליפשיץ

עוד מכתב מדיין חשוב בעיר בארא פארק

חיים יהושע וועטמענשטיין

דומ"ץ בית המדרש דחסידי בעלזא

סט. 15-43 ברוקלין נוא יארק

בס"ד

אור ליום ג' לס' זאת חוקת התורה.

**לכבוד הרה"ח המפואר אוצר כל כלי חמדה, מגדולי
מזכי הרבים בדורינו, ממצדיקי הרבים ככוכבים,
הרב ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א**

יישר כחך מאד מעומק הלב, אשר בשפלינו זכר לנו
להמציא לי דברים מאירים מדבש מתוקים, מלאים
זיו ומפיקים נוגה, פסקי הלכות שבת מהגאון
הנודע פה מפיק מרגליות דומ"ץ נייטרא שליט"א,
ומילתא אלבישייהו יקירא (שבת י:), כי הנני נהנה
מאוד מזה, והוא לי לעזר גדול להכנת שיעורים
ולאסוקי שמעתתא, ואומר יישר כוחו וחילו, ויזכה
עוד רבות בשנים להגדיל תורה ולהאדירה, ולזכות

הרבים מתוך בריאות השלימות ורוב נחת דקדושה
מכל יוצ"ח החשובים שיחי' וכט"ס.

כה דברי המברך בכל הלב, ידידו
חיים יהושע וועטמענשטיין

דומ"ץ חסידי בעלזא כ"פ

לא אמנע לצרף הערה קטנה על קונטרס ששלח לי
היום על סימן רע"ג פרק ד' אות ח-ט, דכנראה הוא
שלא בדיוק, עי' מ"ב ס"ק ה' כשרוצה לעקור אחר
קידוש את דירתו (לסוכה) [לסעודה], שישתה "מתחילה
רביעית" במקום ההוא, דאז חשוב עי"ז כמקום סעודה
וכו', ועי"ז הוסיף בשער הציון אות קטן ה', דאם
המעשה להיפוך, ועוקר מסוכה לביתו מפני הגשמים,
שיאכל קודם כזית פת בסוכה, אבל על הציור של המ"ב
דעשה סוכה בסוכה, שפתי כהן ברור מללו דרק ישתה
רביעית יין ויסמוך שיוצא עי"ז ולא כזית פת.

ידידו הנ"ל

יישר כחכם על הכל, גם על קונטרס של הרב
קעסלער נאה מאד מאוד לקוטי הלכות הכל מקובץ
בפונדק אחד תשוח"ח לו.

עוד מכתב מאברך כולל בעיר וויליאמסבורג

בס"ד

תודה רבה להרה"ג ר' בן ציון הכהן שטראסער
שליט"א דומ"ץ נייטרא, לא אוכל מלהביע רגשי
לבבי, אתם מקיימים במלוא מובן המלה מאמר
חז"ל מה אני בחנם אף אתה בחנם, שלחת לי על
כל הסימנים עד פתח ביתי, ועוד יותר מזה שהוא
בחנם אין כסף, שאפילו אברכים לומדים שאין
להם די ליקח ספרים יכולים ליהנות משיעורים
שלכם דברים מחוורים כשמלה בבהירות כזה, יותר
ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן, אני שאלתי רק
על ארבעה סימנים, ומע"כ נתן עד רע"ט.

השי"ת יעזור שעוד יזכה להרביץ תורה עוד רבות
בשנים עד ביאת גוא"צ בב"א.

תודה רבה

חיים ברוך אייזיקאוויטש

עוד מכתב מאת הרב משה פרץ הי"ו מעיר
מעקסיקא, שהגיע לידינו בעת המסירה לדפוס

**לכבוד ידידי כמוהר"ר אלכסנדר אליעזר
קנזפלר נר"ו, שלום רב!**

קראתי בכל לב מש"כ מעלתו להחמיר בענין
מלאכה אפי' בשעת אמירת ברכות דרבנן,
וכתב שספר שו"ת יביע אומר אינו תח"י, ורמז
טעמו למש"כ להשיג בשו"ת שבט הלוי (ח"ג
סימן א) על רב אחד מפורסם שאמר שכל דברי
מור"ם הם מנהגים בלבד. וכנראה קבלה בידי
מע"כ נר"ו שאותו רב הינו מהר"ע יוסף ז"ל.
ונראית כוונת מע"כ נר"ו שלכן אין ספר יביע
אומר תחת ידו, משום הטענות שהעלה עליו
הרב שבט הלוי ז"ל. אולם יש לציין שהרב שבט
הלוי ז"ל בעצמו למד בדברי מהר"ע יוסף ז"ל,
כמבואר במכתבו הנדפס בקובץ משנת יוסף
(גליון יב סימן קה). וע"ש שהביא הרב המו"ל
מהסכמת מהר"ש ואזנר ז"ל לס' עין המשפט
ח"ב שכתב על מהר"ע יוסף ז"ל גאון הגאונים
ורב רבנן.

ובעיקר הדין, הן אמת שיש מקום להחמיר בזה,
אולם גם על המקילים כתב בשו"ת יביע אומר
(ח"ט דף קעח ע"א) שהמנגבים ידיהם בשעת
הברכה יש להם על מה שיסמוכו. ע"ש. וכן
נראית דעת מהר"ח קנייבקי נר"ו בתשו'
שנדפסה בשו"ת ויכתוב מרדכי (עמוד שנו אות
רח).

ובדבר מש"כ בשו"ת שלמת חיים, הנה מדבריו
רואים שדעתו להקל מיהא בענין הברכה בשעת
הניגוב, ודלא בהמתמירים בזה.

בברכה והוקרה רבה

משה פרץ

מכתב בענין השיעורים בהלכות שבת
שקיבלנו מבני ברק - ארץ ישראל

בס"ד, י"א אייר (תשע"ה)

לידידינו הנכבד מובה הרבים הדגול,
הרב אלכסנדר קנאפפלער שליט"א.

אחדשה"ט.

הנני בזה לבקש ממע"כ אם אפשר לשלוח לי -
השיעורים של מוריני הרב שליט"א שבת
בשבתו על סימן רנג - רנט, שהתחלנו בס"ד
ללמוד קיץ זה שנוכל לעשות מזה חוברות
לעשרות הבחורים שלומדים ונבחנים על
ההלכות אלו.

ובהודמנות זו שוב נודה לכם על מה ששלחתם
לנו בחורף העבר סימן רמ"ב רמ"ט ר"ג, שרבים
למדו ונבחנו על ההלכות יחד עם השיעורים.

זכות התורה וזכות השבת יגן על מע"כ
להתברך בכל מילי דמיטב ברוז"ג.

א געזונטן זוממער

בשם בני הישיבה, יוסף דוד וינברג

[ישיבת סלונים - בני ברק]

עוד מכתב בענין הנ"ל שקיבלנו מארץ ישראל

שלום וברכה!

אשמח לקבל כל סימן רעא

כמו כן, אם אפשר לקבל שיעורים קודמים דבר זה
יעזור להגדיל תורה ולהאדיר.

נ.ב. בישיבה שבני נ"י לומד יש קבוצה של בחורים
שלומדים הלכות שבת מתוך "שבת בשבתו", שיעור
זה קיים כבר שנים רבות.

יישר כח, אברהם חיים קריבום

[ארץ ישראל]

ג' ענינים מהרה"ק בעל התניא זי"ע

בחומר האיסור לדבר בעת התפילה וחזרת הש"ץ

קדיש בתרא שחרית ערבית ומנחה וכו'. והעובר ע"ז בזדון ישב על הארץ ויבקש מג' אנשים שיתירו לו נידוי שלמעלה ושב ורפא לו ולא חל עליו שום נידוי למפרע כל עיקר כי מתחלתו לא חל כ"א על המורדים והפושעים שאינם חוששים כלל לבקש כפרה מן השמים ומן הבריות על העון פלילי הזה. וגם דוקא כשמדברים בזדון בשאט נפש ולא על השוכח או שנזרקו מפיו כמה תיבות בלא מתכוין שא"צ התרה כלל ובוהן לבות וכליות אלקים צדיק. המיכה ה' לטובים ולישרים בלכותם:

(תניא איגרת הקודש פרק כ"ד)

בשעת התפילה אסור לדבר אפילו דברי תורה

בשעת התפילה אסור לדבר אפילו דברי תורה, כי יש מצווה להתפלל ביחד כמאמר הכתוב "ברוב עם הדרת מלך" – מלכו של עולם.

(ליקוטי תורה)

המשיח בשעת התפילה מראה בעצמו שאין לו

חלק באלהי ישראל

לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא אפילו יש מ' זולתו שכל המשיח בבית הכנסת בשעה שהצבור עסוקין בשבחו של מקום מראה בעצמו שאין לו חלק באלהי ישראל ואפילו העוסק בתורה שאינו חוטא כל כך לא יפה הוא עושה כמו שנתבאר.

(שולחן ערוך הרב או"ח סימן קכ"ד סעיף י')

הערות והארות מתקבלות בחיבה

- ❖ RABBI ALEXANDER KNOPFLER
1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
- ❖ TEL: (917) 755-4864
- ❖ FAX: (718) 437-3388
- ❖ rabbialexanderknopfler@gmail.com

שלא לשוח שום שיחה בטלה משיתחיל הש"ץ

להתפלל התפילה - עד גמר קדיש בתרא

אהובי אחיי אל נא תרעו ריעים האהובים ליוצרים ושנואים ליצרים ואל יעשה אדם עצמו רשע שעה אחת לפני המקום אשר בחר בה מכל היום להקהל ולעמוד לפניו בשעה זו שהיא עת רצון לפניו להתגלות לבוא אל המקדש מעט לפקוד לשכינת כבודו השוכן אתם בתוך טומאותם ולהמצא לדורשיו ומבקשיו ומיחליו והמספר בצרכיו מראה בעצמו שאינו חפץ להתבונן ולראות בגילוי כבוד מלכותו ונעשה מרכבה טמאה לכסיל העליון שנאמר עליו לא יחפוץ כסיל בתבונה כו' כמ"ש הזהר והאריז"ל דהיינו שאינו חפץ להתבונן ולראות ביקר תפארת גדולתו של מלך מה"מ הקב"ה הנגלות למעלה בשעה זו וגם למטה אל החפצים להביט אל כבודו וגדלו המתעטף ומתלבש בתוך תיבות התפלה הסדורה בפי כל ומתגלה לכל אחד לפי שכלו ושורש נשמתו כדכתיב לפי שכלו יהולל איש יהלל כתיב ומלכותא דרקייע כעין מלכותא דארעא שדרך המלך להיות חביון עוזו בחדרי חדרים וכמה שומרים על הפתחים (עד) אשר כמה וכמה מצפים ימים ושנים לראות עוזו וכבודו וכשעלה רצונו להתגלות לכל והעביר קול בכל מלכותו להקהל ולעמוד לפניו להראותם כבוד מלכותו ויקר תפארת גדולתו מי שעומד לפניו ואינו חושש לראותו ומתעסק בצרכיו כמה גרוע וסכל ופתי הוא ונמשל כבהמות נדמה בעיני כל הבריות וגם הוא בזיון המלך בהראותו לפניו שאינו ספון בעיניו לקבל נחת ושעשועים מהביט אל כבודו ויפיו יותר מעסק צרכיו וגם הוא מתחייב בנפשו למלך על הראות קלונו ובזיונו את המלך לעין כל רואה וע"ז נאמר וכסילים מרים קלון כלומר אף שהוא כסיל לא יהי מרים קלון שיהי נראה הקלון לעין כל.

וע"כ קבעו חז"ל בתפלה כאלו עומד לפני המלך עכ"פ יהי מראה בעצמו כאלו עומד כו' לעין כל רואה בעיני בשר אל מעשיו ודיבוריו אף שאין לו מחשבה לכסיל וע"ז הענין נתקן כל התפלות למתבונן בהם היטב ומי שאינו מראה כן מתחייב בנפשו ועליו אמרו בזהר הק' דאנהיג קלנא בתקונא עילאה ואחזי פרודא ולית ליה חולקא באלהא דישראל ר"ל ע"כ שליחותיהו דרו"ל קא עבידנא לנזור גזירה שוה לכל נפש שלא לשוח שיחה בטלה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה עד גמר

בענין שמירת פיו ולשונו בעת התפילה – זיך צו האלטען שטיל בשעתן דאווענען

[מדברים רק מ-18 מינוט בלבד אצל שחרית קריאת התורה ומוסף – מ'רעדט דא פון בלויז 18 מינוט ביי שחרית קריאת התורה און מוסף]

כבוד אחי היקרים הי"ו.

התפילות של שבת קודש [בלילה ובבוקר] בבית המדרש הממוצע נוטל לערך ג' שעות, דהיינו בליל שבת מעת שמתחילים התפילה ואינו מדברים שבאמת צריכים להיות מוכן מקודם] עד שגומרים התפילה נוטל לערך שעה מצומצם, וכמו כן שב"ק בבוקר מעת שמתחילים "ברכות" ולא הודו עד שגומרים תפילת מוסף נוטל [וכהה"מ] ממוצע לערך כ' שעות מצומצמים ואינו מדברים שחסידים ואנשי מעשה הלכו למקוה קודם התפילה, והכינו את עצמם בלימוד התורה ובאמירת תהלים כהכנה לתפילה, נמצא שכל התפילות נוטל סך הכל לערך ג' שעות מצומצמים. וא"כ הקושיא הגדולה מדוע אי אפשר לאיש לשלם על עצמו לשתוק ולבלום את פיו במקום קדוש במשך זמן של ג' שעות בלבד, הרי מדברים בסך הכל מני שעות בשבועו? וולא נדבר כעת מ"תפילת מנחה" ו"שלוש סעודות", שמוכא בשם צדיקים שבעת תפילת "מנחה" דשבת קודש הוא עת רצון ביותר, עת שהנשמה יתירה חוזר למעלה להקב"ה, ואז יכולים לבקש בעדו כל השפעות טובות לכל השבוע, בריאות השלימות, פרנסה טובה, וגם אידיש נחת, ולפי זה היה צריך גם "שלוש סעודות" פשוטה לראות כבליל "כל נדרי", כמוכא בשם הצדיקים הקודמים, והארכתי מזה בקונטרס "עווא דרעוין".

אנחנו בני ישראל מאמינים בני מאמינים, שהרבש"ע שומע תפילות כל פה, וא"כ למה לא נהיה בשקט גמור אלו הג' שעות, ולבקש ולהחתן בעדינו ולכל בני משפחתנו, לבנו ולבני ביתו, ולכל כלל ישראל (כמו שאמרו חז"ל ש"כל המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה").

ואפשר לומר שזהו הפירוש מה שאומרים בהושענות "הושענא שלש שעות", כלומר שמבקשים שאלו הג' שעות שצריכים להתפלל כראוי וכנכון, ולדאבונו אין נוהרים כדבעי, לכן מתחננים לה' שימחול להכלל ישראל על אלו הג' שעות.

ואף אלו שאין בכחם לקבל לעצמם בפעם אחת לכל הג' שעות, יתחילו עכ"פ בהדרגה, ויקבלו על עצמם שעכ"פ באלו הח"י מינוטין יבלמו את פיהם, דהיינו ג' מינוט של חזרת הש"ץ בשחרית ושם תבדקו על מורה שעות תראו שזה לוקח (בלי "נקדישך") 3 מינוט בערך, ועוד 3 מינוט של חזרת הש"ץ במוסף, ועוד 12 מינוט של קריאת התורה [שמבלי כל ה"מי שברך"ם] לוקח רק בערך 12 מינוט. סך הכל מדברים כאן מ-18 מינוט בלבד, שזהו שיעור ח"י מינוטין, שבגלל זה זוכה לח"י בעוה"ז וח"י בעוה"ב.

עוד נקודה שיש לעורר, דהנה ידועים דברי העבודת ישראל, (פרקי אבות פ"ב מ"ד) שכותב דברים נוראים בזה הלשון: המדבר בשעת התפילה גורם שלא תקבל תפלת האחרים – לכן צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור חוץ מן התפילה וכו' ואף שאר העם המתפללין ככוונה תפלתן, ויכל גם כן להיות שלא תקובל חס ושלום תפלתם בעון האחרים, עכ"ל. נמצא שמי שמדבר בשעת התפילה הרי הוא "גנב" פשוטו כמשמעו, שהרי הוא גונב תפילתן של ישראל, ואינו מניח שיעלו למעלה, ואפילו תפילותיהם של אותם שאין מדברים, נמצא שמי שמדבר בעת התפילה צריך מקודם לבקש רשות מכל המתפללים אם הם נותנים לו רשות לגנוב את תפילתם... ומקום אנחנו שדברינו אלו יביא התעוררות, שאחר כל אלו הצרות שסובלים אחינו בני ישראל, יקבלו על עצמם לשתוק בשתיקה גמורה באלו הג' שעות, מתחילת התפילה עד סופה, ובזכות זה ישפיע לנו השי"ת שפע רב, ישועות ורפואות ופרנסות טובות, בבריאות השלימות ואידיש נחת מאת הבנים והנכדים, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

מיערע אידען הי"ו.

די תפילות פון שבת קודש [ביינאכט און בייטאג] אין א דורכשניטליכע בית המדרש נעמט בערך 3 שעה, דאס הייסט, פרייטאג צו נאכט'ס פון ווען מ'הייבט אן דאווענען [מ'רעדט נישט פון דעם אז מען דארף שוין זיין גרייט פון בעפאר], ביז מען ענדיגט די דאווענען דויערט א קנאפע שעה, אזוי אויך שבת צופרי פון ווען מ'הייבט אן "ברכות" [נישט הודו] ביז מע'ענדיגט תפילת מוסף, דויערט עס און אין דורכשניטליכע בית המדרש] בערך קנאפע צוויי שעה (מ'רעדט נישט אז ערליכע חסידישע אידען, זענען באצייטענס גענאנגען אין מקוה, געלערנט און געזאגט תהלים, און זיך צוגעגרייט צום הייליגן דאווענען), דאס הייסט אז די גאנצע דאווענען פון פרייטאג צו נאכט'ס און שבת אינדערפרי איז סך הכל בערך דריי שעה. שטעלט זיך די גרויסע פראגע, ווי אזוי קען זיין אז אין קנאפע 3 שעה קען זיך נישט א מענטש קאנטראלירען זיך צו האלטען שטיל זיין מויל אין א מקום קדוש, מ'רעדט סך הכל פון קנאפע 3 שעה איינמאל א וואך. ואפגערעדט פון "תפילת מנחה" און "שלוש סעודות", וואס עס ווערט געברענגט פון צדיקים או ביי "מנחה" אז די העכסטע מאמענטען ווען די נשמה יתירה גייט צוריק צום רבש"ע, און דאן קען מען זיך אויסבעטן פאר א גאנצע וואך אלע השפעות טובות, געזונט פרנסה נחת, און לויט דעם וואלט א פשוטע שלש סעודות געדארפט ווען אויסזעהן אזוי ווי "כל נדרי" ביינאכט, אזוי ווי עס שטייט פון הייליגע צדיקים, אזוי ווי איך שרייב באריכות את מין ספר "דעווא דרעוין".

מיר אידישע קינדער זענען דאך מאמינים בני מאמינים, און מיר גלייבען אז די רבש"ע הערט אויס אונזערע הייליגע תפילות, אויב אזוי פארוואס זאלן מיר נישט מינימום די דריי שעה זיין גענצליך שטיל, און זיך אויסבעהטען כל מיני ישועות און רפואות, פאר זיך און פאר די גאנצע משפחה, פאר די אייגענע קינדער, פאר די בני בית, און פאר גאנץ כלל ישראל (ווי חז"ל זאגן אונז אז "כל המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה").

מען קען זאגן אז דאס איז די פשט וואס מען זאגט ביי די הושענות "הושענא שלש שעות", דאס הייסט אז מען בעהט אז די דריי שעה וואס מען דארף דאווענען ווי א מענטש, און ליידער איז מען נישט אזוי נוהר ווי אזוי ס'ברויך צו זיין, דעריבער בעהט מען אז די אויבערשטער זאל מוחל זיין דעם כלל ישראל, וואס פארזינדיגט זיך געבאך אין די דריי שעה.

און אפילו די וואס עס איז זיי שווער זיך מקבל צו זיין מיטאמאל אויף די גאנצע 3 שעה, קענען אנהויבען בהדרגה, קודם זאל מען זיך אינטערנעמען אז כאמשיג 18 מינוט זאל מען זיך האלטען די מויל, וואס דאס איז 3 מינוט פון חזרת הש"ץ ביי שחרית [וואס אז איר וועט קוקען אויפן זיינער נעמט דאס נישט אריינגערעכענט נקדישך] בערך 3 מינוט, און נאך 3 מינוט חזרת הש"ץ ביי מוסף, און 12 מינוט פון קריאת התורה [וואס אן די אלע מי שברך'ס נעמט עס בלויז בערך 12 מינוט]. סך הכל רעדט מען דא פון בלויז ח"י 18 מינוט, וואס זאל זיין ח"י בעולם הזה, און ח"י בעולם הבא.

נאך א נקודה וואס דארף ערווענט ווערן, אז די הייליגע "עבודת ישראל", שרייבט מוראדיגע ווערטער אין זיין ספר (פרקי אבות פ"ה מ"ד) מיט דעם לשון: המדבר בשעת התפילה גורם שלא תקבל תפלת האחרים, לכן צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור חוץ מן התפילה וכו' ואף שאר העם המתפללין ככוונה תפלתן, ויכל גם כן להיות שלא תקובל חס ושלום תפלתם בעון האחרים, עכ"ל. – דאס הייסט, אז ווער ס'רעדט ביים דאווענען גנבעט חלילה די תפילות, און ער לאזט נישט די תפילות ארויפגיין אויב אין הימל, אפילו די תפילות פון די וואס רעדן נישט, קומט אויס אז דער וואס רעדט ביים דאווענען דארף פריער בעטן רשות פון אלע מתפללים אויב זיי געבן אים רשות צו גנבענען זייערע תפילות...

זאלן די ווערטער ברענגען אן התעוררות, אז נאך די אלע צרות וואס מען האט געליטען, אז מען זאל זיך אונטערנעמען צו זיין שטיל די דריי שעה פון אנפאנג דאווענען ביז צום סוף דאווענען. און אין דעם זכות וועט אונז די אויבערשטער שיקען ישועות און רפואות מיט פרנסות טובות, געזונט און אידיש נחת פון די קינדער און אייניקלעך, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער • אדר תשע"ה • הושענא שלש שעות הושענא

גודל מעלת חזרת הש"ץ – ומעלת הנוהר שלא ישיח באמצע

האלוקים, היה ראוי לאומרו אחר תפלת הלחש דנעילה, ולא אחר החזרה, והטעם שאומרים אותו אחר החזרה, הוא שלא להפסיק בין הלחש והחזרה יעו"ש, וא"כ לפי זה משמע כיון שפסוק זה יש צורך לאומרו בין לחש לחזרה, ואפילו הכי אין אומרים אותו כדי שלא להפסיק, ואם כן כל שכן שאסור להפסיק בדיבור בין לחש לחזרה וכו'.

ז.

ואם כן צריך הש"ץ ליזהר הרבה שלא יפסיק לדבר בין לחש לחזרה, דהא אפילו על יחיד כתבו בספר קשר גודל. וסידור בית יעקב, משם גורי האריז"ל, דחטא חמור הוא לדבר בין לחש לחזרה, וכ"ש ש"צ, וכמש"כ הפתח הדביר, וכף החיים לרח"פ, דהאיך יעשה איסור ויבא להיות ש"ץ להתפלל חזרה לפני ה' בעד העם, ואינו מתפחד ממה שכתוב נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה.

(כף החיים סימן נ"ג סקט"ז)

ח.

כתב בשלחן ערוך הרב בעל התניא זי"ע (סעיף י) וז"ל: לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפלה, ואם הוא שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא אפילו יש ט' זולתו, כי כל המשיח בביהכ"נ בשעה שהציבור עסוקין בשבחו של מקום מראה בעצמו שאין לו חלק באלקי ישראל.

ט.

לדבר באמצע קדיש זה לא רק איסור אלא גם סכנה גדולה. וכך כותב החפ"ץ חיים (משנה ברורה סי' נ"ו סק"א) וז"ל: וכל שכן שצריך ליזהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש וקדושה, וכדאיתא במס' דרך ארץ, דר' אחא אשכחי' (פגש) לאליהו (הנביא) בכמה אלפי גמלים מעונים אף וחיומה, לשלם לאלו (המדברים בקדיש ובקדושה) וכו' עכ"ל.

י.

ב"צעטל קטן", מהרה"ק איש האלקים הר"ר אלימלך מליזענסק זצוק"ל זי"ע, "אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", כתב בסעיף י"א, וז"ל:

ירגיל את עצמו להתפלל בכל כחו ובקול המעורר הכוונה להדבק המחשבה לדיבור, ופניו אל הכותל בתוך סידור התפלה בבוקר ובערב ולא יסתכל לצדדין מתהלת התפלה עד סופה ובחזרת הש"ץ השמונה עשרה יעיין בסידור לענות אמן בכל כחו על כל ברכה וברכה, ובשעת קריאת התורה להטות אזנו על כל דיבור ודיבור מהקורא כקורא את המגילה ולעשות עצמו כאלם בבית הכנסת אפילו קודם התפלה ואחריה עד הליכתו לביתו, עכ"ל"ק.

א.

תפלת חזרה הוא חיוב כמו הלחש, וצריך לשמוע לשליח צבור מזה שאומר מלה במלה.

(שלחן הטהור להרה"ק מקאמאדנא סי' קכ"ד)

ב.

בחזרת התפלה חוזרים ונעשים כל התיקונים שנעשו בתפלת לחש, אלא דהחזרה היא מוגעת במקום עליון וגבוה יותר ממה שמגעת שם תפלה דלחש.

(בן איש חי שנה א' פר' תרומה אות ב')

ג.

מעלת החזרה של הש"ץ יותר גדולה ממעלת התפלה בלחש במובא בזוה"ק פ' פנחס.

(שומר אמונים מאמר פתחו שערים פ"ה)

ד.

לא ישיח שיחת חולין בשעה שהש"ץ חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו.

(שו"ע או"ח סימן קכ"ד סעיף ד')

ואם גמר תפלתו בלחש ועדיין הש"ץ אינו מתחיל החזרה, חטא חמור לדבר בין לחש לחזרה.

(גורי האר"י ז"ל, הביאו החיד"א ז"ל בספרו קשר גודל סימן

ח"י)

ה.

ובעוד שהחזן חוזר י"ח ברכות אל יעסוק אפילו בדברי תורה, אלא יכוין לענות אמן על כל ברכה, ויהיו אזניו למה שש"ץ מוציא מפיו, ויתן עיניו למטה ולבו למעלה, כמו בתפלתו בלחש ממש, ולכוין בכל ברכה וברכה כמדתה הראויה להן, וירויה בזה שאם לא כיון בתפלתו בלחש, יכוין בחזרה והוא קצת תיקון, וכן מנהג מורנו (הרמ"ק) נשמתו עדן. והמדבר בחזרת ש"ץ הוא קוצץ ומפריד, שהרי פירש ברעיא מהימנא (בזהר פנחס רכט.) כי תפלה בלחש וחזרת ש"ץ הם כנגד הוי"ה אדנ"י, וכן פירשו בתיקונים דף ג: והמדבר הוא מפריד, ואין לדבר דבור אחר אלא אמן שעולה כמנין יאהדונה"י וכו'.

(הוצאות חיים לבעל ראשית חכמה אות קו)

ו.

ובכף החיים סימן קכ"ד סק"א אחר שהעתיק דברי החיד"א והבא"ח הנ"ל הוסיף: וכן משמע מדברי שער הכונות (דרוש ד' דיוהכ"פ), דכתב על ענין פסוק ה' הוא

השבר הגדול המוכן למי שעונה אמן ו"אמן יהא שמיה רבא" כראוי

👉 ואברהם זקן בא בימים סופי תיבות "אמן" 👈

א סגולה צו "אריכות ימים" איז צו ענטפערן "אמן"

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא – סופי תיבות "אמן"

א סגולה צו ווערן אן אלטער איד און בא בימים מיט אלע טעג צום גוטן בזה ובבא
בשיבה טובה זקן ושבע ימים איז צו ענטפערן אמן

(ו)

כתב בשלחן ערוך הרב בעל התניא זי"ע (סעיף י" וז"ל: לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ן חוזר התפלה, ואם הוא שח הוא חוטא, וגדול עינו מנשוא אפילו יש ט' זולתו, כי כל המשיח בביהכ"נ בשעה שהציבור עסוקין בשבחו של מקום מראה בעצמו שאין לו חלק באלקי ישראל.

לדבר באמצע קדיש זה לא רק איסור
אלא גם סכנה גדולה

וכך כותב החפץ חיים (משנה ברורה סי' נ"ז סק"א) וז"ל: וכל שכן שצריך ליזהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש וקדושה, וכדאיתא במס' דרך ארץ, דר' אחא אשכחי' (פגש) לאליהו (הנביא) בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחימה, לשלם לאלו (המדברים בקדיש ובקדושה) וכו' עכ"ל.

(ז)

בס' ראשית חכמה (שער הקדושה פרק י"ד) כתב וז"ל: והמדברים בביהכנ"ס בשבת, יש בידם מלבד עון שיחה בטלה, גם ענף חילול שבת.

ובספר שערי חיים כתב וז"ל: והנה כבר האריכו בספה"ק די באר חומר איסור הדיבור בביהכנ"ס ובביהמ"ד בשעת התפלה וקרה"ת... ובשבת קודש יש איסור מוסיף כמש"כ בזוה"ק.

(א)

כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה.

(שבת קי"ט: – זהר ג' ב' ברע"מ)

(ב)

כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו אפילו יש בו שמין של עבודה זרה מוחלין לו.

(שבת קי"ט:)

(ג)

כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן.

(שבת קי"ט: זהר א לה: וע' ילקוט תהלים רמז תשמא)

(ד)

ביהמ"ד שנוהגין בו קלות ראש, סופו נופל ביד ערלים, כי לא נהגו נכרים קלות ראש ובזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל.

(ספר חסידים)

(ה)

המדבר בשעת התפילה גורם שלא תקבל תפלת האחרים – לכן צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור קל חוץ מן התפילה וכו' ואף שאר העם המתפללין בכונה תפלתו, גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפלתם בעון האחרים.

(עבודת ישראל)

דער גרויסער באלוינונג (שכר) פאר זאגן אמן און "אמן יהא שמיה רבא"

מיאזי גוט מכוון דערביי, וויפיל טויערן פון ברכה עפנט זיך אויבן, וויפיל גוט'ס געפינט זיך צוליב דעם אין אלע וועלטן, און וויפיל שמחה הערשט אומעטום... [תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו אדונו בר יוחאי] (זוכר ח"ג רפ"ה)

א"א

דער גרעסטער לויב פאר השי"ת איז קדיש וואס צוברעכט די סטרא אחרא מיט אלע קליפות. (זוכ"ק ח"ג קמט,; וח"ג קכט:)

א"ב

ביים זאגן יהא שמיה רבה דארף מען מעורר זיין אלע אברים (גלידער) צו זאגן מיט כח און מיט דעם צוברעכט מען די כח פון די סטרא אחרא. (זוכ"ק ח"ג קכ.ר.)

א"ג

ווען אידן זאגן הויעך אמן יהא שמיה רבה ווערט השי"ת פיל מיט רחמנות אויף יעדן אפילו אויף די רשעים פון גיהנם. (זוכ"ק ח"ג ס"א)

א"ד

די וועלט שטייט אויף אמן יהא שמיה רבה וואס מען זאגט נאכן לערנען. (סוטק מט.)

א"ה

ווען דער חכם דרשינט און מען זאגט נאכ'ן לערנען אמן יהא שמיה רבה, אפילו עס איז שוין אנגעשריבן אויף אים גזירות פון הונדערט יאר איז השי"ת מוחל. (מדרש רב קבלת ט, כ. - מדרש שוח"ט משלי י.)

א"ו

דער וואס זאגט אמן יהא שמיה רבה מיטן גאנצן כח אפילו ער האט געהאט די עבירה פון ע"ז איז מען אים מוחל. (זוכ"ק ויקרא, רע"מ ד' ק.כ.)

א"ז

דער וואס זאגט אמן יהא שמיה רבה איז מען אים מוחל אלע עבירות. (חרדים מלות תשובה פ"ז)

א"ח

יעדער צדיק האט א עקסטרע שטוב אין גן עדן לויט זיין מדריגה, און דער וואס זאגט אמן מיטן גאנצן כח עפענט מען אים די טויערן פון אלע שטובער. (מכרש"א שבת קיט:)

א

דער וואס זאגט אמן מיט זיין גאנצן כח, און די געהעריגע כוונה, עפענט מען אים די טויערן פון גן עדן, מען צורייסט זיין גזר דין וואס איז אנגעשריבן אויף זיינע זיבעציג יאר, און מען איז מוחל אלע עבירות. (שבת קיט: וכתוס', זוכ"ק ח"ג כ., תיקוני זוכר יט. מ.)

ב

פון ווען א קליין קינד זאגט אמן איז ער זוכה צו עולם הבא. (סנהדרין קי:)

ג

עס איז נישטא קיין גרעסערע זאך פאר השי"ת ווי "אמן" וואס אידן זאגן. (דברים רבכ ז')

ד

דער וואס זאגט אמן אויף די וועלט וועט זוכה זיין צו זאגן אמן לעתיד. (שם ומדרש"ת לו, ח)

ה

די וואס זאגן אמן מיט כוונה גייען אויף יענע וועלט הויעך פון מדריגה צו מדריגה. (זוכ"ק ח"ג רפ.)

ו

עמי הארץ וואס קענען נישט לערנען אפילו חומש און האבן בלויז דעם שכר פון גיין אין שוהל און זאגן אמן, איז אויך גענוג. (אגדה בראשית ט"ט)

ז

ווען אידן זאגן אמן עפענען זיך אין הימל די טויערן פון ברכה און שמחה. (זוכ"ק ח"ג רפכ:)

ח

די וואס זאגן אמן און עפענען דורכדעם די טויערן פון הימל, טוט הקב"ה עפענען די טויערן פון הימל ווען זיי בעטן אין א עת צרה. (שם)

ט

רבי אורי מסטרעליסק, זי"ע האט געזאגט: "ווען איד וואלט וויסן אז איד האב אויף מיין לעבן געזאגט איין "אמן" ווי עס דארף צו זיין וואלט איד שוין מער נישט געדאגה'ט.

י

רבי שמעון בן יוחאי שרייבט וועגן די חשיבות פון "אמן": ווען אידן אויף דער וועלט גיבן אכטונג צו ענטפערן אמן און

מודעה נחוצה אודות הסעלפאונ'ס – וויכטיגע סעלפאון מעלדונג

צרפנו העתקה בכמה לשונות [לשון הקודש, אידיש וענגליש] כדי שיבינו האנשים והנשים והטף, כמו שמצינו בתורה הואיל משה באר את התורה הזאת - בשבעים לשון

א) יעדער וואס קומט אריין אין שוהל, זאל זיכער מאכן אז זיין סעלפאון זאל זיין אין די "יִדְמוּ כְּאֶבֶן" MODE.

ב) אויב איז מען אין א נויט-פאל, דאן מעג מען עם אנשמעלן אויף די "יִאֲחֲזוּמוּ רְעֵד" MODE.

ג) אבער אויב וועט איר לאזן אייער סעלפאון אויף די "אָז יִשִּׁיר" סעטטינג, דאן לאזט איר אונז נישט איבער מיט קיין אנדערע ברירה, נאר צו מקיים זיין די אנדערע חלק פון די שירה:

"צִלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמִים אֲדִירִים".

מיט האפענונג פאר אייער פארשטענדעניש און מיטארבייט

הגבאים

ביטע מאכן קאפיעס און געבן פאר אייערע חברים

תזכו למצות

א) כל הנכנס לבית המדרש, יבטיח שהסעלפאון שלו יהיה מסודר בהאופן של "יִדְמוּ כְּאֶבֶן".

ב) במקרה דחוף, אז מותר לסדרו באופן של "יִאֲחֲזוּמוּ רְעֵד".

ג) אבל אם תשאירו את הסעלפאון שלך על הסדר של "אָז יִשִּׁיר", אז אינכם משאירים לנו שום ברירה רק לקיים החלק האחר של השירה:

"צִלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמִים אֲדִירִים".

בתקוה להבנה ושיתוף פעולה

הגבאים

נא לעשות העתקות וליתן לחברים

תזכו למצות

IMPORTANT CELLPHONE NOTICE

1) ALL THOSE WHO ENTER SHUL, SHOULD MAKE SURE THAT YOUR CELLPHONE BE IN THE "יִדְמוּ כְּאֶבֶן" MODE.

2) WHEN IN AN EXTREMELY URGENT SITUATION, YOU MAY SET THE MODE TO "יִאֲחֲזוּמוּ רְעֵד"

3) HOWEVER, IF YOU LEAVE YOUR PHONE ON THE "אָז יִשִּׁיר" SETTING, THEN

YOU LEAVE US WITH NO CHOICE OTHER THAN FULFILLING THE OTHER PART OF THE שירה "צִלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמִים אֲדִירִים"

With hope for your cooperation.

הגבאים

Please make copies & give for your friends, **תזכו למצות**

קונטרס "פרקי אבות" – מיוחד לימי הקיץ – חנם אין כסף

ללמוד בהם, בחורי בר מצוה, בנים ונכדים, וכל כוונתה היתה לשם שמים שילמדו "פרקי אבות", והיא בעצמה היתה מלומדת וידעה כל מסכת אבות בעל פה. וגם היתה כוונתה בזה כדי לחזקני להמשיך לעסוק בדבר החשוב הזה.

טרם אכלה לדבר אזכיר עוד סיפור קטן, המלמד איך פעל בקרב ישראל הלימוד בפרקי אבות, כי בימי חורפי הייתי רגיל לקבץ הילדים במחנות הקיץ בכל שבת קודש אחצה, בעת שההורים הולכים לישן ולקיים שינה בשבת תענוג, והבנים והילדים הרי לא הולכים לישן, ולא היה להם מה לעשות מלבד להשתולל ולהפריע להציבור, אז הייתי נותן להם מתנה קטנה, וכולם – כל ילדי המחנה – נתאספו במקום מיוחד, ונתתי לכל אחד ואחד פרקי אבות שהדפסתי, והייתי מלמד לפניהם פרקי אבות, ואומר להם דבר תורה יפה על השבוע, וסיפורי צדיקים, וכולם היו שומעין ומאזינים בחשק, וגם שאלתי אותם "אינטערסאנטע שאלות", ומי שהיה יכול לענות תשובות בכתב היה מקבל מתנה מיוחדת. והנה לאחרונה מצאתי אברך אחד – אשר כהיום הוא כבר "זיידע" – והוא היה מבין הילדים שלימדתי להם פרקי אבות, ושאלתי אותו אם זוכר שהייתי מלמד לפניו פרקי אבות, והשיב לי בהאי לישנא: לא לבד שאני זוכר, רק שזה היה מן השבתים הכי יפים מכל ימי חיי, והוסיף עוד: הפרקי אבות הזה שנתת לי אז עדיין מונח תחת ידי, ולא אחליפנו ולא אמסרנו לשום אחד בעולם, כל כך חשוב הוא בעיני.

אקוה לך כי יקבל קרבן תודתי ברצון, וזכות הרבים יגן עלי ועל כל הנלוים אלי שה' ישמור צאתנו ובואני מעתה ועד עולם, ונשבע נחת מכל צאצאינו מתוך הרחבת הדעת דקדושה, ומתוך רוב שמחה כל הימים עד ביאת גוא"צ במהרה ובימינו אמן ואמן.

אמרו חז"ל (בבא קמא ל.) האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דאבות. דברי חז"ל אלו נצבו לנגד עיני כאשר חשבתי בלבי מה אשיב לה' על כל החסד אשר גמלני, והנסים הגלויים אשר ראו עיני באור ליום ד' פרשת אחרי קדושים ח"י בעומר תנש"א לפ"ק. כאשר ניצלתי מתאונת דרכים קשה. וכפסע היה ביני לבין וכו'. לולא רוב רחמיו וחסדים הגדולים, וגמרתני בלבי דעל חסד אל צריך להודות גם בענין של חסד. והיינו מילי דחסידותא בין אלקים ואדם ובין אדם לחבירו.

והיות שכבר זכיתי להו"ל זה חמשה וארבעים שנים כולן שוין לטובה כמה וכמה פעמים את ה"מסכת אבות" במתכונת זו באלפי טופסים, וחילקנו אותו לכתו מדרשים, ישיבות, תלמודי תורה, כתי חינוך לבנות, וגם במחנות הקיץ, וב"ה שעשה פרי טוב ונתקבל ברצון אצל אחב"י אשר הוגים עליו מדי שבת בשבתו בכל שבתות הקיץ, וגם זכיתי לייסד הרבה שיעורים בפרקי אבות בהרבה כתי מדרשים הן בעיר והן בקרית חוצות, וב"ה כי הועלנו שתחת שילכו לטייל בשבתות הארוכות בימי הקיץ, התחילו ללמוד דברי מוסר ויראה מתנאים הקדושים בפרקי אבות, ומלבד השיעורים שייסדתי בעצמי, נתייסדו עי"ז גם בעקיפין הרבה שיעורים ברבים, אשרי העם שלו ככה.

ובכן אמרתי אשיבה רגלי אל עדותיך, בהוצאה שביעית, וכל השביעין חביבין, ואעלה על מזבח הדפוס הרבה טופסים של מסכת זו, ועי"ז אזכה לקיים מילי דאבות, היינו קיום וחזוק להני מילי מעליותא, והלימוד בו יהיה לעילוי נשמת אמי מורת מרת ברכה בת ר' שמעון ע"ה, אשר כעת חל יום היארצייט הראשונה ביום י"ד סיון תשע"ה לפ"ק הבעל"ט, אשר תמיד היתה לוקחת ממני הרבה כרכים של ה"פרקי אבות", כדי לחלק לכל מי שרוצה

ובכן כל בית המדרש בעיר או מחוצה לה (קאנטרי) שלומדים שם פרקי אבות בציבור, וכן כל שמי שרוצה לקבוע שיעור עם בניו וכניו ביתו בשבתות הקיץ בעת סעודת שבת קודש או בשב"ק לאחר צהרים, יכולים לקבל קונטרס "פרקי אבות" שהדפסנו במיוחד לימי הקיץ הבעל"ט חנם אין כסף, ויהיה לנו לכבוד לשלוח להם. ויהי רצון שיתקדש שם שמים על ידינו, ונזכה במהרה להגאולה שלימה, בביאת בן דוד במהרה ובימינו אמן ואמן.

מנין תהלים בבית המדרש באבוב 15'טע עוועניו 48'טע סטריט
בכל יום ראשון בשעה 5:30 [ובחורף בשעה 3:30]

**בעזהשי"ת ייסדנו מנין תהלים
בשנת תשס"ב בבית המדרש
באבוב ברחוב 15 פינת 48,
המנין נמשך בכל יום ראשון,
הן בחורף והן בקיץ.**

**ובכן, כל מי שנמצא בעירנו
בארא פארק במשך שבועות
הקיץ, ויש לו זמן למסור למען
כבוד שמו יתברך, יכול לבוא
ולהשתתף באמירת כל ספר
תהלים בציבור ובמנין, בכל
משך ימי הקיץ אומרים תהלים
בכל יום ראשון בשעה 5:30
[בימות החורף אומרים ב' שעות
בהקדם בשעה 3:30].**

**יעזור השי"ת שימי הקיץ
יעברו עלינו בשלום ובשלוה,
והשי"ת יקבל תפילותינו
לרחמים ולרצון אמן ואמן.**

מיר האבן בעזהשי"ת מייסד געווען
א מנין תהלים בשנת תשס"ב
לפ"ק אין באבובע בית המדרש
15'טע עוועניו 48'טע סטריט, די
מנין גייט אן א יעדע זונטאג, סיי
זוממער און סיי ווינטער.

דעריבער, סיי ווער וואס געפינט
זיך דא אין שטאט אין בארא
פארק במשך די זוממער וואבן,
און האט צייט אוועקצוגעבן פארן
אויבערשטענ'ם וועגן, קען קומען
מיטהאלטען יעדע זונטאג די מנין
תהלים, במשך פון גאנץ זוממער
זאגט מען גאנץ ספר תהלים א
יעדע זונטאג בשעה 5:30 [ווינטער
איז עס 2 שעה פריער, בשעה 3:30].

די אויבערשטער זאל העלפען אז
די זוממער זאל אדורכגיין בשלום
ובשלוה, און די אויבערשטער זאל
מקבל זיין אונזערע תפילות
לרחמים ולרצון אמן ואמן.

ישמה לב מבקשי ה'

הופיע ויצא לאור ברוב פאר והדר

"פרדס יוסף החדש"

על ראש השנה

מאת הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך

אוצר פירושים והידושים והערות

מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים

כולל חכמי זמנינו שליט"א בהלכה ובאגדה

משולבים עם כל נוסח המחזור

ומצורף קונטרס

"כרם אליעזר"

חקרי הלכות והידושי דינים לראש השנה

וקונטרס "חינוך הבנים כהלכתו" לראש השנה

מאת הגאון רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס תורת הקטן והינוך הבנים כהלכתו

טעמו וראו כי טוב ה'

למעלה מ-1,000 עמודים מלאים וגדושים בחריפות ובבקיאות

לא נראה כבושם הזה

~ להשיג בחניות הספרים ~

הפצה ראשית "מרכז הספרים" - הרב יצחק פרידמן

רחוב הרב שך 2 בני ברק טל: 036194114

סגולה לאריכות ימים ושנים

לכם ולכל משפחתיכם, נשיכם ובניכם
ובנותיכם עד סוף כל הדורות

אחים יקרים! הגמרא (ברכות ה:) אומרת ש"כל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו", ומקשים העולם, למה לא נאמר לשון נוכח "מאריכין לך ימך ושנותיך", אלא לשון נסתר "ימיו ושנותיו", ויש ע"ז הרבה תירוצים, ואחד מהן, דמי שמעביר הסדרא יהיה לו אריכות ימים בזה ובבא.

ועוד תירוץ יש, שהסגולה להעביר סדרא, ובפרט כשמעביר הסדרא בבית ובני ביתו ובניו רואים ההנהגה הקדושה, אזי ממשיך בזה שגם בניו ודורותיו אחריו יעבירו הסדרא בכל שבוע ושבוע, וגורם בזה אריכות ימים לא רק לעצמו, אלא גם לבניו ונכדיו אחריו עד סוף כל הדורות, נמצא שלא רק ימיו ושנותיו מאריכים רק גם ימי אשתו ובניו מאריכים, ולכן נאמר בלשון נסתר, שקאי גם עליהם.

התירוץ הג' הוא, שבאמת לכאורה היה צריך לומר כל "המעביר" ומהו הלשון כל "המשלים", אלא שלדאבוננו יש הרבה אנשים שמחמת בריאות גופם אין יכולים להעביר הסדרא בעצמם, אבל הם רואים שאנשים אחרים יוכלו להעביר הסדרא כראוי, על ידי שקונים חומשים המיוחדים להעברת הסדרא בנקל, והם מנדבים אותם לבתי מדרשים ולבניהם ולנכדיהם, ואדם כזה נקרא "אדם השלם", שהגם שהוא אנוס בדבר, ואין ביכולתו להעביר הסדרא בעצמו, אבל הוא רואה שאחרים כן יוכלו להעביר הסדרא כראוי, וזהו פירוש כל "המשלים" פרשיותיו, "משלים" הוא מלשון "שלימות", כלומר מי שעושה "שלימות" בענין זה, שהגם שהוא בעצמו אינו יכול לעשותו מחמת אונס, רואה שאחרים יוכלו לעשות כן ולהעביר הסדרא כראוי, אזי הוא זוכה ש"מאריכין לו ימיו ושנותיו", לא רק לעצמו, אלא גם לבני ביתו ולבניו ולנכדיו וצאצאי צאצאיו עד סוף כל הדורות, בזה ובבא, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

די סגולה צו א לאנג לעבן

פאר אייך און פאר אייערע גאנצע משפחה
ווייב און קינדער עד סוף כל הדורות

פיערע אידן! די גמרא (ברכות ה:) זאגט אז "כל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו" ווער סענדיגט מען וואכענדיגע סדרה צוזאמען מיט די גאנצע ציבור, פארלענגערט מען זיינע טעג און יארן, און די וועלט פרעגט א קשיא, פארוואס שטייט נישט א לשון נוכח "מאריכין לך ימך ושנותיך", וואס איז טייטש "דיינע" טעג און יארן, וואס איז די לשון נסתר "ימיו ושנותיו" וואס איז טייטש "זיינע" טעג און יארן, און סאיז דא אויף דעם אסאך תירוצים, און איינע פון די תירוצים איז אז איינער וואס איז מעביר סדרא וועט האבן אריכות ימים אויף די וועלט און סיי אויף יענע וועלט. נאך א תירוץ איז, אז די סגולה פון "מעביר סדרא" זיין, ובפרט ווען מאיז מעביר סדרא אין שטוב און די ווייב און די קינדער זעהן צו די הייליגע הנהגה, איז מען ממשך אז אויך די קינדער וועלן מעביר סדרא זיין יעדע וואך, איז ער גורם נישט נאר פאר זיך אריכות ימים נאר אויך פאר די קינדער און אייניקלעך עד סוף כל הדורות, קומט אויס אז נישט נישט נאר זיינע טעג און יארן פארלענגערט מען, נאר אויך זיין ווייב און קינדערס יארן פארלענגערט מען, דעריבער שטייט א לשון נסתר, וואס גייט ארויף אויך אויף זיי.

די 3טע תירוץ איז, אז באמת וואלט לכאורה געדארפט שטיין כל "המעביר" און וואס איז די לשון כל "המשלים", נאר ווייל סאיז דא אסאך מענטשן וואס זענען געבעך נישט געזונט, און זיי קענען געבעך נישט אליינס "מעביר סדרא" זיין, אבער זיי זעהן אז אנדערע אידן זאלן קענען "מעביר סדרא" זיין ווי סברויך צו זיין, דורך קויפן חומשים וואס איז ספעציעל אוועקגעשטעלט דערויף צו קענען לייכטער מעביר סדרא זיין, און מנדב זיין פאר בתי מדרשים, אדער פאר די קינדער און אייניקלעך, אזא מענטש הייסט אן "אדם השלם" [א גאנצע מענטש], וואס הגם ער איז אן אונס טאקע, און ער איז נישט ביכולת אליינס צו "מעביר סדרא" זיין, אבער ער זעהט אז אנדערע זאלן יא קענען, און דאס איז די פשט פון כל "המשלים" פרשיותיו, "משלים" איז א לשון פון "שלימות" [גאנצקייט], דאס מיינט דער וואס טוט א "שלימות" אין דעם ענין, אז הגם ער אליינס פאר זיך קען דאס נישט טוהען מחמת אונס, מאכט ער אבער זיכער און זעהט אז אנדערע זאלן יא קענען מעביר סדרא זיין, דעמאלטן איז ער זוכה אז מאיז "מאריכין לו ימיו ושנותיו", נישט נאר פאר אים נאר אויך פאר זיין ווייב און קינדער און אייניקלעך און אוהר אייניקלעך עד סוף כל הדורות, בזה ובבא, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

חומש אברהם יהושע

שנים מקרא
ואחד תרגום

עם פירש"י

פירוש לחומש

פירוש לתרגום

לעולם ישלם
אדם פרשיותו
עם הצבור
שנים מקרא
ואחד תרגום...
שנל המשלים
פרשיותו
עם הצבור
מאריכות
ימיו ושורו
(במנוחה)

בראשית

חומש אברהם יהושע	חומש אברהם יהושע	חומש אברהם יהושע
------------------------	------------------------	------------------------

שנים מקרא ואחד תרגום	שנים מקרא ואחד תרגום	שנים מקרא ואחד תרגום
-------------------------	-------------------------	-------------------------

עם פירש"י
פירוש לחומש
פירוש לתרגום

עם פירש"י
פירוש לחומש
פירוש לתרגום

עם פירש"י
פירוש לחומש
פירוש לתרגום

במדבר
דברים

שמות
ויקרא

בראשית